

СТРАТЕГІЧНЕ
УПРАВЛІННЯ
ФІНАНСАМИ
у запитаннях і
відповідях

Навчально-методичний посібник

Тернопіль
2014

Стратегічне управління фінансами у запитаннях і відповідях: навч.-метод. посібник / укл.: І.Б.Маркович. – Тернопіль: Прінт-офіс, 2014. – 205 с.

У навчально-методичному посібнику проаналізовано основні теоретичні положення стратегічного управління фінансами, розкрита суть підходів до управління надходженням, акумулюванням та використанням фінансових ресурсів підприємства з найвищим ступенем ефективності.

Навчально-методичний посібник може бути цікавим для студентів, науковців, фахівців, а також всіх, хто цікавиться проблемами стратегічного управління фінансами.

Рецензенти:

Винник Т.М., к.е.н., доцент кафедри економіки та фінансів, заступник декана факультету економіки і підприємницької діяльності Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя;

Сидяга Б.В., к.е.н., доцент кафедри економіки та фінансів Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя.

*Рекомендовано до друку Методичною комісією
факультету економіки і підприємницької діяльності
Тернопільського національного технічного університету
імені Івана Пулюя
протокол № 2 від 3.11.2014 року*

ЗМІСТ

Вступ	4
Модуль 1. Стратегічне управління фінансами як теоретично-прикладна наука	5
Модуль 2. Організаційно-інформаційні системи забезпечення стратегічного управління фінансами	27
Модуль 3. Управління грошовими потоками підприємства	108
Модуль 4. Причини зміни вартості грошей у часі та її розрахунок	123
Модуль 5. Зміст, задачі та способи управління прибутком підприємства	132
Модуль 6. Управління інвестиціями та фінансовими ризиками	160
Модуль 7. Антикризове фінансове управління підприємством	187

ВСТУП

Стратегічне управління фінансами є важливим елементом діяльності підприємства, оскільки нестабільність та непередбачуваність змін зовнішнього середовища функціонування підприємницьких структур вимагає від керівництва організацій розробки адаптивної та ефективної системи управлінських рішень у всіх сферах – починаючи від організації технологічних процесів і закінчуєчи розробкою стратегічних пріоритетів розвитку підприємства.

Навчально-методичний посібник побудований за наступною схемою.

У модулі 1 «Стратегічне управління фінансами як теоретично-прикладна наука» розкриті особливості суті стратегічного управління фінансами, подана класифікація фінансових ресурсів підприємства за різними ознаками, розкрита мета, цілі та принципи стратегічного управління фінансами.

У модулі 2 «Організаційно-інформаційні системи забезпечення стратегічного управління фінансами» подана інформація щодо особливостей різних видів організаційних структур підприємств, а також розкрито основні аспекти формування та аналізу системи бухгалтерського обліку та звітності.

У модулі 3 «Управління грошовими потоками підприємства» здійснено класифікацію грошових потоків підприємства та описані етапи управління ними.

Модуль 4 «Причини зміни вартості грошей у часі та її розрахунок» розкриває суть методичного інструментарію оцінювання вартості грошей в часі.

У модулі 5 «Зміст, задачі та способи управління прибутком підприємства» подано характеристику особливостям процесу управління грошовими активами, товарно-матеріальними запасами, дебіторською заборгованістю та необоротними активами як елементами фінансової системи підприємства.

Модуль 6 «Управління інвестиціями та фінансовими ризиками» містить інформацію щодо найбільш суттєвих факторів, які спровокають вплив на інвестиційну політику підприємства, та суті фінансових ризиків підприємницьких структур.

У модулі 7 «Антикризове фінансове управління підприємством» наведені методики оцінювання можливості настання банкрутства на підприємствах.

Закріплення теоретичних знань здійснюється виконанням завдань практичного характеру.

МОДУЛЬ 1

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ЯК ТЕОРЕТИЧНО- ПРИКЛАДНА НАУКА

Теоретична частина

- 1.1 Які особливості діяльності підприємств актуалізують потребу в стратегічному управлінні фінансами?
- 1.2 Що таке стратегічне управління фінансами та в чому полягає його відмінність від оперативно-тактичного?
- 1.3 Які фактори визначили виникнення стратегічного напряму управлінської роботи на підприємстві?
- 1.4 В чому полягає суть теоретичної категорії «фінанси»?
- 1.5 Який зміст вкладається в поняття «фінансові ресурси підприємства»?
- 1.6 В чому полягає зміст господарської діяльності підприємства?
- 1.7 Що таке фінансування підприємства та яка його мета?
- 1.8 В чому полягає суть теоретичної категорії «стратегічне управління»?
- 1.9 Система яких дій включається у процес управління фінансами?
- 1.10 Як класифікуються фінансові ресурси підприємства за етапами формування?
- 1.11 Які особливості класифікації фінансових ресурсів підприємства за напрямами використання?
- 1.12 Як класифікуються фінансові ресурси підприємства за джерелами формування?
- 1.13 Як класифікуються фінансові ресурси підприємства за формами реалізації?
- 1.14 Які завдання підприємства вирішуються за допомогою стратегічного управління фінансами?
- 1.15 Які характерні риси стратегічного управління фінансами підприємства?
- 1.16 Які сфери відносин підприємства охоплюються фінансами?
- 1.17 В чому полягає мета стратегічного управління фінансами?
- 1.18 Які основні цілі стратегічного управління фінансами?

- 1.19 Що можна розуміти під ціллю стратегічного управління фінансами «максимізація ринкової вартості підприємства»?
- 1.20 Що можна розуміти під ціллю стратегічного управління фінансами «максимізація рівня прибутковості»?
- 1.21 Що можна розуміти під ціллю стратегічного управління фінансами «досягнення прийнятного для підприємства рівня рентабельності»?
- 1.22 Що можна розуміти під ціллю стратегічного управління фінансами «забезпечення зростання обсягів реалізації продукції»?
- 1.23 Що можна розуміти під ціллю стратегічного управління фінансами «мінімізація фінансових ризиків»?
- 1.24 Які сфери охоплення стратегічним управлінням фінансами?
- 1.25 Що виступає об'єктом стратегічного управління фінансами?
- 1.26 Які можливі суб'єкти стратегічного управління фінансами?
- 1.27 Які функції покладені на стратегічне управління фінансами?
- 1.28 В чому полягає принцип системності стратегічного управління фінансами?
- 1.29 Який зміст вкладається в принцип цільової спрямованості стратегічного управління фінансами?
- 1.30 В чому полягає принцип стратегічної орієнтованості управління фінансами?
- 1.31 Яке місце займає стратегія управління фінансами у загальній стратегії розвитку підприємства?
- 1.32 З яких етапів складається процес розробки стратегії управління фінансами?
- 1.33 Що таке «фінансова політика підприємства»?
- 1.34 З яких елементів складається фінансова політика підприємства?
- 1.35 Який зміст покладений в поняття «фінансова тактика підприємства»?
- 1.36 В чому полягають тактичні цілі стратегічного управління фінансами?
- 1.37 Що таке фінансовий механізм?
- 1.38 Яка структура фінансового механізму?

Практична частина

Тестові завдання

Кросворд

ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

1.1

Які особливості діяльності підприємств актуалізують потребу в стратегічному управлінні фінансами?

Зважаючи на те, що управління підприємством є багатовекторним процесом, виокремлення її фінансової складової в стратегічному аспекті є актуальним завданням як керівництва організацій загалом, так і її економічних служб.

Розуміння того, що стратегічне управління фінансами може не лише відображати поточний стан суб'єкта господарювання, а й прогнозувати розвиток певних подій, надавати інформацію щодо оптимальних джерел фінансування та напрямів інвестування, спроможне допомогти спрямувати зусилля підприємства в найбільш економічно ефективні процеси.

Функціонування підприємства на ринку в сучасних умовах визначається не лише її виробничими чи господарськими особливостями, а більшою мірою адаптованістю до мінливого зовнішнього оточення, спроможністю реагувати на конкурентний тиск, здатністю формувати та використовувати конкурентні переваги. Ці умови є причиною необхідності впровадження системи управління фінансами як елемента загального управлінського процесу.

Підприємство повинно ставити перед собою стратегічні цілі, описані з фінансової точки зору, тобто усі проекти повинні бути економічно обґрунтовані, що й дозволяє реалізувати чітко налагоджені процедури фінансового менеджменту. Крім того, дані щодо фінансової стійкості організації, показники платоспроможності, ліквідності та інші можуть дати уявлення як власникам підприємства, так і його інвесторам, щодо його реального фінансового стану.

1.2

Що таке стратегічне управління фінансами та в чому полягає його відмінність від оперативно-тактичного?

Стратегічне управління фінансами полягає у прогнозуванні напрямів фінансової діяльності та моделюванні параметрів фінансового розвитку підприємства на перспективу з урахуванням змін факторів зовнішнього фінансового середовища та кон'юнктури фінансового ринку.

Тобто, стратегічне управління фінансами спрямоване на майбутній стан підприємства, досягнення стратегічних цілей.

Оперативно-тактичне управління фінансами охоплює оперативне управління готівкою, яке спрямоване на забезпечення і підтримку постійної платоспроможності та ефективне використання грошових коштів у конкретний період часу. Оперативно-тактичне управління фінансами обов'язково повинне опиратися на стратегію діяльності підприємства та не суперечити їй.

1.3

Які фактори визначили виникнення стратегічного напряму управлінської роботи на підприємстві?

Наука стратегічне управління фінансами сформувалася за таких умов:

- виробничо-господарська діяльність підприємств досягла того рівня, за якого виникла нагальна потреба в стратегічному мисленні, в тому числі й у сфері фінансів;
- розвиток ринкової інфраструктури відкрив перед підприємствами широкі можливості у виборі використання фінансових інструментів;
- посилення конкуренції сформувало тиск на кожного суб'єкта господарювання, який може бути послаблений шляхом оптимальної організації фінансів.

1.4

В чому полягає суть теоретичної категорії «фінанси»?

Для розуміння суті стратегічного управління фінансами на підприємстві необхідно визначити дефініції базових теоретичних категорій.

Фінанси – це сукупність економічних відносин, пов'язаних із формуванням та використанням фінансовий ресурсів підприємства в процесі його господарської діяльності.

1.5

Який зміст вкладається в поняття «фінансові ресурси підприємства»?

Фінансові ресурси підприємства – це сукупність грошових коштів, цінних паперів, що перебувають у розпорядженні підприємств і є джерелом їх виробничого та соціального розвитку.

1.6

В чому полягає зміст господарської діяльності підприємства?

Господарська діяльність – будь-яка діяльність, в тому числі підприємницька, пов’язана з виробництвом та обміном матеріальних і нематеріальних благ, що виступають у формі товару чи послуги.

1.7

Що таке фінансування підприємства та яка його мета?

Фінансування підприємства – напрями, форми, методи та періоди використання фінансових ресурсів з метою забезпечення економічного розвитку зростання ринкової вартості підприємства.

1.8

В чому полягає суть теоретичної категорії «стратегічне управління»?

Стратегічне управління – це багатоплановий, формально-поведінковий управлінський процес, який допомагає формулювати та виконувати ефективні стратегії, що сприяють збалансуванню відносин між організацією, включаючи її окремі частини, та зовнішнім середовищем, а також досягненню встановлених цілей.

1.9

Система яких дій включається у процес управління фінансами?

Управління фінансами – це система цілеспрямованих дій з управління формуванням, використанням та розподілом фінансових ресурсів підприємства та оптимізації їх обігу.

1.10

Як класифікуються фінансові ресурси підприємства за етапами формування?

За етапами формування фінансові ресурси підприємств поділяються на:

1. Початкові (ресурси, які будуть використовуватися підприємством після початку його діяльності і сконцентровані у статутному капіталі).

2. Набуті (отримані підприємством за результатами проведеної діяльності у формі чистого прибутку).

1.11

Які особливості класифікації фінансових ресурсів підприємства за напрямами використання?

За напрямами використання фінансові ресурси підприємств поділяються на:

1. Поповнення/формування фонду відшкодування (для покриття витрат).
2. Поповнення/формування фонду споживання (розвиток матеріально-технічної бази підприємства).
3. Поповнення/формування фонду накопичення (з метою збільшення власного капіталу).

1.12

Як класифікуються фінансові ресурси підприємства за джерелами формування?

За джерелами формування фінансові ресурси підприємств поділяються на:

1. Власні внутрішні є джерелом поповнення власного капіталу для подальшого розвитку підприємства):
 - амортизаційні відрахування;
 - нерозподілений прибуток.
2. Власні зовнішні:
 - внески засновників у статутний капітал;
 - кошти, отримані від емісії акцій;
 - дивіденди, відсотки на цінні папери інших емітентів;
 - дотації, субсидії, субвенції, страхові відшкодування.
3. Залучені (кошти, утворені шляхом залучення в господарську діяльність підприємства фінансових ресурсів інших підприємств або фізичних осіб з метою збільшення власного капіталу):
 - банківські кредити;
 - кошти від емісії облігацій, векселів, інших боргових зобов'язань;
 - кредиторська заборгованість.

1.13

Як класифікуються фінансові ресурси підприємства за формами реалізації?

За формами реалізації фінансові ресурси підприємств поділяються на:

1. Матеріальні активи
2. Нематеріальні активи
3. Фінансові активи

1.14

Які завдання підприємства вирішуються за допомогою стратегічного управління фінансами?

До системи завдань стратегічного управління фінансами входять наступні процеси:

- розробка і реалізація фінансової політики підприємства;
- інформаційне забезпечення (складання та аналіз фінансової звітності підприємства);
- аналіз і контроль фінансово-господарської діяльності підприємства з метою діагностики його фінансового стану, виявлення резервів зниження витрат, збільшення доходів і прибутків;
- оцінювання інвестиційних проектів і формування «портфеля» інвестицій;
- поточне фінансове планування та контроль.

1.15

Які характерні риси стратегічного управління фінансами підприємства?

Концепція стратегічного управління фінансами покладена в основу стратегічного мислення і знаходить вираз у певних характерних рисах його застосування:

1. Для того, щоб досягнути мети стратегічного управління фінансами в площині можливості прогнозування майбутніх процесів та станів підприємства, воно обов'язково повинно вибудовуватися на системному, ситуаційному та цільовому підходах до діяльності підприємства, яке за своєю суттю є відкритою соціально-економічною системою.

2. Передумовою ефективності процесу стратегічного управління фінансами є розроблення адаптивних до конкретних умов діяльності підприємства систем управління.

3. З метою інформаційного забезпечення управлінських фінансових процесів на підприємстві існує необхідність формування баз стратегічної інформації, правильний аналіз якої є першим кроком в прийнятті управлінських рішень.

4. Для досягнення основних цілей стратегічне управління фінансами повинно опиратися на використанні інструментів та методів розвитку підприємств (цілей, «дерева цілей», стратегій, «стратегічного набору»), стратегічних планів, проектів і програм, стратегічного планування та контролю.

1.16

Які сфери відносин підприємства охоплюються фінансами?

Оскільки фінанси підприємства визначаються сукупністю відносин як в межах організації, так і поза ними, варто окреслити ці сфери:

- підприємство взаємодіє з іншими підприємствами (постачання товарно-матеріальних цінностей, виконання робіт, послуг, реалізація продукції, отримання позичок, кредитів, інвестування і т.д.);

- підприємство взаємодіє із засновниками (у випадку формування статутного капіталу та розподілу прибутку);
- підприємство взаємодіє із трудовим колективом (в процесі оплати праці, виплатах за цінними паперами);
- з державними органами управління (щодо сплати податків та інших обов'язкових платежів).

1.17

В чому полягає мета стратегічного управління фінансами?

Основною метою стратегічного управління фінансами є забезпечення отримання максимальної вигоди від функціонування підприємства в довгостроковому періоді.

1.18

Які основні цілі стратегічного управління фінансами?

Основними цілями стратегічного управління фінансами підприємства є наступні:

1. Максимізація ринкової вартості підприємства.
2. Максимізація рівня прибутковості.
3. Досягнення прийнятного для підприємства рівня рентабельності.
4. Забезпечення зростання обсягів реалізації продукції.
5. Мінімізація фінансових ризиків.

1.19

Що можна розуміти під ціллю стратегічного управління фінансами «максимізація ринкової вартості підприємства»?

Максимізація ринкової вартості підприємства як ціль стратегічного управління фінансами зводиться до того, що ринкова вартість підприємства є кінцевим вимірювачем ефективності прийнятих управлінських рішень за всіма напрямами діяльності, оптимальності структури підприємства, правильності організації виробничо-господарського процесу.

1.20

Що можна розуміти під ціллю стратегічного управління фінансами «максимізація рівня прибутковості»?

Прибуток є кінцевим вимірювачем величини коштів, що залишаються у підприємства після всіх вирахувань, його максимізація можлива у випадку найбільш повного використання наявних активів, збалансування витрат із

доходами, в результаті вибору ефективних напрямів операційної та фінансової діяльності.

1.21

Що можна розуміти під ціллю стратегічного управління фінансами «досягнення прийнятного для підприємства рівня рентабельності»?

Оскільки рівень рентабельності показує відношення прибутку до витрат (собівартості), його утримання на достатньому для конкретного підприємства рівні є цільовим завданням стратегічного управління фінансами, яке реалізовується через розробку та реалізацію стратегій не тільки щодо збільшення прибутку, а й зменшення усіх видів витрат діяльності.

1.22

Що можна розуміти під ціллю стратегічного управління фінансами «забезпечення зростання обсягів реалізації продукції»?

Фінанси є основним джерелом забезпечення розширення поля діяльності суб'єкта господарювання, тому достатність фінансових ресурсів для реалізації заходів щодо збільшення обсягів виробництва та реалізації продукції має критично важливе значення. Оскільки фінансова сторона діяльності суб'єкта господарювання є критично важливою при організації роботи та досягнення поставлених цілей, в тому числі й щодо забезпечення зростання обсягів реалізації продукції, можна вважати, що фінанси здатні забезпечити кругообіг ресурсів з тенденцією до розширеного відтворення.

1.23

Що можна розуміти під ціллю стратегічного управління фінансами «мінімізація фінансових ризиків»?

Мінімізація фінансових ризиків досягається в результаті правильного оцінювання рівня ризикованості тих чи інших фінансових процесів з подальшою розробкою превентивних заходів та ефективних форм їх реалізації в діяльності підприємства.

1.24

Які сфери охоплення стратегічним управлінням фінансами?

Стратегічне управління фінансами охоплює наступні управлінські сфери:

1. Управління поточним фінансовим станом підприємства.
2. Управління джерелами фінансування.
3. Управління інвестиційними проектами.

1.25

Що виступає об'єктом стратегічного управління фінансами?

Об'єктом стратегічного управління фінансами є фінансові ресурси підприємства, а також фінансові відносини з приводу формування, використання та розподілу фінансових ресурсів.

1.26

Які можливі суб'єкти стратегічного управління фінансами?

Суб'єктами стратегічного управління фінансами можуть бути власники підприємств, фінансові менеджери.

1.27

Які функції покладені на стратегічне управління фінансами?

Основними функціями стратегічного управління фінансами є:

- дослідження зовнішнього середовища підприємства;
- виявлення особливостей формування та змін у внутрішньому середовищі підприємстві;
- розробка фінансової стратегії підприємства;
- планування фінансової роботи;
- прийняття рішень з питань оперативної фінансової діяльності;
- прийняття інвестиційних рішень.

1.28

В чому полягає принцип системності стратегічного управління фінансами?

Принцип системності, на якому базується стратегічне управління фінансами, полягає в існуванні тісного взаємозв'язку окремих елементів фінансової системи, що проявляється у виникненні синергічних, емерджентних та мультиплікативних ефектів від управлінських рішень, що вимагає чіткого планування матеріальних, фінансових та трудових ресурсів у розробці стратегії та тактики фінансування.

1.29

Який зміст вкладається в принцип цільової спрямованості стратегічного управління фінансами?

Цільова спрямованість стратегічного управління фінансами означає, що система стратегічного управління фінансами повинна бути чітко зорієнтована на загальні цілі та завдання усього підприємства, а не виступати відокремленою ланкою управлінських рішень.

1.30

В чому полягає принцип стратегічної орієнтованості управління фінансами?

Принцип стратегічної орієнтованості означає, що усі рішення, які виникають в процесі стратегічного управління фінансами, повинні нести довгостроковий характер та враховувати стратегічні плани конкурентів та тенденції в розвитку національних та світових ринків.

1.31

Яке місце займає стратегія управління фінансами у загальній стратегії розвитку підприємства?

Стратегія розвитку повинна бути розроблена на кожному підприємстві, адже рухатися без конкретно визначеного напряму із сподіваннями досягнення високого рівня ефективності діяльності в довгостроковому періоді доволі складно.

Стратегія управління фінансами підприємства – взаємопов'язаний комплекс дій щодо формування системи довгострокових цілей фінансової діяльності підприємства і вибір найефективніших шляхів їх досягнення.

Фінансова стратегія є структурним елементом всієї сукупності стратегій підприємства (рис. 1.1) і повинна чітко з ними узгоджуватися. Оскільки традиційною метою загальної стратегії є забезпечення високих темпів розвитку та збереження (розширення) частки підприємства на ринку, фінансова стратегія повинна бути зорієнтована на ці ж цілі.

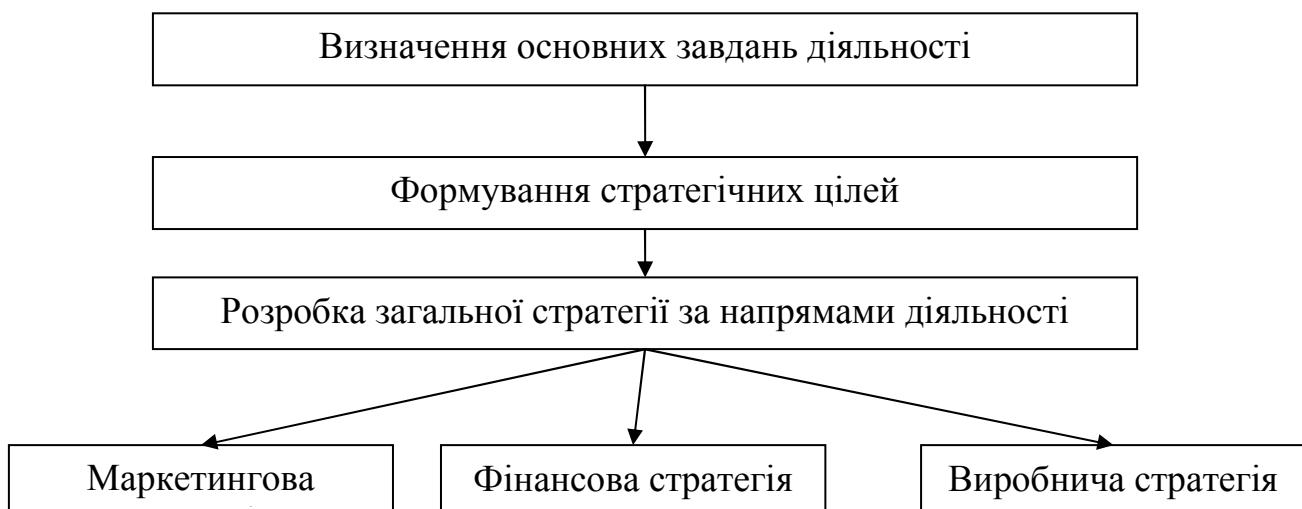

Рис. 1.1. Фінансова стратегія у загальній стратегії розвитку підприємства

1.32

З яких етапів складається процес розробки стратегії управління фінансами?

Процес розробки стратегії управління фінансами включає декілька етапів:

1. Визначення періоду, протягом якого стратегія повинна бути реалізованою.
2. Формування мети стратегії управління фінансами.
3. Аналіз життєвого циклу підприємства (продукції).
4. Дослідження тенденцій розвитку галузевого ринку.
5. Визначення забезпеченості підприємства ресурсами.

1.33

Що таке «фінансова політика підприємства»?

Одним із елементів процесу стратегічного управління фінансами підприємства є розробка фінансової політики, під якою слід розуміти сукупність методів фінансового менеджменту з організації фінансових відносин на підприємстві.

На відміну від фінансової стратегії в цілому, фінансова політика формується лише за конкретними напрямками напрямках фінансової діяльності підприємства, які потребують забезпечення найбільш ефективного управління для досягнення головної стратегічної мети цієї діяльності.

Формування фінансової політики по окремих аспектах фінансової діяльності підприємства може носити багаторівневий характер. Так, наприклад, в рамках політики управління активами підприємства можуть бути розроблені політика управління оборотними і необоротними активами. В свою чергу політика управління оборотними активами може включати в якості самостійних блоків політику управління окремими її видами та ін.

1.34

3 яких елементів складається фінансова політика підприємства?

В найбільш загальному вигляді, систему фінансової політики, яка деталізує стратегію управління фінансами можна представити наступним ієрархічним рядом.

Фінансова стратегія підприємства:

- I. Політика управління активами.
- II. Політика управління капіталом.
- III. Політика управління інвестиціями (інвестиційна політика).
- IV. Політика управління грошовими потоками.
- V. Політика управління фінансовими ризиками.
- VI. Політика антикризового фінансового управління.

Розробка і реалізація фінансової політики підприємства, базуючись на фінансовій стратегії, дає змогу вирішувати конкретні завдання за відповідними напрямами його фінансової діяльності.

1.35

Який зміст покладений в поняття «фінансова тактика підприємства»?

Фінансова тактика підприємства формується на основі аналізу стратегічних орієнтирів, фінансової політики і включає конкретні фінансові прийоми і методи, які застосовує підприємство для вирішення стратегічних завдань.

Перед підприємством завжди постає ціла сукупність можливих варіантів досягнення стратегічних цілей. В таких умовах завданням тактики фінансового менеджменту є вибір найбільш оптимального рішення і найбільш привабливих у конкретній господарській ситуації інструментів фінансового управління.

1.36

В чому полягають тактичні цілі стратегічного управління фінансами?

Управління фінансами на підприємстві повинно проводитися комплексно із врахуванням усіх напрямів руху фінансових ресурсів.

Тому можна виокремити наступні тактичні цілі стратегічного управління фінансами:

- забезпечення покриття витрат підприємства доходами;
- обґрутування доцільності використання певних джерел фінансування;
- регулювання вхідних та вихідних грошових потоків підприємства;
- ефективне використання наявних фінансових ресурсів;
- підвищення ділової активності підприємства;
- зміцнення фінансової стійкості підприємства;
- підвищення платоспроможності підприємства тощо.

1.37

Що таке фінансовий механізм?

З метою управління фінансами підприємств застосовується фінансовий механізм.

Фінансовий механізм підприємств – це система елементів, які регулюють процес управління фінансовою діяльністю через фінансові важелі за допомогою фінансових методів.

1.38

Яка структура фінансового механізму?

Фінансовий механізм включає систему фінансових методів (фінансове планування, прогнозування, нормування, лімітування. Резервування, системи розрахунків, кредитування тощо) та фінансових важелів (дохід, прибуток, ціна, норма амортизації, ставка податку, валютний курс, нормативи фінансових санкцій тощо) та формується на основі

правового (закони України, постанови Верховної Ради України, укази Президента України, накази, розпорядження, листи міністерств і відомств, статутні документи підприємства), нормативного (інструкції, норми, нормативи, методичні вказівки тощо) та інформаційного (звітні бухгалтерські та статистичні документи, дані вибіркових досліджень тощо) забезпечення.

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА ДО МОДУЛЯ 1

Тестові завдання до модуля 1

1. Фінансові ресурси підприємства – це:
 - a. грошові кошти в касі підприємства та на рахунках у банках
 - b. сукупність коштів, що перебувають у розпорядженні підприємства і є джерелом його виробничого і соціального розвитку
 - c. оборотні активи підприємства

2. Сукупність економічних відносин, пов'язаних із формуванням та використанням грошових коштів підприємства – це:
 - a. фінанси
 - b. фінансові ресурси
 - c. фінансовий менеджмент

3. Внутрішнім джерелом поповнення фінансових ресурсів підприємства є:
 - a. внески засновників
 - b. прибуток підприємства
 - c. власні кошти менеджерів підприємства

4. Основна мета управління фінансами:
 - a. оптимізація грошових потоків підприємства
 - b. забезпечення зростання фінансових ресурсів
 - c. підвищення добробуту власників капіталу
 - d. підвищення інвестиційної привабливості підприємства

5. Система цілеспрямованих дій з управління формуванням, використанням та розподілом фінансових ресурсів це:
 - а. фінансова політика підприємства
 - б. фінансова стратегія підприємства
 - в. управління фінансами
 - г. фінансова діяльність підприємства

6. До основних завдань управління фінансами не належать:
 - а. забезпечення фінансової стійкості підприємства
 - б. оптимізація грошових потоків підприємства
 - в. забезпечення реалізації інтересів учасників фінансових відносин
 - г. підвищення якості корпоративного управління
 - д. мінімізація фінансових ризиків підприємства

7. Оберіть твердження, які на Вашу думку, є вірними:
 - а. дивіденди є фінансовими ресурсами підприємства
 - б. фінансова політика – один з результатів функціонування системи фінансового управління на підприємстві
 - в. фінансові ресурси підприємства існують у грошовій формі
 - г. грошові кошти входять до складу фінансів підприємства
 - д. механізм фінансового менеджменту – це система управління фінансовою діяльністю підприємства

8. Сукупність методів управління фінансами з організації фінансових відносин і використання фінансових ресурсів – це:
 - а. фінансова тактика
 - б. фінансова стратегія
 - в. фінансова політика
 - г. фінансовий механізм
 - д. фінансова діяльність

9. Об'єктом стратегічного управління фінансами є:
 - а. фінансові ресурси підприємства
 - б. фінансові відносини
 - в. фінансові менеджери
 - г. усі відповіді вірні

10. Суб'єктами управління фінансами є:
 - а. власники капіталу
 - б. акціонери
 - в. фінансові менеджери
 - г. усі відповіді вірні

11. До основних функцій управління фінансами відносяться:
 - а. розробка фінансової стратегії

- б. планування фінансової діяльності
 - в. пошук суб'єктів фінансового ринку і взаємодія з ними
 - г. прийняття рішень з основних напрямів діяльності підприємства
 - д. усі відповіді вірні
12. Фінансовий механізм підприємства – це:
- а. система організації та планування використання фінансових ресурсів
 - б. система управління фінансами, призначена для організації взаємодії фінансових відносин і фондів грошових засобів з метою оптимізації їхнього впливу на кінцеві результати виробництва
 - в. правильна організація управління фінансами за рухом фінансових результатів та фінансовими відносинами
13. Що є основним джерелом фінансування на початковому етапі становлення підприємства?
- а. позичковий капітал
 - б. власні кошти
 - в. оборотні активи
14. Підприємства можуть отримувати доходи від таких видів фінансової діяльності:
- а. валютні операції
 - б. операції з цінними паперами
 - в. одержання позик
 - г. цільові грошові вклади
15. До функцій стратегічного управління фінансами не відноситься:
- а. дослідження зовнішнього економічного середовища
 - б. розробка фінансової стратегії підприємства
 - в. прийняття інвестиційних рішень
 - г. фінансування операційної діяльності підприємства
16. Закони, постанови ВРУ, листи міністерств відносяться до:
- а. правового забезпечення фінансового механізму
 - б. нормативного забезпечення фінансового механізму
 - в. інформаційного забезпечення фінансового механізму
17. Оберіть правильну відповідь. Фінанси - це:
- а. сукупність грошових коштів, що перебувають у розпорядженні підприємств і є джерелом їх виробничого і соціального розвитку
 - б. сукупність економічних відносин, пов'язаних з формуванням та використанням грошових коштів підприємства
 - в. система цілеспрямованих дій з управління формуванням, використанням та розподілом фінансових ресурсів підприємства

18. Основною метою управління фінансами є:
- а. максимізація добробуту власників підприємства
 - б. раціональне використання ресурсів
 - в. забезпечення прийнятного рівня доходів на умовах, адекватних ризику вкладників капіталу
 - г. усі відповіді вірні
19. Фінансові ресурси підприємства, фінансові відносини з приводу формування, використання та розподілу фінансових ресурсів – це
- а. об'єкт управління фінансами
 - б. суб'єкт управління фінансами
 - в. правильної відповіді немає
20. Принцип управління фінансами, який полягає у врахуванні наслідків взаємодії окремих елементів фінансової системи називається:
- а. системності
 - б. синергічності
 - в. комплексності
 - г. взаємообумовленості
21. Принцип управління фінансами, який полягає у орієнтації на цілі й завдання, які ставить перед собою підприємство, називається:
- а. цільової спрямованості
 - б. системності
 - в. стратегічної орієнтованості
 - г. взаємообумовленості
22. Взаємопов'язаний комплекс дій щодо формування системи довгострокових цілей фінансової діяльності підприємства і вибір найефективніших шляхів їх досягнення – це:
- а. стратегія управління фінансами
 - б. тактика управління фінансами
 - в. операція управління фінансами
 - г. усі відповіді вірні
 - д. правильної відповіді немає
23. Тривалість періоду формування стратегії фінансового менеджменту залежить від:
- а. тривалості періоду загальної стратегії розвитку підприємства
 - б. галузевих особливостей ринку
 - в. можливості прогнозування кон'юнктури ринку
 - г. правильної відповіді немає
 - д. усі відповіді вірні

24. Сукупність методів фінансового менеджменту з організації фінансових відносин підприємства – це:
- фінансова стратегія
 - фінансова політика
 - фінансова тактика
 - фінансовий контроль
25. Конкретні фінансові прийоми, які застосовує підприємство для вирішення стратегічних завдань:
- фінансова стратегія
 - фінансова політика
 - фінансова тактика
 - фінансовий контроль
26. Оберіть правильне твердження:
- а. тактика управління фінансами є формою деталізації фінансової стратегії
- б. стратегія управління фінансами є формою деталізації фінансової тактики
- в. політика управління фінансами є формою деталізації фінансової стратегії
- г. політика управління фінансами є формою деталізації фінансової тактики
27. Прогнозування, планування, інвестування є:
- фінансовими методами
 - фінансовими важелями
 - фінансовими механізмами
28. Прибуток, дохід, ціна, податки, фінансові санкції є:
- фінансовими методами
 - фінансовими важелями
 - фінансовими механізмами
29. Закони, постанови ВРУ, укази Президента є:
- правовим забезпеченням фінансового механізму
 - нормативним забезпеченням фінансового механізму
 - інформаційним забезпеченням фінансового механізму
30. Інструкції, нормативи, методичні вказівки є:
- правовим забезпеченням фінансового механізму
 - нормативним забезпеченням фінансового механізму
 - інформаційним забезпеченням фінансового механізму
31. Звітні дані підприємств, дані статистичних збірників є:

- a. правовим забезпеченням фінансового механізму
 - b. нормативним забезпеченням фінансового механізму
 - c. інформаційним забезпеченням фінансового механізму
32. До системи дій фінансового менеджменту відноситься:
- a. інформаційне забезпечення
 - b. оцінка інвестиційних проектів
 - c. поточне фінансове планування
 - d. поточний фінансовий контроль
 - d. усі відповіді правильні
33. До основних завдань управління фінансами належать:
- a. забезпечення фінансової стійкості підприємства
 - b. оптимізація грошових потоків підприємства
 - c. забезпечення реалізації інтересів учасників фінансових відносин
 - d. підвищення якості корпоративного управління
 - d. мінімізація фінансових ризиків підприємства
34. До основних функцій управління фінансами не відносяться:
- a. розробка фінансової стратегії
 - b. планування фінансової діяльності
 - c. пошук суб'єктів фінансового ринку і взаємодія з ними
 - d. прийняття рішень з основних напрямів діяльності підприємства
 - d. правильної відповіді немає
35. Інформаційним забезпеченням фінансового механізму є:
- a. інструкції, нормативи, методичні вказівки
 - b. звітні дані підприємств, дані статистичних збірників
 - c. закони, постанови ВРУ, укази Президента
36. Правовим забезпеченням фінансового механізму є:
- a. інструкції, нормативи, методичні вказівки
 - b. звітні дані підприємств, дані статистичних збірників
 - c. закони, постанови ВРУ, укази Президента
37. Нормативним забезпеченням фінансового механізму є:
- a. звітні дані підприємств, дані статистичних збірників
 - b. інструкції, нормативи, методичні вказівки
 - c. закони, постанови ВРУ, укази Президента

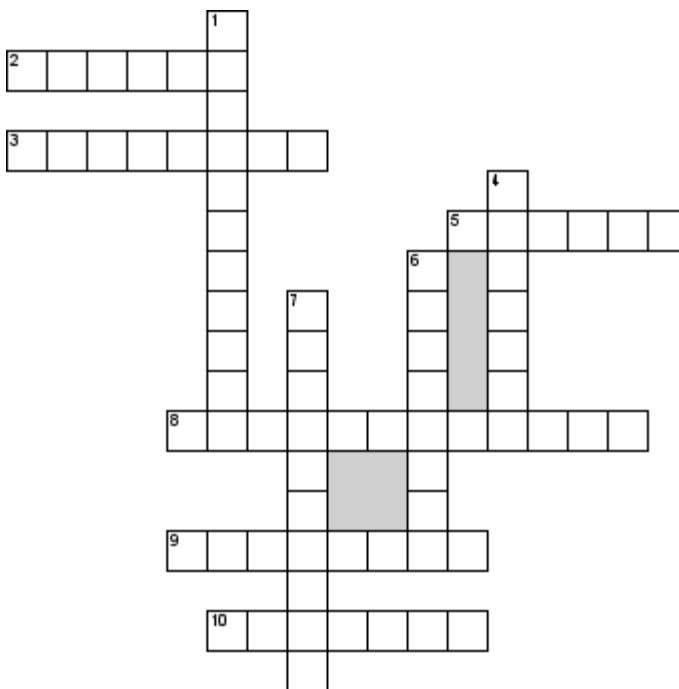
Відповіді тестових завдань

ДО МОДУЛЯ 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----

б	а	б	в	в	г	в, г	в	а, б	г	д	а, б	б	а, б, г	в	а
17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32
б	г	а	а	а	а	д	б	в	а	а	б	а	б	в	д
33	34	35	36	37											
а, б, в	д	б	в	б											

Кросворд до модуля 1

По горизонталі

2. Прогнозування, планування, інвестування - це фінансові ...
3. Фінансові ресурси підприємства, а також фінансові відносини з приводу формування, використання та розподілу фінансових ресурсів - є ... стратегічного управління фінансами
5. Прибуток, дохід, ціна, податки, фінансові санкції - це фінансові...
8. Напрями, форми, методи та періоди використання фінансових ресурсів з метою забезпечення економічного розвитку зростання ринкової вартості підприємства
9. Сукупність методів фінансового менеджменту з організації фінансових відносин підприємства – це: фінансова ...
10. Сукупність економічних відносин, пов'язаних із формуванням та використанням грошових коштів підприємства – це:

По вертикалі

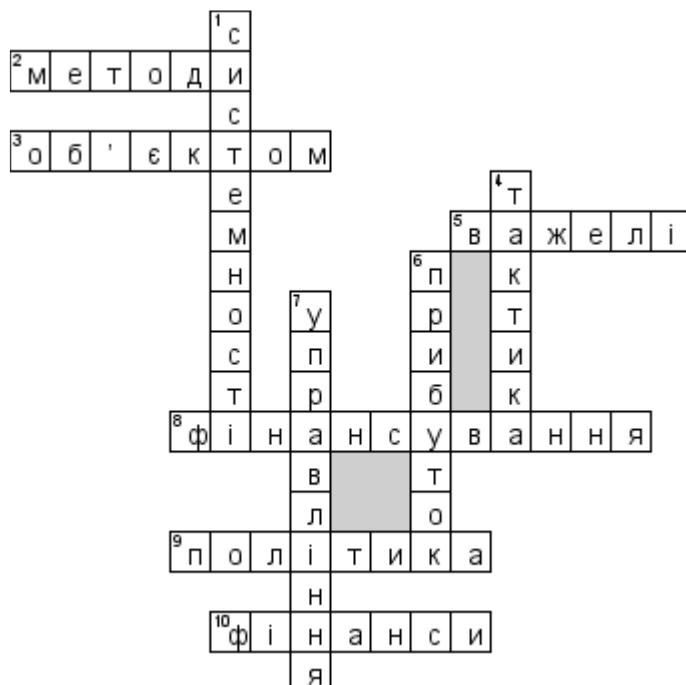
1. Принцип управління фінансами, який полягає у врахуванні наслідків взаємодії окремих елементів фінансової системи називається принципом
4. Конкретні фінансові прийоми, які застосовує підприємство для

вирішення стратегічних завдань - це фінансова ...

6. Внутрішнім джерелом формування фінансових ресурсів підприємства є

7. Багатоплановий, формально-поведінковий управлінський процес, який допомагає формулювати та виконувати ефективні стратегії, що сприяють балансуванню відносин між організацією, включаючи її окремі частини, та зовнішнім середовищем, а також досягненню встановлених цілей - це стратегічне...

Відповіді кросворду до модуля 1

ДЛЯ НОТАТОК

МОДУЛЬ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ

Теоретична частина

- 2.1 В чому полягає суть організаційного забезпечення стратегічного управління фінансами?
- 2.2 Які особливості функціональної організаційної структури підприємства?
- 2.3 Які особливості продуктової дивізіональної організаційної структури підприємства?
- 2.4 Які характерні риси організаційної дивізіональної структури підприємства, орієнтованої на споживача?
- 2.5 Які особливості регіональної дивізіональної структури підприємства?
- 2.6 В чому полягають особливості проектної організаційної структури підприємства?
- 2.7 В яких випадках доцільна побудова матричної організаційної структури підприємства та які її особливості?
- 2.8 Відповідно до яких підходів може будуватися організаційна система управління фінансами підприємства?
- 2.9 В чому полягають відмінності у функціональній побудові центрів управління фінансами на підприємствах різного розміру?
- 2.10 Яке призначення інформаційного забезпечення стратегічного управління фінансами?
- 2.11 Які потоки фінансової інформації можуть бути в розпорядженні підприємства?
- 2.12 Що формує регулятивно-правовий потік інформації на підприємстві?
- 2.13 Яка інформація визначає нормативно-довідкове інформаційне підґрунтя підприємства?
- 2.14 Яку інформацію надає підприємству бухгалтерська звітність?
- 2.15 З якою метою формується інформаційний потік статистичної звітності підприємства?

- 2.16 З якої інформації може формуватися потік несистемних даних?
- 2.17 Як класифікуються користувачі фінансової інформації підприємства?
- 2.18 Хто може виступати зовнішнім користувачем фінансової інформації підприємства?
- 2.19 Хто може виступати внутрішнім користувачем фінансової інформації підприємства?
- 2.20 Які вимоги ставляться до якості фінансової інформації?
- 2.21 В чому полягає вимога значимості до якості фінансової інформації?
- 2.22 В чому полягає вимога повноти до якості фінансової інформації?
- 2.23 В чому полягає вимога достовірності до якості фінансової інформації?
- 2.24 В чому полягає вимога своєчасності до якості фінансової інформації?
- 2.25 В чому полягає вимога до якості фінансової інформації «зрозумілість»?
- 2.26 В чому полягає вимога до якості фінансової інформації «співставність»?
- 2.27 В чому полягає вимога до якості фінансової інформації «ефективність»?
- 2.28 Що таке фінансова звітність та яке призначення її формування?
- 2.29 На яких принципах ґрунтується система бухгалтерського обліку і звітності?
- 2.30 Що таке бухгалтерський баланс та яка його структура?
- 2.31 Як провести аналіз балансу за його валютою?
- 2.32 Яким чином проводиться горизонтальний та вертикальний аналіз балансу?
- 2.33 За якими змінами у балансі можна спостерігати «симптоми» покращення фінансового стану підприємства?
- 2.34 Які завдання можуть вирішуватися за допомогою аналізу балансу?
- 2.35 З якою метою може проводитися аналіз структури активів підприємства?
- 2.36 Як можна класифікувати активи підприємства за характером їх участі в різних видах діяльності?
- 2.37 Як можна класифікувати активи підприємства за ступенем ліквідності?
- 2.38 В чому полягає загроза зростання частки необоротних активів у їх загальній сукупності?
- 2.39 Що таке «основні засоби» підприємства?
- 2.40 Що відображає первісна вартість основних засобів підприємства?

- 2.41 Яким чином співвідносяться між собою поняття «амортизація» та «знос основних засобів»?
- 2.42 Які витрати підлягають амортизації?
- 2.43 Які витрати на основні засоби не підлягають амортизації?
- 2.44 Що відображає ліквідаційна вартість основних засобів підприємства?
- 2.45 За яких умов матеріальні активи відносяться до складу основних засобів?
- 2.46 Як проводиться нарахування амортизації прямолінійним методом?
- 2.47 Як класифікуються основні засоби за терміном корисного використання?
- 2.48 Як проводиться нарахування амортизації методом зменшення залишкової вартості?
- 2.49 Як проводиться нарахування амортизації методом прискореного зменшення залишкової вартості?
- 2.50 Як проводиться нарахування амортизації кумулятивним методом?
- 2.51 Як проводиться нарахування амортизації виробничим методом?
- 2.52 Як можна провести оцінювання майнового стану підприємства за даними балансу?
- 2.53 Що характеризує коефіцієнт зносу основних засобів?
- 2.54 Що показує коефіцієнт оновлення основних засобів?
- 2.55 З якою метою розраховується коефіцієнт вибуття основних засобів?
- 2.56 Як розраховується коефіцієнт придатності основних засобів?
- 2.57 Які висновки можна зробити після проведення аналізу майнового стану підприємства?
- 2.58 За якими показниками можна провести аналіз оборотних засобів підприємства?
- 2.59 Що дозволяє визначити аналіз пасивів підприємства?
- 2.60 За якими напрямками проводиться аналіз капіталу підприємства (джерел власних та позичених коштів)?
- 2.61 Які коефіцієнти дають характеристику фінансової незалежності підприємства?
- 2.62 За яким алгоритмом проводиться аналіз структури кредиторської заборгованості підприємства?
- 2.63 Яким чином проводиться аналіз ліквідності (платоспроможності) підприємства?
- 2.64 Яким чином проводиться групування активів за ступенем ліквідності з метою визначення ліквідності підприємства?
- 2.65 Яким чином проводиться групування пасивів за ступенем ліквідності з метою визначення ліквідності підприємства?

- 2.66 Як провести аналіз ліквідності балансу за даними активів та пасивів?
- 2.67 Якими показниками характеризується ліквідність підприємства?
- 2.68 Як розраховується та що показує коефіцієнт покриття?
- 2.69 Як розраховується та що показує коефіцієнт швидкої ліквідності?
- 2.70 Як розраховується та що показує коефіцієнт абсолютної ліквідності?
- 2.71 За яким алгоритмом проводиться аналіз фінансової стійкості підприємства?
- 2.72 Які типи фінансової стійкості можуть бути характерні для підприємства?
- 2.73 В чому полягає суть аналізу ділової активності підприємства?
- 2.74 Які показники характеризують ділову активність підприємства?

Практична частина

Тестові завдання

Кросворд

Задача

Додатки

ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

2.1

В чому полягає суть організаційного забезпечення стратегічного управління фінансами?

Організаційне забезпечення процесу управління фінансами є складовою загальної управлінської системи, причому фінанси є глибоко інтегрованими в діяльність організації та значною мірою визначають її особливості.

Система організаційного забезпечення стратегічного управління фінансами являє собою взаємопов'язану сукупність внутрішніх структурних служб і підрозділів підприємства, які забезпечують розробку і прийняття управлінських рішень щодо окремих напрямків його фінансової діяльності і несуть відповідальність за результати цих рішень. Тобто, на систему стратегічного управління, як і загалом на діяльність та управління всією організацією, великий вплив має обрана організаційна структура підприємства.

2.2

Які особливості функціональної організаційної структури підприємства?

Структура організації робить істотний вплив на ефективність функціонування системи стратегічного управління. Розрізняють декілька основних видів організаційних структур, які проявляють свою ефективність по різному, виходячи із зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на підприємство.

Функціональна організаційна структура передбачає пряме підпорядкування дирекції окремих функціональних підрозділів, наприклад, управління НДДКР, виробництвом, персоналом, фінансами і т. ін. (рис.2.1)

Рис. 2.1 Приклад функціональної структури підприємства

Перевагами даної структури є чітка ієрархія в структурі та розподіл обов'язків. Разом з тим, така організаційна структура можлива для застосування з найбільшою ефективністю лише у відносно стабільних сферах бізнесу. Крім того в таких структурах доволі часто спостерігається вузько функціональний підхід до вирішення проблеми, який не дозволяє аналізувати завдання глобально, а лише в межах окремого функціонального питання.

2.3 Які особливості продуктової дивізіональної організаційної структури підприємства?

Відповідно до продуктової дивізіональної структури підприємства повноваження по виробництву і збути продукту або послуги передаються одному керівнику, чітко визначено, хто відповідає за отримання прибутку. В кожному продуктовому відділі є свої функціональні підрозділи, тобто для кожного виду товару є окремі служби, функції яких можуть дублюватися, що збільшує витрати підприємства (рис.2.2).

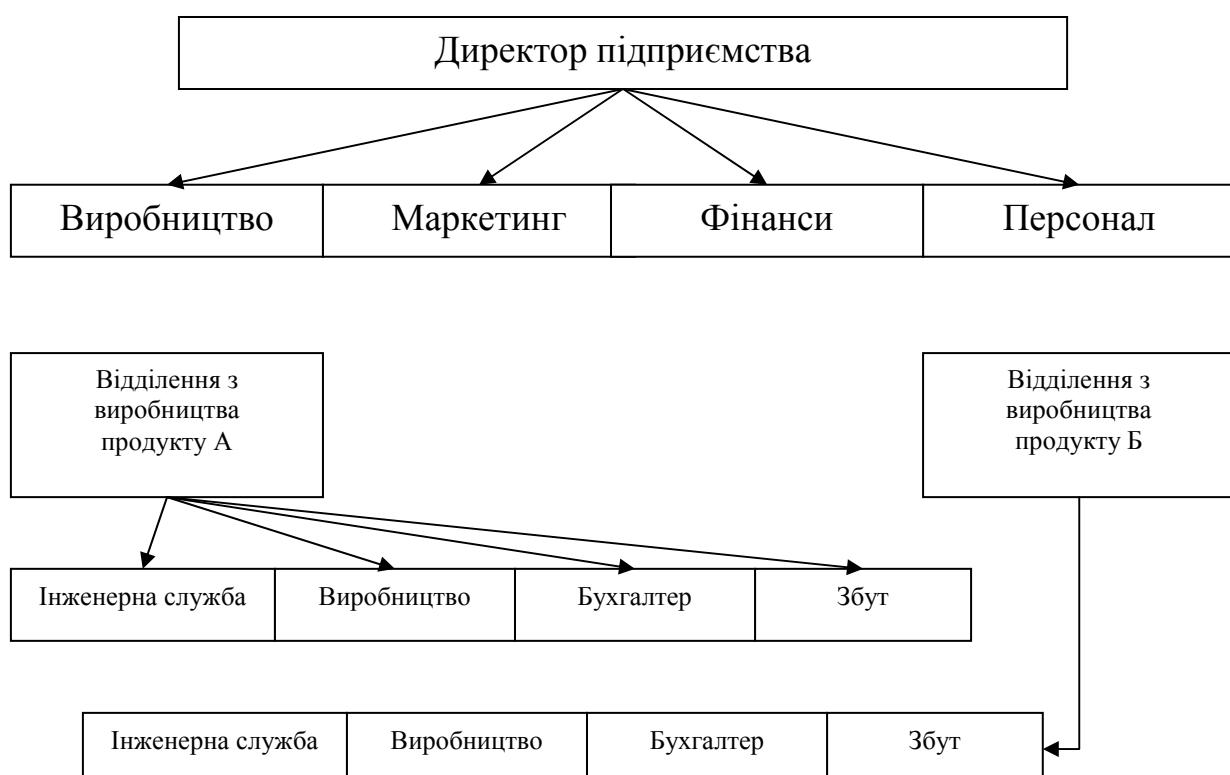

Рис. 2.2 Приклад продуктової дивізіональної структури підприємства

2.4 Які характерні риси організаційної дивізіональної структури підприємства, орієнтованої на споживача?

Якщо підприємство орієнтується на окремі групи споживачів або ринки, підходи до співпраці з якими чітко відрізняються між собою, організаційна структура підприємства передбачає поділ відділів відповідно до споживачів, які ті обслуговують.

Переваги і недоліки структури, орієнтованої на покупця, загалом, ті ж, що й у продуктової структури, якщо врахувати відмінності, пов'язані з різною цільовою функцією.

2.5 Які особливості регіональної дивізіональної структури підприємства?

Регіональна дивізіональна структура передбачає поділ відділів відповідно до ринків, які ті обслуговують, і формується у випадку, якщо діяльність підприємства зорієнтована на обслуговуванні споживачів різних географічних зон, працює в міжнародному масштабі. Така структура полегшує рішення проблем, пов'язаних з місцевим законодавством, звичаями і потребами споживачів.

2.6 В чому полягають особливості проектної організаційної структури підприємства?

Проектна організаційна структура – це тимчасова структура, яка формується для вирішення окремого завдання. Вона передбачає акумулювання усіх потрібних для цього фахівців єдину команду, яка після вирішення поставленого завдання розпадається, її члени переходят в новий проект, повертаються до постійної роботи в своєму відділі або йдуть з цієї організації.

2.7 В яких випадках доцільна побудова матричної організаційної структури підприємства та які її особливості?

Матрична організаційна структура передбачає створення поряд з лінійними керівниками та функціональним апаратом управління тимчасових проектних груп, які формуються із спеціалістів функціональних підрозділів і займаються створенням нових видів продукції (послуг).

В матричній організації члени проектної групи підпорядковуються як керівнику проекту, так і керівникам тих функціональних відділів, в яких вони працюють постійно.

Основний недолік матричної структури – вона є доволі складною на етапі формування, розподілу відповідальності та обов'язків внаслідок накладення вертикальних і горизонтальних повноважень, що порушує принцип єдиноначальності.

Разом з тим, така структура організації дозволяє підприємству швидко адаптовуватися до нових умов, досягти високого рівня гнучкості, яка ніколи не була присутня функціональним структурам, оскільки в них всі співробітники закріплені за певними функціональними відділами. В матричній організації по мірі появи нових проектів трудові ресурси можна гнучко перерозподіляти залежно від конкретних потреб кожного проекту.

2.8

Відповідно до яких підходів може будуватися організаційна система управління фінансами підприємства?

Організаційна система управління фінансами на підприємстві може формувати за ієархічним або функціональним принципом.

Відповідно до ієархічного підходу на підприємстві створюється декілька рівнів управління, перший з яких здійснює управління підприємством та несе відповідальність за прийняті рішення в цілому, всі наступні рівні йому підпорядковані і є управлінськими службами його окремих структурних одиниць або підрозділів.

Згідно функціонального підходу до побудови системи організаційного забезпечення стратегічного управління фінансами створюються окремі центри управління щодо кожної управлінської функції (служба фінансового аналізу, фінансового планування, фінансового прогнозування, фінансового обліку, фінансового контролю).

2.9

В чому полягають відмінності у функціональній побудові центрів управління фінансами на підприємствах різного розміру?

Залежно від розміру підприємства, склад та структура центрів управління фінансовою діяльністю суттєво відрізняються:

- на малих підприємствах відокремлених служб, які займаються стратегічним управлінням фінансів, як правило, немає. Всі функції щодо управління фінансами покладаються на директора або власника;
- середнім за розміром підприємствам притаманна посада фінансового менеджера в складі економічного відділу, на якого покладаються обов'язки управління основними аспектами фінансової діяльності підприємства;
- великі підприємства, як правило, організовують фінансову роботу через фінансового директора, у підпорядкуванні якого є декілька функціональних структурних підрозділів;
- в складних, багатоструктурних організаціях формується диверсифікована система функціональних фінансових структурних підрозділів, які підпорядковані фінансовій дирекції.

2.10

Яке призначення інформаційного забезпечення стратегічного управління фінансами?

Інформаційне забезпечення процесу управління фінансами (інформаційна система) являє собою сукупність інформаційних ресурсів і способів їх організації, необхідних для реалізації аналітичних процедур, які забезпечують фінансову сторону діяльності підприємства.

Так як кожне управлінське рішення повинно опиратися не стільки на інтуїтивні відчуття, а й більшою мірою мати в своїй основі аналітичне підґрунтя, обсяг та якість інформаційного забезпечення визначає ефективність організації акумулювання, розподілу та витрачання фінансових ресурсів.

2.11

Які потоки фінансової інформації можуть бути в розпорядженні підприємства?

В розпорядженні кожного підприємства є наступні потоки фінансової інформації:

- регулятивно-правова інформація;
- нормативно-довідкова інформація;
- бухгалтерська звітність;
- статистична звітність;
- несистемні дані.

2.12

Що формує регулятивно-правовий потік інформації на підприємстві?

До регулятивно-правової інформації відносяться закони, постанови та інші нормативні акти, положення і документи, які визначають правову основу фінансового ринку та фінансових операцій. Вимоги даних документів є обов'язковими для виконання підприємствами.

2.13

Яка інформація визначає нормативно-довідкове інформаційне підґрунтя підприємства?

Нормативно-довідкова інформація підприємства містить нормативні документи державних органів, міжнародних організацій з рекомендаціями, а в більшості випадків, вимогами щодо фінансових операцій. Не всі документи з даного потоку інформації є обов'язковими для виконання.

2.14

Яку інформацію надає підприємству бухгалтерська звітність?

Бухгалтерська звітність є системою узагальнюючих показників, що характеризують стан підприємства в конкретний момент часу, і дозволяє сформувати уявлення про наявні ресурси та резерви зростання ефективності діяльності суб'єкта господарювання.

2.15

З якою метою формується інформаційний потік статистичної звітності підприємства?

Статистична звітність є інформацією, яка подається органам державної статистики для оцінки стану та розвитку економіки галузей та національного господарства в цілому, а також активно використовується для прийняття управлінських рішень.

2.16

З якої інформації може формуватися потік несистемних даних?

Несистемними даними є інформація, яка не відноситься безпосередньо до підприємства, а має загальний характер. До першого типу належать дані офіційної статистики, офіційні аналітичні матеріали тощо. До другого типу належать дані, надруковані в різних засобах масової інформації, неофіційні дані тощо.

2.17

Як класифікуються користувачі фінансової інформації підприємства?

Фінансова інформація є важливим джерелом аналітичного обґрунтuvання рішень не тільки управлінцями й іншими працівниками організації, а й може задовольняти широке коло вимог інших її користувачів. Суб'єкти, які можуть використовувати фінансову інформацію підприємства поділяються на внутрішніх та зовнішніх.

2.18

Хто може виступати зовнішнім користувачем фінансової інформації підприємства?

Зовнішні користувачі використовують інформацію щодо фінансового стану підприємства, яка сформована у вигляді офіційно затверджених форм, або аналітичних записок, що готовуються спеціально для конкретного користувача. До зовнішніх користувачів фінансової інформації можна віднести: кредиторів, потенційних інвесторів, контрагентів підприємства, податкові органи, аудиторські фірми і т.д.

2.19

Хто може виступати внутрішнім користувачем фінансової інформації підприємства?

Внутрішні користувачі окрім офіційних звітів можуть користуватися й інформацією, що є комерційною таємницею. До внутрішніх користувачів відносяться: керівники підприємства, фінансові менеджери, власники, акціонери та ін.

2.20

Які вимоги ставляться до якості фінансової інформації?

Зважаючи на важливе місце, яке займає фінансова інформація в процесі управління підприємством, вимоги щодо її якості є чіткими та обов'язковими, оскільки неточності у вхідних інформаційних потоках складають викривлену картину господарського стану організації та унеможлилюють ефективність розвитку підприємства.

Серед основних вимог можна виділити наступні:

1. Значимість
2. Повнота
3. Достовірність
4. Своєчасність
5. Зрозумілість
6. Співставність
7. Ефективність

2.21

В чому полягає вимога значимості до якості фінансової інформації?

Інформація, яке є неважливою для підприємства з точки зору можливості її використання в процесі обґрунтування та прийняття управлінських рішень, може аналізуватися поверхово. Проте, дані, що впливають на результати фінансових рішень не можуть залишатися поза сферою уваги.

2.22

В чому полягає вимога повноти до якості фінансової інформації?

Інформація може вважатися якісною, якщо вона представлена у вигляді показників, доступних для подальшого їх використання.

2.23

В чому полягає вимога достовірності до якості фінансової інформації?

Якісна фінансова інформація відображає дійсний стан речей на підприємстві та підтверджується первинними документами. Крім того, недопустимим є «подвійність» інформації, тобто наявність відмінностей залежно від кола потенційних користувачів.

2.24

В чому полягає вимога своєчасності до якості фінансової інформації?

Інформація може бути корисною лише у тому випадку, якщо вона подана в той момент часу, коли її можливо застосувати щодо конкретних дій. Слід зважати й на недовговічність актуальної інформації, яка є швидкозмінною, наприклад, курси валют, дані щодо окремих фінансових інструментів.

2.25

В чому полягає вимога до якості фінансової інформації «зрозумілість»?

Інформація повинна бути формована у вигляді, доступному для конкретного її користувача.

2.26

В чому полягає вимога до якості фінансової інформації «співставність»?

Якісна інформація повинна опрацьовуватися за процедурою, яка повторюється протягом декількох періодів. Мається на увазі, що ідентифікація окремих показників, їх аналіз можливий лише у співставленні з аналогічними даними попередніх періодів та прогнозуванні на майбутнє.

2.27

В чому полягає вимога до якості фінансової інформації «ефективність»?

Витрати на формування інформації не повинні перевищувати потенційних вигод, які можна отримати, володівши такою інформацією.

2.28

Що таке фінансова звітність та яке призначення її формування?

Фінансова звітність – це сукупність форм звітності, які формуються на підприємстві для внутрішніх та зовнішніх користувачів і містять відомості щодо фінансового стану організації, на основі яких можливо виявляти резерви зростання.

Для правильної інтерпретації фінансових даних підприємства необхідна чітка побудова облікової роботи, зрозуміла структура документів фінансової звітності та процедури відображення господарських операцій.

Таким чином, результатом бухгалтерського обліку є фінансова звітність, яка в консолідованому вигляді показує основні результати показники господарської роботи підприємства. Тому фінансисту слід добре розуміти основні принципи та процедури бухгалтерського обліку.

Основними джерелами інформації для аналізу фінансового стану підприємства є звітний бухгалтерський баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал, дані первинного й аналітичного бухгалтерського обліку, які деталізують окремі статті звітів.

2.29

На яких принципах ґрунтуються система бухгалтерського обліку і звітності?

Виділяють наступні принципи системи бухгалтерського обліку і звітності в Україні:

1. Кінцевою ціллю бухгалтерського обліку є забезпечення користувачів інформацією щодо стану підприємства для прийняття відповідних рішень.
2. Всі операції обліковуються в єдиній грошовій одиниці (гривні).
3. Бухгалтерський облік є процесом безперервним, починаючи з моменту утворення організації і закінчуєчи його ліквідацією.
4. Основою бухгалтерського обліку є наявність первинних документів.
5. Всі операції, які були проведені підприємством, повинні мати відображення в бухгалтерських документах того періоду, у якому вони були здійснені.
6. З метою забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку на підприємствах проводиться інвентаризація активів та пасивів з періодичністю, яка визначається керівництвом або в окремих випадках законодавством.
7. Доходи і витрати відбиваються в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності в момент їхнього виникнення незалежно від дати чи надходження сплати коштів.
8. Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку несуть власники чи уповноважені посадові особи, що здійснюють керівництво підприємством.
9. Головний бухгалтер чи особа, на яку покладено ведення бухгалтерського обліку на підприємстві, забезпечує дотримання встановлених єдиних методологічних принципів бухгалтерського обліку, складання і представлення фінансової звітності у встановлений термін.

2.30

Що таке бухгалтерський баланс та яка його структура?

Бухгалтерський баланс – це звіт про стан підприємства на конкретну календарну дату, у якому відображені господарські засоби та джерела їх формування.

Структура балансу відповідає балансовому рівнянню, що зв'язує між собою три поняття:

1) активи – засоби, що є у розпорядженні підприємства (грошові кошти, запаси, обладання і т.п.);

2) зобов'язання – зовнішні фінансові джерела формування засобів підприємства (аванси покупців, кредити банку та постачальників тощо);

3) власний капітал – внутрішні джерела фінансування засобів підприємства (нерозподілений прибуток, внески засновників і т.ін.).

$$\text{Активи} = \text{Зобов'язання} + \text{Власний капітал}$$

Стаття балансу – це складова активу та пасиву балансу, яка характеризує групу економічно однорідних господарських коштів або джерел їх утворення.

Статті балансу, у свою чергу, об'єднуються в економічно однорідні групи господарських коштів та джерел їх утворення – розділи балансу.

Актив балансу завжди дорівнює пасиву балансу. Це пояснюється тим, що в активі та пасиві відображені одні й ті самі кошти: в активі — за видами, в пасиві — за джерелами утворення. Наявність такої рівності, що є основним критерієм бухгалтерського балансу, підтверджує, що бухгалтерський баланс складено вірно.

2.31

Як провести аналіз балансу за його валютою?

Дослідження балансу зазвичай розпочинають із аналізу валюти балансу за окремий період.

Валюта балансу – це підсумковий показник активу і пасиву балансу.

Валюта балансу відображає орієнтовну оцінку суми засобів, які є в розпорядженні підприємства. Ця оцінка є обліковою і не відображає реальної суми коштів, які можна отримати за майно, наприклад, у разі ліквідації підприємства. Проте, можливість орієнтовного оцінювання тих чи інших активів чи пасивів підприємства дозволяє проаналізувати величину коштів, спрямованих на їх формування.

Найпростіший аналіз балансу розпочинається із порівняння валюти балансу за звітній і попередній періоди з метою виявлення тенденції в її зміні.

У випадку збільшення валюти балансу можна говорити про розширення виробничих можливостей підприємства, зменшення скоріш за все, свідчить про спад у господарській діяльності.

2.32

Яким чином проводиться горизонтальний та вертикальний аналіз балансу?

Аналізу валоти балансу недостатньо для глибокого розуміння процесів та їх результатів, що відбуваються на підприємстві. Тому більш інформативним буде аналіз окремих статей балансу в горизонтальному та вертикальному розрізі, тобто необхідно проводити порівняння кожної статті шляхом розрахунків абсолютних та відносних відхилень (горизонтальний аналіз), а також доцільно розраховувати окремі відносні величини часток певної величини в загальній сукупності (вертикальний аналіз).

Для проведення горизонтального аналізу балансу підприємства слід використовувати наступні алгоритми розрахунків показників.

Ланцюговий абсолютний приріст (Δy_l) характеризує зміну показника за одиницю часу в абсолютному виразі:

$$\Delta y_l = y_i - y_{i-1} .$$

Базисний абсолютний приріст (Δy_b) показує зростання або зменшення показника в абсолютному виразі порівняно з рівнем, прийнятим за базу, тобто за певний період часу:

$$\Delta y_b = y_i - y_0 .$$

Між наведеними показниками існує взаємозв'язок: сума ланцюгових абсолютних приrostів дорівнює базисному абсолютному приrostу, а різниця двох послідовних базисних абсолютних приrostів дорівнює ланцюговому:

$$\Delta y_b = \sum \Delta y_l$$

$$\Delta y_l = \Delta y_b - \Delta y_{b,i-1}$$

Для характеристики відносної зміни показника у часі використовуються коефіцієнти або темпи росту (зростання):

а) коефіцієнти росту:

$$\text{ланцюгові } K_l = \frac{y_i}{y_{i-1}}$$

$$\text{базисні } K_b = \frac{y_i}{y_0}$$

б) темпи росту:

$$\text{ланцюгові } T_p = \frac{y_i}{y_{i-1}} * 100$$

$$\text{базисні } T_b = \frac{y_i}{y_0} * 100$$

2.33

За якими змінами у балансі можна спостерігати «симптоми» покращення фінансового стану підприємства?

Основними рисами, наявність яких у балансі дає можливість віднести його до «позитивного», є наступні:

- 1) збільшення валути балансу вкінці звітного періоду проти його початку;
- 2) зростання темпів приросту усіх активів над темпами приросту необоротних активів;
- 3) перевищення власного капіталу підприємства над позичковим і збільшення темпів його зростання проти темпів зростання залученого капіталу;
- 4) приблизно однакові темпи приросту дебіторської і кредиторської заборгованості;
- 5) перевищення частки власних оборотних коштів понад 10%.

2.34

Які завдання можуть вирішуватися за допомогою аналізу балансу?

При економічному читанні балансу ставляться такі основні завдання:

- 1) виявити наявність та розміщення засобів на підприємстві, встановити зміни, які відбулися у їх складі і джерелах утворення за звітний період, дати оцінку цим змінам;
- 2) визначити платоспроможність підприємства і фактори, які впливають на неї;
- 3) вивчити швидкість обігу товарів;
- 4) проаналізувати стан дебіторської і кредиторської заборгованості;
- 5) визначити ступінь використання кредитів банку та своєчасність їх погашення;
- 6) перевірити підстави утворення і використання коштів фондів спеціального призначення;
- 7) встановити, як виконується бізнес-план підприємства;
- 8) встановити, як здійснені розрахунки з бюджетом та позабюджетними фондами;
- 9) визначити реальну вартість підприємства і його акцій;
- 10) зіставити баланс, який аналізується, з даними інших підприємств тієї ж галузі економіки.

2.35

З якою метою може проводитися аналіз структури активів підприємства?

Аналіз структури активів підприємства може дати інформацію щодо частки, яку займають в загальній сукупності нематеріальні активи, основні засоби, дебіторська заборгованість, виробничі запаси, готова продукція, грошові кошти та їх еквіваленти.

Структурувати всі активи можна за кількома критеріями, основними з яких є класифікація активів за характером участі у різних видах діяльності та їх поділ на окремі групи з точки зору їх ліквідності.

2.36

Як можна класифікувати активи підприємства за характером їх участі в різних видах діяльності?

За характером участі активів в різних видах діяльності підприємства вони поділяються на операційні та інвестиційні.

Операційні активи являють собою сукупність майнових цінностей, які використовуються в операційній діяльності підприємства з ціллю отримання операційного прибутку.

До складу операційних активів підприємства включаються:

- виробничі основні засоби;
- нематеріальні активи, які обслуговують операційний процес;
- оборотні активи (вся їх сукупність за мінусом короткострокових фінансових інвестицій).
- інвестиційні активи характеризують сукупність майнових цінностей підприємства, пов'язаних з здійсненням його інвестиційної діяльності.

До складу інвестиційних активів відносяться:

- незавершене будівництво;
- довгострокові фінансові інвестиції;
- короткострокові фінансові інвестиції.

2.37

Як можна класифікувати активи підприємства за ступенем ліквідності?

За ступенем ліквідності активи підприємства поділяються на:

1) активи в абсолютно ліквідній формі, які характеризують майнові цінності підприємства, які не потребують реалізації і представляють собою готові засоби платежу.

До складу активів такого виду входять:

- грошові засоби в національній валюті;
- грошові засоби в іноземній валюті.

2) високоліквідні активи – це активи, які характеризують групу майнових цінностей підприємства, яка швидко може бути перетворена в грошову форму без відчутних втрат своєї поточної ринкової вартості з метою своєчасного забезпечення платежів по поточним фінансовим зобов'язанням.

До високоліквідних активів відносяться:

- грошові еквіваленти;
- короткострокові фінансові вкладення;
- короткострокова дебіторська заборгованість.

3) середньоліквідні активи характеризують групу майнових цінностей підприємства, які можуть бути перетворені в грошову форму без відчутних втрат своєї поточної ринкової вартості в строк від одного до шести місяців.

До середньо ліквідних активів відносяться:

- всі форми поточної дебіторської заборгованості, крім короткострокової і безнадійної;

- запаси готової продукції, призначені для реалізації.

4) Низьколіквідні активи представляють групу майнових цінностей підприємства, які можуть бути перетворені в грошову форму без втрати своєї поточної ринкової вартості лише після значного періоду часу.

В сучасній практиці управління активами до цієї групи відносяться:

- запаси сировини і напівфабрикатів;
- запаси малоцінних і швидкозношуваних предметів;
- активи в формі незавершеного виробництва;
- основні засоби;
- незавершене будівництво;
- нематеріальні активи;
- довгострокові фінансові інвестиції;
- довгострокова дебіторська заборгованість.

5) Неліквідні активи характеризують відображені в балансі окремі види майнових цінностей підприємства, які не можуть бути реалізовані самостійно.

До таких активів відносяться:

- безнадійна дебіторська заборгованість;
- витрати майбутніх періодів;
- інші аналогічні види нереалізованих активів.

2.38

В чому полягає загроза зростання частки необоротних активів у їх загальній сукупності?

Загрозливим для підприємства може бути зростання частки необоротних активів в їх загальній сукупності порівняно із оборотними, адже це може вказувати на:

- відволікання активів на кредитування споживачів товарів, робіт, послуг підприємства, дочірніх підприємств та інших дебіторів, що є фактично вилученням обігових коштів із володіння підприємством та подальші складнощі в фінансовому забезпеченні виробничого циклу;
- скорочення виробничих можливостей підприємства;
- викривлення результатів оцінки основних засобів, внаслідок існуючого порядку їх бухгалтерського обліку та інше.

Для того, щоб зробити однозначні висновки про причини зміни даної пропорції в структурі активів, проводиться детальний аналіз розділів і окремих статей активу балансу.

2.39

Що таке «основні засоби» підприємства?

Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк

корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

2.40

Що відображає первісна вартість основних засобів підприємства?

Первісна вартість основних засобів – історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів.

2.41

Яким чином співвідносяться між собою поняття «амортизація» та «знос основних засобів»?

Амортизація – систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації).

Знос основних засобів – сума амортизації об'єкта основних засобів з початку його корисного використання.

2.42

Які витрати підлягають амортизації?

Амортизації підлягають:

- витрати на придбання основних засобів, нематеріальних активів та довгострокових біологічних активів для використання в господарській діяльності;

- витрати на самостійне виготовлення основних засобів вирощування довгострокових біологічних активів для використання в господарській діяльності, в тому числі витрати на оплату заробітної плати працівникам, які були зайняті на виготовленні таких основних засобів;

- витрати на проведення ремонту, реконструкції, модернізації та інших видів поліпшення основних засобів, що перевищують 10 відсотків сукупної балансової вартості всіх груп основних засобів, що підлягають амортизації, на початок звітного року;

- витрати на капітальне поліпшення землі, не пов'язане з будівництвом, а саме іригацію, осушення та інше подібне капітальне поліпшення землі;

- капітальні інвестиції, отримані платником податку з бюджету, у вигляді цільового фінансування на придбання об'єкта інвестування (основного засобу, нематеріального активу) за умови визнання доходів пропорційно сумі нарахованої амортизації по такому об'єкту;

- сума переоцінки вартості основних засобів;

- вартість безоплатно отриманих об'єктів енергопостачання, газо- і теплозабезпечення, водопостачання, каналізаційних мереж, побудованих

споживачами на вимогу спеціалізованих експлуатуючих підприємств згідно з технічними умовами на приєднання до вказаних мереж або об'єктів.

2.43

Які витрати на основні засоби не підлягають амортизації?

Не підлягають амортизації та повністю відносяться до складу витрат за звітний період витрати платника податку на:

- утримання основних засобів, що знаходяться на консервації;
- ліквідацію основних засобів;
- придбання (виготовлення) сценічно-постановочних предметів вартістю до 5 тисяч гривень театрально-видовищними підприємствами – платниками податку;
- витрати на виробництво національного фільму та придбання майнових прав інтелектуальної власності на національний фільм.

2.44

Що відображає ліквідаційна вартість основних засобів підприємства?

Ліквідаційна вартість – це сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією).

2.45

За яких умов матеріальні активи відносяться до складу основних засобів?

Відповідно до діючого законодавства України, основними засобами можуть вважати, об'єкти, які:

- призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку;
- вартість яких перевищує 2500 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом;
- очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік).

2.46

Як проводиться нарахування амортизації прямолінійним методом?

Амортизація основних засобів може нараховуватися із застосуванням прямолінійного методу, за яким річна сума амортизації

визначається діленням вартості, яка амортизується, на строк корисного використання об'єкта основних засобів.

2.47

Як класифікуються основні засоби за терміном корисного використання?

Класифікація груп основних засобів та інших необоротних активів і мінімально допустимих строків їх амортизації відображені в таблиці 2.1

Таблиця 2.1
Класифікація груп основних засобів та інших необоротних активів і мінімально допустимих строків їх амортизації

Групи	Мінімально допустимі строки корисного використання, років
група 1 – земельні ділянки	–
група 2 – капітальні витрати на поліпшення земель, не пов’язані з будівництвом	15
група 3 – будівлі, споруди,	20
передавальні пристрой	15
група 4 – машини та обладнання	10
з них:	5
електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, пов’язані з ними засоби зчитування або друку інформації, пов’язані з ними комп’ютерні програми (крім програм, витрати на придбання яких визнаються роялті, та/або програм, які визнаються нематеріальним активом), інші інформаційні системи, комутатори, маршрутизатори, модулі, модеми, джерела безперебійного живлення та засоби їх підключення до телекомуникаційних мереж, телефони (в тому числі стільникові), мікрофони і рації, вартість яких перевищує 2500 гривень	2
група 5 – транспортні засоби	5
група 6 – інструменти, прилади, інвентар (меблі)	4
група 7 – тварини	6
група 8 – багаторічні насадження	10
група 9 – інші основні засоби	12
група 10 – бібліотечні фонди	–
група 11 – малоцінні необоротні матеріальні активи	–
група 12 – тимчасові (нетитульні) споруди	5

Групи	Мінімально допустимі строки корисного використання, років
група 13 – природні ресурси	–
група 14 – інвентарна тара	6
група 15 – предмети прокату	5
група 16 – довгострокові біологічні активи	7

2.48 Як проводиться нарахування амортизації методом зменшення залишкової вартості?

Амортизація основних засобів може нараховуватися із застосуванням методу зменшення залишкової вартості, за яким річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації. Річна норма амортизації (у відсотках) обчислюється як різниця між одиницею та результатом кореня ступеня кількості років корисного використання об'єкта з результату від ділення ліквідаційної вартості об'єкта на його первісну вартість.

2.49 Як проводиться нарахування амортизації методом прискореного зменшення залишкової вартості?

Амортизація основних засобів може нараховуватися із застосуванням методу прискореного зменшення залишкової вартості, за яким річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка обчислюється відповідно до строку корисного використання об'єкта і подвоюється.

2.50 Як проводиться нарахування амортизації кумулятивним методом?

Амортизація основних засобів може нараховуватися із застосуванням кумулятивного методу, за яким річна сума амортизації визначається як добуток вартості, яка амортизується, та кумулятивного коефіцієнта. Кумулятивний коефіцієнт розраховується діленням кількості років, що залишаються до кінця строку корисного використання об'єкта основних засобів, на суму числа років його корисного використання.

2.51 Як проводиться нарахування амортизації виробничим методом?

Амортизація основних засобів може нараховуватися із застосуванням виробничого методу, за яким місячна сума амортизації визначається як добуток фактичного місячного обсягу продукції (робіт, послуг) та виробничої ставки амортизації. Виробнича ставка амортизації обчислюється діленням вартості, яка амортизується, на загальний обсяг продукції (робіт, послуг), який підприємство очікує виробити (виконати) з використанням об'єкта основних засобів.

2.52 Як можна провести оцінювання майнового стану підприємства за даними балансу?

Початковий аналіз необоротних активів проводиться шляхом розрахунків абсолютних та відносних відхилень кожної статті даного звітного періоду порівняно із попереднім. Більш інформативним може бути аналіз із залученням інших звітних форм щодо придбання, реалізації, ліквідації та здачі в оренду необоротних активів.

Для оцінки майнового стану доцільно розрахувати такі показники (коєфіцієнти), які характеризують виробничий потенціал підприємства:

- коєфіцієнт зносу основних засобів;
- коєфіцієнт придатності основних засобів;
- коєфіцієнт оновлення основних засобів;
- та коєфіцієнт вибуття основних засобів.

2.53 Що характеризує коєфіцієнт зносу основних засобів?

Коефіцієнт зносу основних засобів характеризує стан та ступінь зносу основних засобів і розраховується як відношення суми зносу основних засобів до їхньої первісної вартості.

2.54 Що показує коєфіцієнт оновлення основних засобів?

Коефіцієнт оновлення основних засобів показує, яку частину від наявних на кінець звітного періоду становлять нові основні засоби, і розраховується як відношення первісної вартості основних засобів, що надійшли за звітний період, до первісної вартості основних засобів, наявних на балансі підприємства на кінець звітного періоду.

2.55 З якою метою розраховується коефіцієнт вибуття основних засобів?

Коефіцієнт вибуття основних засобів показує, яка частина основних засобів вибула за звітний період, та розраховується як відношення первісної вартості основних засобів, що вибули за звітний період, до первісної вартості основних засобів, наявних на балансі підприємства на початок звітного періоду.

2.56 Як розраховується коефіцієнт придатності основних засобів?

Коефіцієнт придатності основних засобів відображає частину основних засобів, придатну до експлуатації і розраховується як відношення первісної вартості до зносу.

2.57 Які висновки можна зробити після проведення аналізу майнового стану підприємства?

За результатами аналізу робиться висновок щодо абсолютної величини та структури балансу, динаміки зміни вартості активів підприємства, окремих статей балансу підприємства порівняно з попередніми періодами, зазначивши позитивні та негативні тенденції таких змін. Особливу увагу слід приділити наявності та структурі простроченої заборгованості підприємства.

2.58 За якими показниками можна провести аналіз оборотних засобів підприємства?

Оборотні засоби підприємства складаються із запасів і затрат, грошових коштів, розрахунків та інших активів.

Швидкість обороту оборотних засобів підприємства є однією з якісних характеристик фінансової політики підприємства. Чим більша швидкість обороту, тим ефективніше працює підприємство.

Для визначення тенденції обіговості оборотних засобів розраховується коефіцієнт оборотності, який розраховується за даними Балансу та Звіту про фінансові результати:

$$K_o = \frac{\text{Валовий дохід} - \text{ПДВ} - \text{акцизний збір} - \text{iнші відрахування з доходу}}{\text{Середньорічна вартість оборотних засобів}};$$

Зменшення даного коефіцієнта свідчить про уповільнення обороту оборотних засобів.

Показником ефективності використання оборотних засобів є також час обороту:

$$\mathbf{Ч_o} = \frac{\text{Кількість календарних днів звітного періоду (T)}}{K_o};$$

де Т – 360 днів.

Час обороту вказує на кількість днів, що були необхідні підприємству для поповнення його оборотних засобів.

Для визначення ефективності використання активів визначають оборотність запасів та тривалість одного обороту запасів.

Коефіцієнт оборотності запасів:

$$\mathbf{K_{оз}} = \frac{\text{Собівартість реалізованої продукції}}{\text{Середньорічна вартість оборотних запасів}};$$

Зменшення даного коефіцієнта показує скільки разів в середньому поповнювалися запаси підприємства протягом звітного періоду.

Середня тривалість одного обороту запасів:

$$\mathbf{Ч_{оз}} = \frac{\text{Кількість календарних днів звітного періоду (T)}}{K_{оз}}.$$

При значному збільшенні запасів і затрат необхідно проаналізувати, чи не відбувається це збільшення за рахунок необґрунтованого відволікання активів із виробничого обороту, що призводить до збільшення кредиторської заборгованості і погіршення фінансового стану підприємства.

Вивчення складу та структури дебіторської заборгованості проводиться за даними II розділу активу балансу.

Для ясності картини при аналізі оборотних активів визначають коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості:

$$\mathbf{K_{одз}} = \frac{\text{Валовий дохід - ПДВ - акцизний збір - інші відрахування з доходу}}{\text{Середньорічний залишок дебіторської заборгованості}};$$

На основі знайденого коефіцієнта по аналогії з попередніми показниками розраховують тривалість одного обороту дебіторської заборгованості:

$$\mathbf{Ч_{одз}} = \frac{\text{Кількість календарних днів звітного періоду}}{K_{одз}}.$$

Крім того, значний інтерес представляє коефіцієнт оборотності чистого робочого капіталу та тривалість одного обороту чистого робочого капіталу:

$$\mathbf{K_{опк}} = \frac{\text{Валовий дохід - ПДВ - акцизний збір - інші відрахування з доходу}}{\text{Середньорічний залишок робочого капіталу}};$$

$$\mathbf{Ч_{опк}} = \frac{\text{Кількість календарних днів звітного періоду}}{K_{опк}}.$$

2.59 **Що дозволяє визначити аналіз пасивів підприємства?**

Дані пасиву балансу підприємства дозволяють визначити, які зміни

відбулися в структурі власного і позичкового капіталу, скільки засобів підприємство має у розпорядженні.

Фінансовий стан підприємства багато в чому залежить від того, які засоби воно має у своєму розпорядженні і куди вони вкладені.

За ступенем приналежності використовуваний капітал поділяється на власний і позичковий.

Власні кошти і прирівняні до них складаються з статутного фонду і прибутку, а також (прирівняні) – резервний фонд, фінансові капітальні інвестиції, спеціальні фонди, амортизаційні фонди, резерви майбутніх платежів.

Крім власних коштів підприємство використовує і позикові кошти, до яких відносяться: кредити банків, позичкові кошти, інвестиційні зобов'язання, кредиторська заборгованість інших підприємствам і організаціям.

2.60

За якими напрямками проводиться аналіз капіталу підприємства (джерел власних та позичених коштів)?

Основними напрямками аналізу капіталу підприємства є:

1. Порівняння показників звітного періоду з показниками попереднього періоду.
2. Порівняння показників капіталу за ряд попередніх періодів.
3. Структурний аналіз капіталу за видами діяльності.
4. Структурний аналіз власного капіталу.
5. Структурний аналіз позикового капіталу.
6. Порівняльний аналіз показників капіталу з оптимальними значеннями.
7. Порівняльний аналіз показників капіталу підприємства із запланованими.
8. Розрахунок коефіцієнтів оборотності капіталу.
9. Розрахунок показників рентабельності капіталу.

2.61

Які коефіцієнти дають характеристику фінансової незалежності підприємства?

В процесі даного аналізу виявляється одна з важливих характеристик фінансового стану підприємства – його фінансова незалежність від зовнішніх джерел. Її аналіз дозволяє оцінити ризик, пов’язаний зі структурою формування фінансових ресурсів, виявити оптимальність джерел фінансування діяльності підприємства (Табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Коефіцієнти, що демонструють фінансову незалежність підприємства

Назва показника	Умовне позначення	Алгоритм розрахунку	Характеристика
1.Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	КФн	<u>Сума власних коштів</u> Валюта балансу	Характеризує концентрацію власного капіталу. Рекомендоване значення більше 0,5.
2.Коефіцієнт фінансової залежності	КФз	<u>Валюта балансу</u> Сума власних коштів	Є оберненим показником до коефіцієнта фінансової незалежності. Рекомендоване значення <2.
3.Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	Ккпз	<u>Позиковий капітал</u> Валюта балансу	Показує частку залученого майна в активах підприємства та ступінь залежності підприємства від кредиторів.
4.Коефіцієнт фінансового ризику (коефіцієнт фінансового лівериджу)	КФр	<u>Позиковий капітал</u> Власний капітал	Характеризує співвідношення позикових та власних коштів. Рекомендоване значення <1.
5.Коефіцієнт фінансової стабільності	КФс	<u>Власний капітал</u> Позиковий капітал	Характеризує покриття боргів власним капіталом. Є оберненим показником до коефіцієнта фінансової незалежності.

Модуль 2. Організаційно-інформаційні системи забезпечення стратегічного управління фінансами

			зником до коефіцієнта фінансового ризику.
6. Коефіцієнт довгострокової заборгованості (коефіцієнт фінансової залежності капіталізованих джерел)	Кдз	<u>Довгострокові зобов'язання</u> Власний капітал + + Довгострокові зобов'язання	Характеризує загальну капіталізацію підприємства. Показує відсоток довгострокових зобов'язань у капіталізованих джерелах.
7. Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел	КФнк	<u>Власний капітал</u> Власний капітал + + Довгострокові зобов'язання	Показує відсоток власного капіталу у капіталізованих джерелах.
8. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	КМВК	<u>Робочий капітал</u> Власний капітал	Характеризує ступінь мобільності ВК, тобто показує ту частину ВК, яка знаходиться в обігу і використовується для фінансування поточної діяльності.

2.62

За яким алгоритмом проводиться аналіз структури кредиторської заборгованості підприємства?

Особливу увагу необхідно звернути на наявність простроченої заборгованості перед бюджетом, позабюджетними фондами, по страхуванню, по оплаті праці та перед іншими кредиторами (за тепло, електроенергію, газ, воду та ін.).

При аналізі довгострокової кредиторської заборгованості звертається увага на цільове використання довгострокових кредитів банків та позикових коштів, які одержані протягом останніх 3-5 років.

2.63

Яким чином проводиться аналіз ліквідності

(платоспроможності) підприємства?

Аналіз ліквідності підприємства здійснюється за даними балансу та дозволяє визначити спроможність підприємства сплачувати свої поточні зобов'язання. Ліквідність підприємства – це його спроможність перетворювати свої активи на гроші для покриття всіх необхідних платежів.

2.64

Яким чином проводиться групування активів за ступнем ліквідності з метою визначення ліквідності підприємства?

Найліквіднішою є готівка. Наступним за рівнем ліквідності активом є короткострокові інвестиції (цінні папери), оскільки у разі необхідності їх швидко можна реалізувати.

Дебіторська заборгованість — теж ліквідний актив, оскільки передбачається, що дебітори оплатять рахунок у найближчому майбутньому.

Найменш ліквідним поточним активом є запаси, бо для перетворення їх на гроші спочатку треба їх продати.

Отже, під ліквідністю будь-якого активу слід розуміти можливість перетворення його на гроші, а рівень ліквідності визначається тривалістю періоду, протягом якого відбувається це перетворення. Що коротшим є цей період, то вищою буде ліквідність даного виду активів (Табл.2.2).

Таблиця 2.2

Групи	Умовне позначення	Групування активів підприємства	Характеристика
Високоліквідні	A1	Грошові кошти і поточні фінансові інвестиції	
Швидколіквідні	A2	Отримані векселі, дебіторська заборгованість, яка буде погашена за умовами договорів	
Повільно-ліквідні	A3	Запаси(виробничі запаси, готова продукція, незавершене виробництво); дебіторська заборгованість; витрати майбутніх періодів, інші оборотні активи	
Важколіквідні	A4	Необоротні активи, які передбачено використовувати більше ніж 1 рік, а також прострочена дебіторська заборгованість; запаси готової продукції, що не мають попиту, витрати майбутніх періодів, які підлягають списанню	

2.65

Яким чином проводиться групування пасивів за ступнем ліквідності з метою визначення ліквідності підприємства?

Пасиви балансу відповідно до зростання строків погашення зобов'язань групуються так (Табл.2.3):

- *Негайні пасиви* (П1) — це кредиторська заборгованість, розрахунки за дивідендами, своєчасно не погашені кредити (за даними додатку до балансу).
- *Короткострокові пасиви* (П2) — це короткострокові кредити банків, поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями, векселі видані.
- *Довгострокові пасиви* (П3) — це довгострокові зобов'язання.
- *Постійні пасиви* (П4) — це статті 1-го розділу пасиву балансу («Власний капітал»)

Таблиця 2.3

Групування пасивів підприємства

Групи	Умовне позначення	Характеристика
Найбільш термінові	П1	Кредиторська за боргованість та поточні зобов'язання за розрахунками
Коротко-строкові	П2	Короткострокові кредити та інші позикові кошти, що підлягають погашенню протягом 12 міс, доходи майбутніх періодів та векселі видані
Довгострокові	П3	Довгострокові зобов'язання; доходи майбутніх періодів понад 12 міс.
Постійні (стійкі)	П4	Зобов'язання перед власниками з формування власного капіталу; забезпечення наступних витрат і платежів

2.66

Як провести аналіз ліквідності балансу за даними активів та пасивів?

Оскільки, одним із способів оцінювання ліквідності підприємства є зіставлення певних елементів активів з елементами пасивів, то з цією метою зобов'язання підприємства групуються за ступенем їх строковості, а його активи – за ступенем ліквідності та їх зіставляють (Табл.2.4).

Таблиця 2.4

Аналіз ліквідності балансу

АКТИВ	На початок періоду	На кінець періоду	Відхилення (+, -)	ПАСИВ	На початок періоду	На кінець періоду	Відхилення (+, -)
1. Високо ліквідні активи (A1)				1. Найбільш термінові зобов'язання (П1)			
2. Швидко ліквідні (A2)				2. Коротко-строкові пасиви (П2)			
3. Повільно ліквідні (A3)				3. Довгострокові пасиви (П3)			
4. Важко ліквідні (A4)				4. Постійні пасиви (П4)			
БАЛАНС				БАЛАНС			

Баланс буде абсолютно ліквідним, якщо задовольнятиме такі умови:

- Найбільш ліквідні активи перевищують негайні пасиви або дорівнюють їм.
- Активи, що швидко реалізуються, дорівнюють короткостроковим пасивам або більші за них.
- Активи, що реалізуються повільно, дорівнюють довгостроковим пасивам або більші за них.
- Активи, що важко реалізуються, менші за постійні пасиви.

Якщо на підприємстві виконуються перші три умови, тобто поточні активи перевищують зовнішні зобов'язання підприємства, то обов'язково виконується й остання умова, оскільки це свідчить про наявність у підприємства власних оборотних коштів, що забезпечує його фінансову стійкість. Невиконання однієї з перших трьох умов указує на те, що фактична ліквідність балансу відрізняється від абсолютної.

2.67 Якими показниками характеризується ліквідність підприємства?

Також, аналіз ліквідності підприємства здійснюється шляхом розрахунку таких показників (коєфіцієнтів): коефіцієнта покриття, коефіцієнта швидкої ліквідності, коефіцієнта абсолютної ліквідності та чистого оборотного капіталу.

2.68

Як розраховується та що показує коефіцієнт покриття?

Коефіцієнт покриття розраховується як відношення оборотних активів до поточних зобов'язань підприємства та показує достатність ресурсів підприємства, які можуть бути використані для погашення його поточних зобов'язань.

$$\text{Кз.л} = [\text{A1} + \text{A2} + \text{A3}] : [\text{П1} + \text{П2}].$$

Він показує, скільки гривень поточних активів підприємства припадає на одну гривню поточних зобов'язань. Логіка цього показника полягає в тому, що підприємство погашає короткострокові зобов'язання в основному за рахунок поточних активів. Отже, якщо поточні активи перевищують поточні зобов'язання, підприємство вважається ліквідним. Розмір перевищення задається коефіцієнтом покриття.

2.69

Як розраховується та що показує коефіцієнт швидкої ліквідності?

Коефіцієнт швидкої ліквідності розраховується як відношення найбільш ліквідних оборотних засобів (грошових засобів та їх еквівалентів, поточних фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості) до поточних зобов'язань підприємства. Він відображає платіжні можливості підприємства щодо сплати поточних зобов'язань за умови своєчасного проведення розрахунків з дебіторами.

$$\text{Кш.л} = [\text{A1} + \text{A2}] : [\text{П1} + \text{П2}].$$

Матеріальні запаси виключаються не стільки тому, що вони менш ліквідні, а, головне, через те, що кошти, які можна одержати в разі вимушеної реалізації виробничих запасів, можуть бути істотно нижчими за витрати на їхню закупівлю. За умов ринкової економіки типовою є ситуація, коли за ліквідації підприємства одержують 40 % і менше від облікової вартості запасів. «Розумним» коефіцієнтом швидкої ліквідності є співвідношення 1:1.

2.70

Як розраховується та що показує коефіцієнт абсолютної ліквідності?

Коефіцієнт абсолютної ліквідності обчислюється як відношення грошових засобів та їхніх еквівалентів і поточних фінансових інвестицій до поточних зобов'язань. Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує, яка частина боргів підприємства може бути сплачена негайно.

$$\text{Кабс. лік} = [\text{A1}] : [\text{П1} + \text{П2}].$$

Цей коефіцієнт показує, яку частину короткострокових позикових зобов'язань можна за необхідності погасити негайно. Теоретично достатнім

значенням для коефіцієнта абсолютної ліквідності є співвідношення 0,2 : 1. На практиці фактичні середні значення коефіцієнтів ліквідності бувають значно нижчими, але це ще не дає підстави висновувати про неможливість підприємства негайно погасити свої борги, бо малоймовірно, щоб усі кредитори підприємства одночасно пред'явили йому свої боргові вимоги.

2.71

За яким алгоритмом проводиться аналіз фінансової стійкості підприємства?

Однією з важливих ознак фінансового стану підприємства є його фінансова стійкість. Для визначення рівня фінансової стійкості підприємства необхідно провести аналіз наступних фінансових показників:

1. Складу і розміщення активів господарського суб'єкта.
2. Динаміки і структури джерел фінансових ресурсів.
3. Наявності власних оборотних коштів.
4. Кредиторської заборгованості.
5. Наявності і структури оборотних коштів.
6. Дебіторської заборгованості.
7. Платоспроможності.

Аналіз складу і розміщення активів та пасивів господарського суб'єкта проводиться за складеним аналітичним балансом.

Основні показники фінансової стійкості підприємства представлено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Аналіз фінансової стійкості підприємства

Назва показника	Умовне позначення	Алгоритм розрахунку	Характеристика
Наявність власних коштів	В	Власний капітал-Необоротні активи	Характеризує наявність власних джерел для фінансування запасів
Наявність власних та довгострокових коштів	ВД	Власний капітал+ Довгострокові зобов'язання- Необоротні активи	Характеризує наявність капіталізованих джерел для фінансування запасів
Наявність загальних коштів	ЗК	Власний капітал+ Довгострокові зобов'язання+ Короткострокові кредити банків-Необоротні активи	Характеризує наявність загальних джерел для фінансування запасів
Запаси	Зп	Виробничі запаси+ Готова продукція+ Незавершене виробництво+Товари+	Характеризує величину запасів підприємства

Модуль 2. Організаційно-інформаційні системи забезпечення стратегічного управління фінансами

		Витрати майбутніх періодів	
Надлишок (дефіцит) власних коштів	Ф_в	Наявність власних коштів-Запаси	Характеризує забезпеченість запасів власними коштами
Надлишок (дефіцит) власних та довгострокових коштів	Ф_{вд}	Наявність власних та довгострокових коштів-Запаси	Характеризує забезпеченість запасів капіталізованими джерелами
Надлишок (дефіцит) загальних коштів	Ф_{зк}	Наявність загальних коштів-Запаси	Характеризує забезпеченість запасів загальними джерелами фінансування
Трьохкомпонентний показник типу фінансової стійкості	S	$S=\{S_1(\pm\Phi_v), S_2(\pm\Phi_{vd}), S_3(\Phi_{zk})\}$ $S(\Phi)=1$, якщо $\Phi \geq 0$ $S(\Phi)=0$, якщо $\Phi < 0$	Абсолютна стійкість: $S=\{1,1,1\}$ Нормальна стійкість: $S=\{0,1,1\}$ Нестійке становище: $S=\{0,0,1\}$ Кризовий стан: $S=\{0,0,0\}$
Коефіцієнт фінансового ризику	K_{fr}	<u>Позикові кошти</u> Власний капітал	Характеризує рівень використання підприємством позико-вих джерел

2.72 Які типи фінансової стійкості можуть бути характерні для підприємства?

На основі визначення даних показників визначається тип фінансової стійкості підприємства:

1. Абсолютна стійкість – для забезпечення запасів достатньо власних обігових коштів; платоспроможність гарантована:

$$Z < BOK.$$

2. Нормальна стійкість – для забезпечення запасів крім власних обігових коштів залучаються довгострокові кредити та позики; платоспроможність гарантована:

$$Z < BOK + K^d.$$

3. Нестійкий фінансовий стан – для забезпечення запасів крім власних обігових коштів та довгострокових кредитів і позик залучаються короткострокові кредити та позики; платоспроможність порушена, але є можливість її відновити:

$$З < ВОК + К^Д + К^К.$$

4. Кризовий фінансовий стан – для забезпечення запасів не вистарчає «нормальних» джерел їх формування; підприємству загрожує банкрутство:

$$З > ВОК + К^Д + К^К.$$

2.73

В чому полягає суть аналізу ділової активності підприємства?

Аналіз ділової активності полягає в оцінці ефективності використання ресурсів підприємства. Розрізняють три види основних ресурсів:

1) матеріальні – технічну базу підприємства, і тому основними оціночними показниками ефективності їх використання є: матеріаловіддача, фондовіддача;

2) трудові, ефективність яких характеризується показниками продуктивності праці, що визначають обсяг виробництва (у вартісному вимірі) на одного робітника;

3) фінансові, ефективність яких розглядається в межах управління оборотними активами

В умовах обмеженості ресурсів необхідно обирати оптимальні співвідношення між набором економічних ресурсів та обсягами виробництва. Передумовою такого вибору повинно бути проведення аналізу ділової активності.

Аналіз ділової активності дозволяє проаналізувати ефективність основної діяльності підприємства, що характеризується швидкістю обертання фінансових ресурсів підприємства.

2.74

Які показники характеризують ділову активність підприємства?

Показники, що характеризують ділову активність, є такими:

1. Коефіцієнт загальної оберненості капіталу (Ко.) обчислюється як відношення виручки від реалізації (ВР) до середньої вартості загального капіталу за певний період (ЗК):

$$K_{o3} = \frac{BP}{ЗК}$$

2. Коефіцієнт оборотності мобільних засобів (K_{OM}) являє собою відношення виручки від реалізації до середньої за період величини мобільних засобів (запаси і затрати, грошові кошти, розрахунки, інші оборотні активи) за балансом (МК):

$$K_{OM} = \frac{BP}{MK}$$

3. Коефіцієнт оборотності матеріальних оборотних коштів (K_{OMZ})

обчислюється як відношення виручки від реалізації до середньої за період вартості запасів і затрат за балансом (МЗ):

$$K_{OMZ} = \frac{BP}{MZ}$$

4. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (K_{ODZ}) визначається як відношення виручки від реалізації до середньої за період дебіторської заборгованості (ДЗ):

$$K_{DZ} = \frac{BP}{DZ}$$

5. Середній термін обороту дебіторської заборгованості (тривалість періоду обороту в днях) (Тобд) як відношення календарного фонду часу за певний період (за рік - 365 днів) до коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості (K_{ODZ}):

$$K_{OBD} = \frac{365}{K_{ODZ}}$$

6. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (K_{OKZ}) як відношення виручки від реалізації до середньої за період кредиторської заборгованості (КЗ):

$$K_{OKZ} = \frac{BP}{KZ}$$

7. Середній термін обороту кредиторської заборгованості (Товк) як відношення календарного фонду часу за певний період до коефіцієнта оберненості кредиторської заборгованості за цей же період

$$T_{OBK} = \frac{365}{K_{OKZ}}$$

8. Коефіцієнт оборотності власного капіталу (K_{OBK}) як відношення виручки від реалізації до середньої за період вартості власного капіталу (ВК):

$$K_{OBK} = \frac{BP}{BK}$$

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА ДО МОДУЛЯ 2

Тестові завдання до модуля 2

1. Організаційна структура підприємства, яка передбачає пряме підпорядкування дирекції окремих функціональних підрозділів:
 - а. функціональна
 - б. дивізіональна
 - в. проектна
 - г. матрична

2. Організаційна структура підприємства, яка передбачає наявність у кожного підрозділу власних обслуговуючих служб, що можуть дублюватися:
 - а. функціональна
 - б. дивізіональна
 - в. проектна
 - г. матрична

3. Організаційна структура підприємства, яка є тимчасовою і формується шляхом акумулювання фахівців для виконання окремого завдання:
 - а. функціональна
 - б. дивізіональна
 - в. проектна
 - г. матрична

4. Організаційна структура підприємства, яка передбачає створення поряд з лінійними керівниками та функціональним апаратом управління тимчасових проектних груп, які формуються із спеціалістів функціональних підрозділів і займаються створенням нових видів продукції (послуг):
 - а. функціональна
 - б. дивізіональна
 - в. проектна
 - г. матрична

5. Що із нижче наведеного належить до фінансової інформації про фінансово-господарську діяльність:
 - а. закони та нормативні акти, обов'язкові до виконання
 - б. положення рекомендаційного характеру
 - в. відомості з бухгалтерської та статистичної звітності
 - г. інформація про діяльність фінансових ринків інших країн
 - д. відомості про послуги фінансових посередників
 - е. усі відповіді вірні

6. Оберіть вірні твердження:
 - а. фінансова інформація є результатом праці менеджерів

б. фінансова інформація частково є результатом праці менеджментів

в. управлінський персонал відноситься до споживачів фінансової інформації

г. у користування фінансової інформації зацікавлені лише зовнішні користувачі

7. Ознака якості інформації «значимість» передбачає:

- а. можливість порівняльної оцінки в часі
- б. можливість її використання для оперативних управлінських рішень
- в. відповідність сформованої інформації в її потребі за період її використання
- г. усі відповіді правильні

8. Нормативно-регулюючі показники відносяться до системи показників інформаційного забезпечення фінансового менеджменту, що формуються:

- а. із зовнішніх джерел
- б. із внутрішніх джерел

9. Нормативно-планові показники відносяться до системи показників інформаційного забезпечення фінансового менеджменту, що формуються:

- а. із зовнішніх джерел
- б. із внутрішніх джерел

10. Закони, постанови та інші нормативні акти, положення і документи, які визначають правову основу фінансового ринку та фінансових операцій, відносяться до наступного потоку фінансової інформації підприємства:

- а. регулятивно-правова
- б. нормативно-довідкова
- в. бухгалтерська звітність
- г. статистична звітність
- д. несистемні дані

11. Нормативні документи державних органів, міжнародних організацій з рекомендаціями, а в більшості випадків, вимогами щодо фінансових операцій відносяться до наступного потоку фінансової інформації підприємства:

- а. регулятивно-правова
- б. нормативно-довідкова
- в. бухгалтерська звітність
- г. статистична звітність
- д. несистемні дані

12. Система узагальнюючих показників, що характеризують стан підприємства в конкретний момент часу, і дозволяє сформувати уявлення про наявні ресурси та резерви зростання ефективності діяльності суб'єкта господарювання відносяться до наступного потоку фінансової інформації підприємства:

- а. регулятивно-правова
- б. нормативно-довідкова
- в. бухгалтерська звітність
- г. статистична звітність
- д. несистемні дані

13. Інформація, яка подається органам державної статистики для оцінки стану та розвитку економіки галузей та національного господарства в цілому, а також активно використовується для прийняття управлінських рішень відносяться до наступного потоку фінансової інформації підприємства:

- а. регулятивно-правова
- б. нормативно-довідкова
- в. бухгалтерська звітність
- г. статистична звітність
- д. несистемні дані

14. Користувачі інформації щодо фінансового стану підприємства, яка сформована у вигляді офіційно затверджених форм, або аналітичних записок, що готуються спеціально, але не є комерційною таємницею:

- а. зовнішні
- б. внутрішні

15. Визначення структури підсумкових фінансових показників з виявленням впливу кожної позиції звітності на результат у цілому – це:

- а. горизонтальний аналіз
- б. вертикальний аналіз

16. Сукупність форм звітності, які формуються на підприємстві для внутрішніх та зовнішніх користувачів і містять відомості щодо фінансового стану організації, на основі яких можливо виявляти резерви зростання – це:

- а. фінансова звітність
- б. фінансовий аудит
- в. фінансове забезпечення

17. Підсумковий показник активу і пасиву балансу називається:

- а. валюта
- б. одиниця

в. підсумок

18. Матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання яких більше одного року – це:

- а. основні засоби
- б. оборотні засоби
- в. матеріальні активи

19. Фактична собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів - :

- а. первісна вартість
- б. початкова вартість
- в. базова вартість

20. Систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації)-

- а. знос
- б. амортизація
- в. зменшення вартості

21. Сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією):

- а. продажна вартість
- б. ліквідаційна вартість
- в. первісна вартість

22. Метод нарахування амортизації, відповідно до якого сума амортизації визначається діленням вартості на термін корисного використання:

- а. прямолінійний
- б. кумулятивний
- в. метод зменшення залишкової вартості
- г. правильної відповіді немає

23. Метод нарахування амортизації, відповідно до якого сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості та річної норми амортизації:

- а. прямолінійний
- б. кумулятивний
- в. метод зменшення залишкової вартості
- г. правильної відповіді немає

24. Сума витрат на виготовлення або придбання засобів праці, їх транспортування, монтаж – це:

- а. первісна вартість основних засобів
- б. залишкова вартість основних засобів
- в. відновлена вартість основних засобів
- г. правильної відповіді немає

25. Різниця між первісною вартістю та сумаю зносу – це:

- а. первісна вартість основних засобів
- б. залишкова вартість основних засобів
- в. відновлена вартість основних засобів
- г. правильної відповіді немає

26. Первісна вартість основних засобів включає:

- а. суму витрат на виготовлення або придбання
- б. суму витрат на транспортування
- в. суму витрат на первісний монтаж
- г. усі відповіді вірні

27. Відношення суми зносу основних засобів до їхньої первісної вартості називається коефіцієнтом... основних засобів:

- а. зносу
- б. оновлення
- в. вибуття
- г. придатності

28. Відношення первісної вартості основних засобів, що надійшли за звітний період, до первісної вартості основних засобів, наявних на балансі підприємства на кінець звітного періоду називається коефіцієнтом... основних засобів:

- а. зносу
- б. оновлення
- в. вибуття
- г. придатності

29. Відношення первісної вартості основних засобів, що вибули за звітний період, до первісної вартості основних засобів, наявних на балансі підприємства на початок звітного періоду називається коефіцієнтом... основних засобів:

- а.зносу
- б. оновлення
- в.вибуття
- г.придатності

30. Спроможність перетворювати свої активи на гроші для покриття всіх необхідних платежів називається:

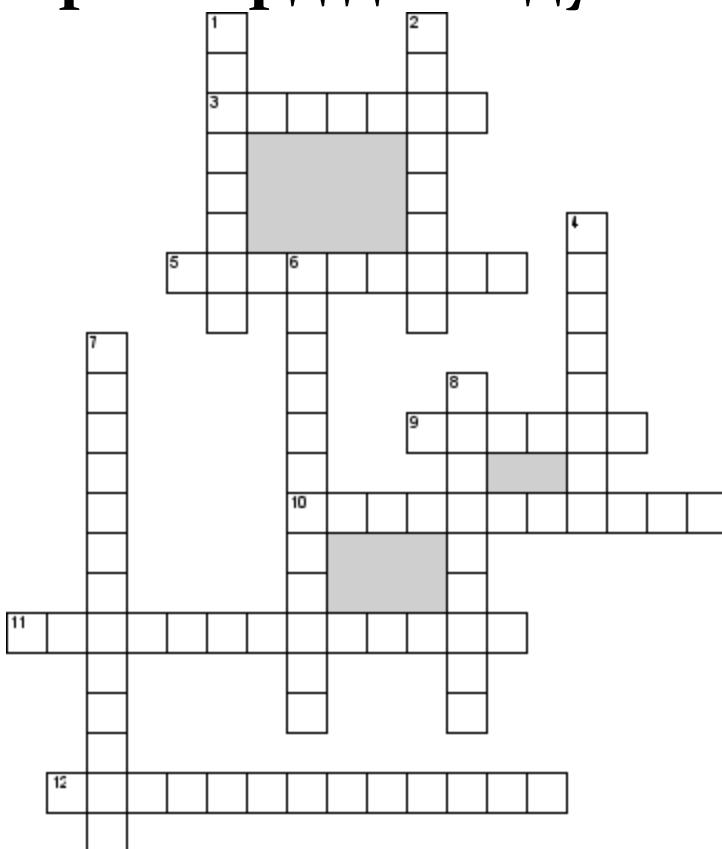
- а.платоспроможність підприємства
- б. ліквідність підприємства
- в.фінансова стійкість підприємства

Відповіді тестових завдань

до модуля 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
а	б	в	г	в	б, в	б	а	б	а, д	б	в	г	а	б	а
17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30		
а	а	а	б	б	а	в	а	б	г	а	б	в	б		

Кросворд до модуля 2

По горизонталі

3. Відношення первісної вартості основних засобів, що вибули за звітний період, до первісної вартості основних засобів, наявних на балансі підприємства на початок звітного періоду називається коефіцієнтом... основних засобів:

5. Відношення первісної вартості основних засобів, що надійшли за звітний період, до первісної вартості основних засобів, наявних на балансі підприємства на кінець звітного періоду називається коефіцієнтом... основних засобів

9. Підсумковий показник активу і пасиву балансу називається

10. Систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації)-

11. Організаційна структура підприємства, яка передбачає пряме підпорядкування дирекції окремих функціональних підрозділів

12. Організаційна структура підприємства, яка передбачає наявність у кожного підрозділу власних обслуговуючих служб, що можуть дублюватися

По вертикалі

1. Користувачі інформації щодо фінансового стану підприємства, яка сформована у вигляді офіційно затверджених форм, або аналітичних записок, що готуються спеціально, але не є комерційною таємницею

2. Організаційна структура підприємства, яка передбачає створення поряд з лінійними керівниками та функціональним апаратом управління

тимчасових проектних груп, які формуються із спеціалістів функціональних підрозділів і займаються створенням нових видів продукції (послуг).

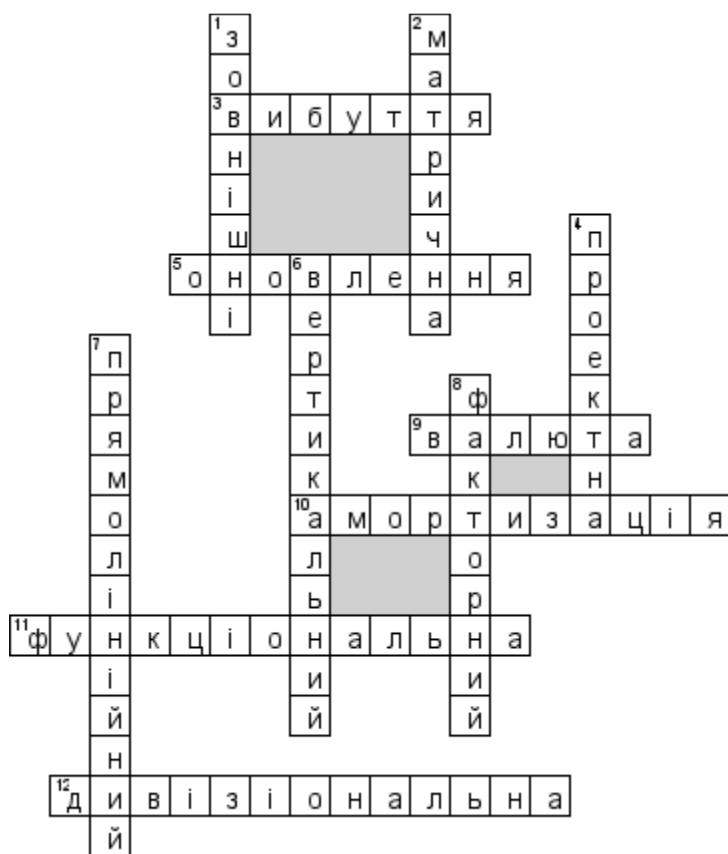
4. Організаційна структура підприємства, яка є тимчасовою і формується шляхом акумулювання фахівців для виконання окремого завдання.

6. Визначення структури підсумкових фінансових показників з виявленням впливу кожної позиції звітності на результат у цілому – це ... аналіз

7. Метод нарахування амортизації, відповідно до якого сума амортизації визначається діленням вартості на термін корисного використання.

8. Аналіз впливу окремих факторів (причин) на результативний показник за допомогою детермінованих чи стохастичних прийомів дослідження - це ... аналіз.

Відповіді кросворду до модуля 2

Задача до модуля 2

Підприємство придбало обладнання з початковою вартістю 330000 грн. З використанням даного верстату підприємство планує випустити продукції в обсязі 1600000 од. Ліквідаційна вартість устаткування після його експлуатації за попередньою оцінкою може скласти 10000 грн. Очікуваний термін корисного використання складає 4 роки.

Розрахувати суму амортизаційних відрахувань за всіма методами.

Прямолінійний метод нарахування амортизації

Передбачає рівномірне списання вартості об'єкта основних засобів, що амортизується, протягом строку його експлуатації. Щорічні амортизаційні відрахування визначаються діленням вартості, яка амортизується, на очікуваний період часу використання об'єкта основних засобів:

$$\begin{aligned} \text{Амортизаційні відрахування за рік} &= \\ &= (\text{Первісна вартість} - \text{Ліквідаційна вартість}) / \text{Строк корисного} \\ &\quad \text{використання} \end{aligned}$$

$$\text{Амортизаційні відрахування за рік} = (330\,000 - 10\,000) / 4 = 80\,000 \text{ грн.}$$

Нарахування амортизації протягом 4 років можна відобразити таким чином:

Рік	Амортизаційні віdraхування	Накопичена амортизація	Залишкова вартість
			330 000
1	80 000	80 000	250 000
2	80 000	160 000	170 000
3	80 000	240 000	90 000
4	80 000	320 000	10 000

Місячна сума амортизації визначається діленням річної суми амортизації на 12:

$$\text{Місячна сума амортизації} = 80\,000 / 12 = 6\,667 \text{ грн.}$$

Прямолінійний метод нарахування амортизації застосовується для тих об'єктів основних засобів, які протягом всього строку експлуатації виконують приблизно постійний обсяг робіт.

Завдяки рівномірності розподілу суми амортизації між обліковими періодами при використанні цього методу забезпечується зіставність собівартості продукції з доходом від її реалізації. Але даний метод не враховує вплив таких факторів:

- моральний знос об'єкта,

- виробничу потужність основних засобів у різні роки експлуатації,
- збільшення витрат на ремонт в останні роки експлуатації об'єкта основних засобів.

Виробничий метод нарахування амортизації.

За цим методом місячна сума амортизації визначається як добуток фактичного місячного обсягу продукції (робіт, послуг) та виробничої ставки амортизації. Виробнича ставка амортизації обчислюється діленням вартості, яка амортизується, на загальний обсяг продукції (робіт, послуг), який підприємство очікує виробити (виконати) з використанням об'єкта основних засобів.

$$\text{Амортизаційні відрахування} = \\ = \text{Фактичний обсяг продукції (робіт, послуг)} * \text{Виробнича ставка амортизації}$$

$$\text{Виробнича ставка амортизації} = \\ = (\text{Первісна вартість} - \text{Ліквідаційна вартість}) / \text{Загальний розрахунковий обсяг виробництва}$$

Виробнича ставка амортизації = $(330\ 000 - 10\ 000) / 1\ 600\ 000 = 0,2$ грн./од.
Приймемо гіпотетичні фактичні обсяги виробництва.

Рік	Фактичний обсяг виробництва	Амортизаційні віdraхування	Накопичена амортизація	Залишкова вартість
				330 000
1	320 000	$320\ 000 \times 0,2 = 64\ 000$	64 000	266 000
2	400 000	$400\ 000 \times 0,2 = 80\ 000$	144 000	186 000
3	350 000	$350\ 000 \times 0,2 = 70\ 000$	214 000	116 000
4	280 000	$280\ 000 \times 0,2 = 56\ 000$	270 000	60 000
5	250 000	$250\ 000 \times 0,2 = 50\ 000$	320 000	10 000

У таблиці наведено розрахунок амортизаційних відрахувань за рік. Для розрахунку суми амортизаційних відрахувань за місяць використовують дані про фактичний обсяг продукції (робіт, послуг) за місяць.

Виробничий метод нарахування амортизації доцільно використовувати для основних засобів, знос яких в основному залежить від інтенсивності їх

використання, або для основних засобів, які можуть самостійно виконувати визначений обсяг робіт (вантажні автомобілі тощо).

Прискорені методи амортизації

Суть їх полягає в тому, що на початку експлуатації основних засобів суми нарахованої амортизації значно перевищують амортизаційні суми, нараховані наприкінці строку служби об'єкта. Використовуючи ці методи, виходять із того, що багато видів основних засобів виробничого призначення діють більш ефективно, поки вони ще нові і мають високу продуктивність. Згодом витрати на ремонти збільшуються і наприкінці строку експлуатації об'єкта є набагато вищими, ніж на початку. Це призводить до того, що загальна сума витрат на ремонт і амортизаційні відрахування залишаються практично постійними протягом ряду років. У результаті корисність об'єктів основних засобів залишається однаковою протягом багатьох років.

Прискорені методи амортизації доцільно використовувати для об'єктів основних засобів, які швидко морально застарівають, або у міру старіння яких значно збільшуються витрати на їх ремонт та технічне обслуговування (транспортні засоби, комп'ютери).

Метод зменшення залишкової вартості, за яким річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації.

$$Річна_сума_амортизації = \text{Залишкова_вартість} \times Річна_норма_амортизації$$

$$Річна_сума_амортизації = \left[1 - \sqrt[n]{\frac{\text{Ліквідаційна_вартість}}{\text{Первісна_вартість}}} \right] * 100\%$$

де: n - це кількість років корисного використання об'єкта;

Використовуючи дані прикладу визначаємо:

$$Річна_сума_амортизації = \left[1 - \sqrt[n]{\frac{10000}{330000}} \right] * 100\% = 58,28\%$$

Розподіл амортизаційних відрахувань на весь період корисного використання об'єкта основних засобів буде мати такий вигляд:

Рік	Розрахунок	Амортизаційні віdraхування	Накопичена амортизація	Залишкова вартість
				330 000
1	330 000 x 58,28%	192 324	192 324	137 676
2	137 676 x 58,28%	80 238	272 562	57 438

Модуль 2. Організаційно-інформаційні системи забезпечення стратегічного управління фінансами

3	57 438 x 58,28%	33 475	306 037	23 963
4		13 963	320 000	10 000

Сума амортизаційних відрахувань за останній рік експлуатації об'єкта визначається як різниця між залишковою вартістю об'єкта на початок останнього року експлуатації та його ліквідаційною вартістю:

$$\text{Амортизаційні відрахування за 4-й рік} = 23 963 - 10 000 = 13 963 \text{ грн.}$$

Місячна сума амортизації визначається діленням річної суми амортизації на 12:

1-й повний рік експлуатації	=	192 324 / 12	=	16 027 грн.
2-й рік експлуатації	=	80 238 / 12	=	6 687 грн.
3-й рік експлуатації	=	33 475 / 12	=	2 790 грн.
4-й рік експлуатації	=	13 963 / 12	=	1 164 грн.

Метод прискореного зменшення залишкової вартості.

При використанні методу прискореної амортизації ліквідаційна вартість об'єкта не враховується. Річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка обчислюється, виходячи із строку корисного використання об'єкта, і подвоюється:

$$\text{Амортизаційні відрахування} = \frac{\text{Залишкова вартість}}{\text{Річна норма амортизації}} \times 2$$

Річна норма амортизації визначається діленням 100% на кількість років корисного використання об'єкта основних засобів.

У нашому прикладі річна норма амортизації устаткування складає:

$$100\% / 4 \text{ роки} = 25\%$$

Розрахунок для кожного року відображається таким чином:

Рік	Розрахунок	Амортизаційні віdraхування	Накопичена амортизація	Залишкова вартість
				330 000
1	330 000 x 25% x 2	165 000	165 000	165 000
2	165 000 x 25% x 2	82 500	247 500	82 500
3	82 500 x 25% x 2	41 250	288 750	41 250
4		41 250	330 000	

Як видно з таблиці, подвоєна річна норма амортизації завжди застосовувалася до залишкової вартості попереднього року. Сума амортизації зменшується з року в рік. Сума амортизації останнього року обмежена сумаю, необхідною для зменшення залишкової вартості до ліквідаційної, яка за даного методу завжди дорівнює нулю.

Місячна сума амортизації визначається діленням річної суми амортизації на 12:

1-й повний рік експлуатації	=	165 000 / 12	=	13 750,0 грн.
2-й рік експлуатації	=	82 500 / 12	=	6 875,0 грн.
3-й рік експлуатації	=	41 250 / 12	=	3 437,5 грн.
4-й рік експлуатації	=	41 250 / 12	=	3 437,5 грн.

Кумулятивний метод

Цей метод ще називають методом списання вартості за сумою чисел років. Річна сума амортизації визначається як добуток вартості, яка амортизується, та кумулятивного коефіцієнта. Кумулятивний коефіцієнт розраховується діленням кількості років, що залишаються до кінця очікуваного строку корисного використання об'єкта основних засобів, на суму числа років його корисного використання.

$$\text{Амортизаційні відрахування} = \frac{\text{Кумулятивний коефіцієнт}}{\text{Число років, що залишається до кінця строку корисного використання об'єкта}} \times (\text{Первісна вартість} - \text{Ліквідаційна вартість})$$

$$\text{Кумулятивний коефіцієнт} = \frac{\text{Сума років строку корисного використання об'єкта}}{\text{Сума років строку корисного використання об'єкта}}$$

У нашому прикладі строк корисного використання об'єкта дорівнює 4 роки. Тоді сума років дорівнює 10:

$$\text{сума років} = 4+3+2+1=10$$

Розрахунок річних амортизаційних відрахувань буде мати такий вигляд:

Рік	Розрахунок	Амортизаційні віdraхування	Накопичена амортизація	Залишкова вартість
				330 000
1	$4/10 \times 320\ 000$	128 000	128 000	202 000
2	$3/10 \times 320\ 000$	96 000	224 000	106 000
3	$2/10 \times 320\ 000$	64 000	288 000	42 000
4	$1/10 \times 320\ 000$	32 000	320 000	10 000

Найбільша сума амортизації нараховується у перший рік, а потім вона зменшується з року в рік, а залишкова вартість зменшується поки не досягне ліквідаційної вартості.

Місячна сума амортизації визначається діленням річної суми амортизації на 12:

$$1\text{-ий повний рік експлуатації} = 128\ 000 / 12 = 10\ 667 \text{ грн.}$$

$$2\text{-ий рік експлуатації} = 96\ 000 / 12 = 8\ 000 \text{ грн.}$$

$$3\text{-ий рік експлуатації} = 64\ 000 / 12 = 5\ 333 \text{ грн.}$$

$$4\text{-ий рік експлуатації} = 32\ 000 / 12 = 2\ 667 \text{ грн.}$$

Додатки до модуля 2

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ НАКАЗ

від 28 березня 2013 року N 433

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства фінансів
України
28.03.2013 N 433

Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності

I. Загальні положення

1.1. Ці Методичні рекомендації можуть застосовуватися підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами (далі — підприємства) усіх форм власності (крім банків і бюджетних установ та підприємств, які відповідно до законодавства застосовують міжнародні стандарти фінансової звітності).

1.2. У цих Методичних рекомендаціях розглядається питання розкриття інформації за статтями балансу (звіту про фінансовий стан) (далі — баланс), звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід) (далі — звіт про фінансові результати), звіту про рух грошових коштів, звіту про власний капітал.

Форма і склад статей фінансової звітності визначаються Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 року N 73, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 28 лютого 2013 року за N 336/22868.

1.3. Терміни, що використовуються у цих Методичних рекомендаціях, використовуються у значеннях, наведених у національних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку.

1.4. При складанні фінансових звітів підприємства можуть визначати склад статей, за якими розкривається інформація, а саме можуть не наводити статей, які передбачені у формах фінансової звітності, затверджених національними положеннями (стандартами), у разі якщо за ними відсутня інформація до розкриття (крім випадків, коли така інформація була в попередньому звітному періоді), а також включати до фінансових звітів додаткові статті у порядку, визначеному Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", у разі якщо стаття відповідає таким критеріям:

- інформація є суттєвою;
- оцінка статті може бути достовірно визначена.

ІІ. Зміст статей балансу

2.1. Метою складання балансу є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан підприємства на звітну дату.

2.2. У балансі відображаються активи, зобов'язання та власний капітал підприємства. Підсумок активів балансу повинен дорівнювати сумі зобов'язань та власного капіталу.

2.3. Актив відображається в балансі за умови, що його оцінка може бути достовірно визначена і очікується отримання в майбутньому економічних вигод, пов'язаних з його використанням.

2.4. Витрати на придбання та створення активу, який не може бути відображені в балансі, включаються до складу витрат звітного періоду.

2.5. Зобов'язання відображається у балансі, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення.

2.6. Власний капітал відображається в балансі одночасно з відображенням активів або зобов'язань, які призводять до його зміни.

2.7. У статті "Нематеріальні активи" відображається вартість об'єктів, які віднесені до складу нематеріальних активів згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 8 "Нематеріальні активи", затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 18 жовтня 1999 року N 242, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 02 листопада 1999 року за N 750/4043 (зі змінами). У цій статті наводяться окремо первісна та залишкова вартість нематеріальних активів, а також нарахована у встановленому порядку сума накопиченої амортизації. До підсумку балансу включається залишкова вартість, яка визначається як різниця між первісною вартістю і сумаю накопиченої амортизації, яка наводиться у дужках.

2.8. У статті "Незавершені капітальні інвестиції" відображається вартість незавершених на дату балансу капітальних інвестицій в необоротні активи на будівництво, реконструкцію, модернізацію (інші поліпшення, що збільшують первісну (переоцінену) вартість необоротних активів), виготовлення, створення, вирощування, придбання об'єктів основних засобів, нематеріальних активів, довгострокових біологічних активів (у тому числі необоротних матеріальних активів, призначених для заміни діючих, і устаткування для монтажу).

2.9. У статті "Основні засоби" наводиться вартість власних та отриманих на умовах фінансового лізингу об'єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, які віднесені до складу основних засобів згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби", затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 року N 92, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 18 травня 2000 року за N 288/4509 (зі змінами), а також вартість основних засобів, отриманих у довірче управління або на праві господарського відання чи праві оперативного управління. У цій статті також наводиться вартість інших необоротних матеріальних активів.

У цій статті наводяться окремо первісна (переоцінена) вартість, сума зносу основних засобів (у дужках) та їх залишкова вартість. До підсумку балансу включається залишкова вартість, яка визначається як різниця між первісною (переоціненою) вартістю основних засобів і сумаю їх зносу на дату балансу.

2.10. У статті "Інвестиційна нерухомість" відображається вартість об'єктів, що віднесені до інвестиційної нерухомості згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 32 "Інвестиційна нерухомість", затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 02 липня 2007 року N 779, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 16 липня 2007 року за N 823/14090 (зі змінами). У цій статті наводиться справедлива вартість інвестиційної нерухомості, визначена на дату балансу. У разі якщо відповідно до зазначеного положення (стандарту) бухгалтерського обліку

Модуль 2. Організаційно-інформаційні системи забезпечення стратегічного управління фінансами

інвестиційна нерухомість обліковується за первісною вартістю, у цій статті наводиться її залишкова вартість, яка включається до підсумку балансу, при цьому у додаткових статтях окремо наводяться первісна вартість інвестиційної нерухомості та сума зносу (у дужках).

2.11. У статті "Довгострокові біологічні активи" відображається вартість довгострокових біологічних активів, облік яких ведеться за Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 30 "Біологічні активи", затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 18 листопада 2005 року N 790, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 05 грудня 2005 року за N 1456/11736 (зі змінами) (далі - Положення (стандарт) 30). У цій статті наводиться справедлива вартість довгострокових біологічних активів. У разі якщо відповідно до Положення (стандарту) 30 довгострокові біологічні активи обліковуються за первісною вартістю, у цій статті наводиться їх залишкова вартість, яка включається до підсумку балансу, при цьому у додаткових статтях окремо наводяться їх первісна вартість та сума накопиченої амортизації (у дужках).

2.12. У статті "Довгострокові фінансові інвестиції" відображаються фінансові інвестиції на період більше одного року, а також усі інвестиції, які не можуть бути вільно реалізовані в будь-який момент. У цій статті виділяються фінансові інвестиції, які згідно з відповідними національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку обліковуються методом участі в капіталі.

2.13. У статті "Довгострокова дебіторська заборгованість" відображається заборгованість фізичних та юридичних осіб, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу.

2.14. У статті "Відстрочені податкові активи" відображається сума податку на прибуток, що підлягає відшкодуванню в наступних періодах, що визначається відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 17 "Податок на прибуток", затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 28 грудня 2000 року N 353, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 20 січня 2001 року за N 47/5238 (зі змінами) (далі — Положення (стандарт) 17).

2.15. У додатковій статті "Гудвл" відображається сума перевищення вартості придбання над часткою покупця у справедливій вартості придбаних ідентифікованих активів, зобов'язань і непередбачених зобов'язань на дату придбання, що визначається відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 19 "Об'єднання підприємств", затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 07 липня 1999 року N 163, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 23 липня 1999 року за N 499/3792 (зі змінами). Інформація щодо вартості гудвлу включається до підсумку балансу.

2.16. У додатковій статті "Відстрочені аквізиційні витрати" страховиками відображається сума аквізиційних витрат страховика, що мали місце протягом поточного та/або попередніх звітних періодів, але які належать до наступних звітних періодів та визнаються у витратах одночасно з визнанням відповідної заробленої премії протягом строку дії страхового договору (контракту). Сума відстрочених аквізиційних витрат включається до підсумку балансу.

2.17. У додатковій статті "Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах" страховиками відображаються кошти у централізованих страхових резервних фондах, зокрема, які перебувають в управлінні Моторно-транспортного страхового бюро України, але які належать страховикам. Інформація про залишки коштів у централізованих страхових резервних фондах включається до підсумку балансу.

2.18. У статті "Інші необоротні активи" наводиться вартість необоротних активів, для відображення яких за ознаками сутевості не можна було виділити окрему статтю або які не можуть бути включені до наведених вище статей розділу "Необоротні активи".

2.19. У статті "Запаси" відображається загальна вартість активів, які визнаються запасами згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 "Запаси",

Модуль 2. Організаційно-інформаційні системи забезпечення стратегічного управління фінансами

затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 20 жовтня 1999 року N 246, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 02 листопада 1999 року за N 751/4044 (зі змінами) (далі — Положення (стандарт) 9), зокрема, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством.

У разі відповідності ознакам суттєвості може бути окрім наведена у додаткових статтях інформація про вартість виробничих запасів, незавершеного виробництва, готової продукції та товарів. До підсумку балансу включається загальна вартість запасів, інформація про вартість окремих складових запасів наводиться у додаткових статтях в межах загальної суми.

2.20. У додатковій статті "Виробничі запаси" відображається вартість запасів малоцінних та швидкозношуваних предметів, сировини, основних і допоміжних матеріалів, палива, покупних напівфабрикатів і комплектуючих виробів, запасних частин, тари, будівельних матеріалів та інших матеріалів, призначених для споживання в ході нормального операційного циклу.

2.21. У додатковій статті "Незавершене виробництво" відображаються витрати на незавершене виробництво і незавершені роботи (послуги), а також вартість напівфабрикатів власного виробництва і валова заборгованість замовників за будівельними контрактами.

2.22. У додатковій статті "Готова продукція" відображаються запаси виробів на складі, обробка яких закінчена та які пройшли випробування, приймання, укомплектовані згідно з умовами договорів із замовниками і відповідають технічним умовам і стандартам. Продукція, яка не відповідає наведеним вимогам (крім браку), та роботи, які не прийняті замовником, відображаються у складі незавершеного виробництва.

2.23. У додатковій статті "Товари" відображається без суми торгових націонок вартість залишків товарів, які придбані підприємствами для подальшого продажу.

2.24. У статті "Поточні біологічні активи" відображається вартість поточних біологічних активів тваринництва (дорослі тварини на відгодівлі і в нагулі, птиця, звірі, кролики, дорослі тварини, выбракувані з основного стада для реалізації, молодняк тварин на вирощуванні і відгодівлі) в оцінці за справедливою або первісною вартістю, а також рослинництва (зернові, технічні, овочеві та інші культури) в оцінці за справедливою вартістю, облік яких ведеться згідно з Положенням (стандартом) 30.

2.25. У додатковій статті "Депозити перестрахування" страховиками наводиться сума за угодами перестрахування, які характеризуються передачею незначного страхового ризику або відсутністю передачі страхового ризику і використовуються переважно як засіб оптимізації грошових потоків у короткостроковій та середньостроковій перспективі. Сума за угодами перестрахування включається до підсумку балансу.

2.26. У додатковій статті "Векселі одержані" відображається заборгованість покупців, замовників та інших дебіторів за відвантажену продукцію (товари), інші активи, виконані роботи та надані послуги, яка забезпечена векселями. Інформація щодо зазначеної заборгованості включається до підсумку балансу.

2.27. У статті "Дебіторська заборгованість за продукцію товари, роботи, послуги" відображається заборгованість покупців або замовників за надані їм продукцію, товари, роботи або послуги (крім заборгованості, яка забезпечена векселем, якщо така інформація наводиться в окремій статті), скоригована на резерв сумнівних боргів (нетто).

2.28. У статті "Дебіторська заборгованість за розрахунками за виданими авансами" відображається сума авансів, наданих іншим підприємствам, а також сума авансового внеску з податку на прибуток у випадках, передбачених законодавством.

2.29. У статті "Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом" відображається дебіторська заборгованість фінансових і податкових органів, а також

Модуль 2. Організаційно-інформаційні системи забезпечення стратегічного управління фінансами

переплата за податками, зборами та іншими платежами до бюджету. окрім наводиться дебіторська заборгованість з податку на прибуток.

2.30. У додатковій статті "Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів" відображається сума нарахованих дивідендів, процентів, роялті тощо. Інформація щодо суми зазначеної заборгованості включається до підсумку балансу.

2.31. У додатковій статті "Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків" відображається заборгованість пов'язаних сторін та дебіторська заборгованість із внутрішніх розрахунків, зокрема між учасниками групи тощо. Інформація щодо вказаної заборгованості включається до підсумку балансу.

2.32. У статті "Інша поточна дебіторська заборгованість" відображається заборгованість дебіторів, яка не відображена в окремих статтях щодо розкриття інформації про дебіторську заборгованість або яка не може бути включена до інших статей дебіторської заборгованості та яка відображається у складі оборотних активів.

2.33. Показники дебіторської заборгованості наводяться у балансі за вартістю, яка визначається згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість", затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 08 жовтня 1999 року N 237, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 25 жовтня 1999 року за N 725/4018 (зі змінами) (далі — Положення (стандарт) 10).

2.34. У статті "Поточні фінансові інвестиції" відображають фінансові інвестиції на строк, що не перевищує один рік, які можуть бути вільно реалізовані в будь-який момент (крім інвестицій, які є еквівалентами грошових коштів), а також сума довгострокових фінансових інвестицій, які підлягають погашенню протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

2.35. У статті "Гроші та їх еквіваленти" відображаються готівка в касі підприємства, гроші на поточних та інших рахунках у банках, які можуть бути вільно використані для поточних операцій, а також грошові кошти в дорозі, електронні гроші, еквіваленти грошей. У цій статті наводяться кошти в національній або іноземній валютах. Кошти, які не можна використати для операцій протягом одного року, починаючи з дати балансу або протягом операційного циклу внаслідок обмежень, виключаються зі складу оборотних активів та відображаються як необоротні активи.

У разі відповідності ознакам суттєвості окрім може бути наведена у додаткових статтях інформація про готівку та гроші на рахунках в банку. До підсумку балансу включається загальна сума грошей та їх еквівалентів, інформація про готівку і гроші на рахунках в банку наводиться у додаткових статтях в межах загальної суми.

2.36. У статті "Витрати майбутніх періодів" відображаються витрати, що мали місце протягом поточного або попередніх звітних періодів, але належать до наступних звітних періодів.

2.37. У додатковій статті "Частка перестраховика у страхових резервах" страховики наводять визначену та оцінену суму частки перестраховиків у страхових резервах кожного виду відповідно до вимог чинного законодавства. До підсумку балансу включається загальна сума частки перестрахувальника у страхових резервах.

2.38. У статті "Інші оборотні активи" відображаються суми оборотних активів, для відображення яких за ознаками суттєвості не можна було виділити окрему статтю або які не можуть бути включені до наведених вище статей розділу "Оборотні активи".

2.39. У розділі III "Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття" відображається вартість необоротних активів та груп вибуття, утримуваних для продажу, що визначається згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 27 "Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність", затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 07 листопада 2003 року N 617, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 17 листопада 2003 року за N 1054/8375 (зі змінами) (далі — Положення (стандарт) 27).

Модуль 2. Організаційно-інформаційні системи забезпечення стратегічного управління фінансами

2.40. У статті "Зареєстрований капітал" наводиться зафіксована в установчих документах сума статутного капіталу, іншого зареєстрованого капіталу, а також пайовий капітал у сумі, яка формується відповідно до законодавства.

2.41. У статті "Капітал у дооцінках" наводиться сума дооцінки необоротних активів і фінансових інструментів.

2.42. У статті "Додатковий капітал" відображається емісійний дохід (сума, на яку вартість продажу акцій власної емісії перевищує їхню номінальну вартість), вартість безкоштовно отриманих необоротних активів, сума капіталу, який вкладено засновниками понад статутний капітал, накопичені курсові різниці, які відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку відображаються у складі власного капіталу, та інші складові додаткового капіталу.

У разі якщо інформація про розмір емісійного доходу та накопичених курсових різниць відповідає ознакам суттєвості, вона розкривається у додаткових статтях "Емісійний дохід" та "Накопичені курсові різниці". До підсумку балансу включається загальна сума додаткового капіталу.

2.43. У статті "Резервний капітал" наводиться сума резервів, створених відповідно до чинного законодавства або установчих документів за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства.

2.44. У статті "Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)" відображається або сума нерозподіленого прибутку, або сума непокритого збитку. Сума непокритого збитку наводиться в дужках та вираховується при визначені підсумку власного капіталу.

2.45. У статті "Неоплачений капітал" відображається сума заборгованості власників (учасників) за внесками до статутного капіталу. Ця сума наводиться в дужках і вираховується при визначені підсумку власного капіталу.

2.46. У статті "Вилучений капітал" господарські товариства відображають фактичну собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених товариством у його учасників. Сума вилученого капіталу наводиться в дужках і підлягає вирахуванню при визначені підсумку власного капіталу.

2.47. У додатковій статті "Інші резерви" страховиками наводяться інші компоненти власного капіталу, які не можуть бути включені до наведених вище статей розділу. Сума інших резервів включається до підсумку балансу.

2.48. У статті "Відстрочені податкові зобов'язання" наводиться сума податків на прибуток, що підлягають сплаті в майбутніх періодах, яка визначається відповідно до Положення (стандарту) 17.

2.49. У додатковій статті "Пенсійні зобов'язання" наводиться сума довгострокових зобов'язань, пов'язаних з виплатами по закінченні трудової діяльності. Сума пенсійних зобов'язань включається до підсумку балансу.

2.50. У статті "Довгострокові кредити банків" наводиться сума заборгованості підприємства банкам за отриманими від них позиками, яка не є поточним зобов'язанням.

2.51. У статті "Інші довгострокові зобов'язання" наводиться сума довгострокової заборгованості підприємства, не включена в інші статті, в яких розкривається інформація про довгострокові зобов'язання, зокрема зобов'язання із залучення позикових коштів (крім кредитів банків), на які нараховуються відсотки.

2.52. У статті "Довгострокові забезпечення" відображаються нараховані у звітному періоді майбутні витрати та платежі (витрати на оплату майбутніх відпусток, гарантійні зобов'язання тощо), розмір яких на дату складання балансу може бути визначений тільки шляхом попередніх (прогнозних) оцінок. У разі якщо сума довгострокових виплат персоналу може бути визнана суттєвою, така інформація наводиться у додатковій статті "Довгострокові забезпечення витрат персоналу". До підсумку балансу включається загальна сума довгострокових забезпечень.

2.53. У статті "Цільове фінансування" наводиться сума залишку коштів цільового фінансування і цільових надходжень, які отримані з бюджету та з інших джерел, у тому

Модуль 2. Організаційно-інформаційні системи забезпечення стратегічного управління фінансами

числі коштів, вивільнених від оподаткування у зв'язку з наданням пільг з податку на прибуток підприємств.

2.54. У додатковій статті "Благодійна допомога" наводиться залишок коштів (вартість товарів, робіт, послуг), отриманих у вигляді благодійної допомоги, які відповідно до законодавства звільняються від оподаткування податком на додану вартість. Інформація щодо суми благодійної допомоги наводиться у додатковій статті в межах суми цільового фінансування. До підсумку балансу включається загальна сума цільового фінансування.

2.55. У додатковій статті "Страхові резерви" страховики наводять суму резерву незароблених премій, резерву збитків або резерву належних виплат, резерву довгострокових зобов'язань та інших страхових резервів. До підсумку балансу включається загальна сума страхових резервів.

2.56. У додатковій статті "Інвестиційні контракти" страховики наводять суму за контрактами, які створюють фінансові активи чи фінансові зобов'язання і мають юридичну форму договору страхування, але які не передбачають передачу страховику значного страхового ризику, отже, не відповідають визначенню страхового контракту. Сума за інвестиційними контрактами включається до підсумку балансу.

2.57. У додатковій статті "Призовий фонд" підприємства, які провадять діяльність з випуску та проведення лотерей на території України, наводять залишок сформованого призового фонду, що підлягає виплаті переможцям лотереї відповідно до оприлюднених умов її випуску та проведення. Сума призового фонду включається до підсумку балансу.

2.58. У додатковій статті "Резерв на виплату джек-поту" підприємства, які провадять діяльність з випуску та проведення лотерей на території України, наводять залишок сформованого резерву на виплату джек-поту, не забезпеченого сплатою участі у лотереї. Інформація щодо зазначененої суми включається до підсумку балансу.

2.59. У статті "Короткострокові кредити банків" відображається сума поточних зобов'язань підприємства перед банками за отриманими від них кредитами.

2.60. У додатковій статті "Векселі видані" відображається сума заборгованості, на яку підприємство видало векселі на забезпечення поставок (робіт, послуг) постачальників, підрядників та інших кредиторів. Сума зазначененої заборгованості включається до підсумку балансу.

2.61. У статті "Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями" відображається сума довгострокових зобов'язань, яка підлягає погашенню протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

2.62. У статті "Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги" відображається сума заборгованості постачальникам і підрядникам за матеріальні цінності, виконані роботи та отримані послуги (крім заборгованості, забезпеченої векселями, якщо вона наводиться в окремій статті).

2.63. У статті "Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом" відображається заборгованість підприємства за усіма видами платежів до бюджету (включаючи податки з працівників підприємства). У цій статті окремо наводиться поточна кредиторська заборгованість з податку на прибуток.

2.64. У статті "Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування" відображається сума заборгованості за відрахуваннями на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, страхування майна підприємства та індивідуальне страхування його працівників.

2.65. У статті "Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці" відображається заборгованість підприємства з оплати праці, включаючи депоновану заробітну плату.

2.66. У додатковій статті "Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами" відображається сума авансів, одержаних від інших осіб. Сума зазначененої заборгованості включається до підсумку балансу.

Модуль 2. Організаційно-інформаційні системи забезпечення стратегічного управління фінансами

2.67. У додатковій статті "Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками" відображається заборгованість підприємства його учасникам (засновникам), пов'язана з розподілом прибутку (дивіденди тощо) і капіталу. Інформація щодо зазначеної заборгованості включається до підсумку балансу.

2.68. У додатковій статті "Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків" відображається заборгованість підприємства пов'язаним сторонам та кредиторська заборгованість з внутрішніх розрахунків, зокрема між учасниками групи тощо. Інформація щодо зазначеної заборгованості включається до підсумку балансу.

2.69. У додатковій статті "Поточна кредиторська заборгованість за страховую діяльністю" страховики відображають суму кредиторської заборгованості за страховими виплатами, страховими преміями, отриманими авансами, суму кредиторської заборгованості перед страховими агентами, брокерами та посередниками і премій до сплати перестраховикам, іншу кредиторську заборгованість за страхову діяльністю. Сума зазначеної заборгованості включається до підсумку балансу.

2.70. У статті "Поточні забезпечення" наводиться сума забезпечень, які планується використати протягом 12 місяців з дати балансу, для покриття витрат, щодо яких відповідне забезпечення було створено.

2.71. У статті "Доходи майбутніх періодів" відображаються доходи, отримані протягом поточного або попередніх звітних періодів, які належать до наступних звітних періодів.

2.72. У додатковій статті "Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків" страховики наводять неамортизований залишок комісійних винагород, отримуваних від перестраховиків, які були віднесені на майбутні періоди для їх відповідності преміям, переданим у перестрахування. Інформація щодо відстрочених комісійних доходів від перестраховиків включається до підсумку балансу.

2.73. У статті "Інші поточні зобов'язання" наводяться суми зобов'язань, для відображення яких за ознаками суттєвості не можна було виділити окрему статтю або які не можуть бути включені до інших статей, наведених у розділі "Поточні зобов'язання і забезпечення".

2.74. У розділі IV "Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття" відображаються зобов'язання, що визначаються відповідно до Положення (стандарту) 27.

2.75. У додатковому розділі V "Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду" недержавні пенсійні фонди наводять різницю між вартістю активів пенсійного фонду на звітну дату та сумою зобов'язань пенсійного фонду, що підлягають виконанню на звітну дату. Інформація щодо зазначеної вартості активів включається до підсумку балансу.

III. Зміст статей звіту про фінансові результати

3.1. Метою складання звіту про фінансові результати є надання користувачам повної, правдивої і неупередженої інформації про доходи, витрати, прибутки і збитки та сукупний дохід підприємства за звітний період.

3.2. У звіті про фінансові результати наводяться доходи і витрати, які відповідають критеріям, визначенім в національних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку.

3.3. У статті "Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)" відображається дохід (виручка) від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг (у т. ч. платежі від оренди об'єктів інвестиційної нерухомості) за вирахуванням наданих знижок, вартості повернутих раніше проданих товарів, доходів, що за договорами належать комітентам (принципалам тощо), та податків і зборів.

Організації, основною діяльністю яких є торгівля цінними паперами, у цій статті відображають вартість, за якою реалізовано цінні папери, та суму винагороди за

Модуль 2. Організаційно-інформаційні системи забезпечення стратегічного управління фінансами

виконання інших операцій, пов'язаних з розміщенням, купівлєю і продажем цінних паперів, з урахуванням відповідних вирахувань.

3.4. У додатковій статті "Чисті зароблені страхові премії" страховики наводять суму страхових премій (платежів, внесків) за договорами страхування та за договорами перестрахування з перестрахувальниками протягом звітного періоду, яка включає частки страхових премій (платежів, внесків), належних страховику, зменшенну на суму резерву незароблених премій на початок звітного періоду (за виключенням частки перестраховика) і збільшену на суму резерву незароблених премій на кінець звітного періоду (за виключенням частки перестраховика) та зменшенну на загальну суму страхових премій (платежів, внесків), повернутих страховувальникам та перестрахувальникам протягом звітного періоду. Загальна suma чистих зароблених страхових премій враховується при розрахунку валового прибутку (збитку).

3.5. У статті "Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)" відображається виробнича собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) та/або собівартість реалізованих товарів. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) визначається згідно з Положенням (стандартом) 9, Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 16 "Витрати", затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 року N 318, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 19 січня 2000 року за N 27/4248 (зі змінами), Положенням (стандартом) 30. У цій статті організації, основною діяльністю яких є торгівля цінними паперами, відображають балансову вартість реалізованих цінних паперів. Підприємства, які провадять діяльність з випуску та проведення лотерей, у цій статті наводять відрахування на створення (формування) за звітний період призового фонду, а також резерву, що покриває розмір джек-поту, не забезпечений сплатою участі у лотереї.

3.6. У додатковій статті "Чисті понесені збитки за страховими виплатами" страховики відображають різницю між загальною сумою збитків за страховими виплатами та сумою відшкодування, що належить до отримання (отриманою) від перестраховика цих збитків. Інформація за цією статтею враховується при розрахунку валового прибутку (збитку).

3.7. Валовий прибуток (збиток) розраховується як різниця між чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) з урахуванням сум, які наведені у додаткових статтях.

3.8. У додатковій статті "Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань" страховики відображають дохід (витрати) за результатами зменшення (збільшення) резервів довгострокових зобов'язань і відповідної частки перестраховиків, крім курсових різниць та придбання або викуптя дочірніх підприємств. Інформація за цією статтею враховується при розрахунку прибутку (збитку) операційної діяльності.

3.9. У додатковій статті "Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів" страховики наводять дохід (витрати) за результатами зменшення (збільшення) інших страхових резервів, крім курсових різниць та придбання або викуптя дочірніх підприємств. Інформація за цією статтею враховується при розрахунку прибутку (збитку) операційної діяльності.

3.10. У статті "Інші операційні доходи" відображаються суми інших доходів від операційної діяльності підприємства, крім чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг): дохід від операційної оренди активів; дохід від операційних курсових різниць; відшкодування раніше списаних активів; дохід від роялті, відсотків, отриманих на залишки коштів на поточних рахунках в банках, дохід від реалізації оборотних активів (крім фінансових інвестицій), необоротних активів, утримуваних для продажу, та групи викуптя, дохід від списання кредиторської заборгованості, одержані штрафи, пені, неустойки тощо.

До цієї статті можуть наводитись додаткові статті:

"Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю", в якій відображається дохід від зміни вартості всіх активів (фінансових інструментів,

Модуль 2. Організаційно-інформаційні системи забезпечення стратегічного управління фінансами

інвестиційної нерухомості, біологічних активів та інших), які оцінюються за справедливою вартістю;

"Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції", в якій відображається дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції, одержаних унаслідок сільськогосподарської діяльності.

До розрахунків приймається загальна сума інших операційних доходів.

3.11. У статті "Адміністративні витрати" відображаються загальногосподарські витрати, пов'язані з управлінням та обслуговуванням підприємства.

3.12. У статті "Витрати на збут" відображаються витрати підприємства, пов'язані з реалізацією продукції (товарів), — витрати на утримання підрозділів, що займаються збутом продукції (товарів), рекламу, доставку продукції споживачам тощо.

3.13. У статті "Інші операційні витрати" відображаються собівартість реалізованих виробничих запасів, необоротних активів, утримуваних для продажу, та групи вибуття; відрахування на створення резерву сумнівних боргів і суми списаної безнадійної дебіторської заборгованості відповідно до Положення (стандарту) 10; втрати від знецінення запасів; втрати від операційних курсових різниць; визнані економічні (фінансові) санкції; відрахування для забезпечення наступних операційних витрат, а також усі інші витрати, що виникають в процесі операційної діяльності підприємства (крім витрат, що включаються до собівартості продукції (товарів, робіт, послуг)).

До цієї статті можуть наводитись додаткові статті:

"Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю", в якій відображаються витрати від зміни вартості всіх активів (фінансових інструментів, інвестиційної нерухомості, біологічних активів та інших), які оцінюються за справедливою вартістю;

"Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції", в якій відображаються витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції, одержаних унаслідок сільськогосподарської діяльності.

До розрахунків приймається загальна сума інших операційних витрат.

3.14. Прибуток (збиток) від операційної діяльності визначається як алгебраїчна сума валового прибутку (збитку), іншого операційного доходу, адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат з урахуванням сум, які наведені у додаткових статтях.

3.15. У статті "Дохід від участі в капіталі" відображається дохід, отриманий від інвестицій в асоційовані, дочірні або спільні підприємства, облік яких ведеться методом участі в капіталі.

3.16. У статті "Інші фінансові доходи" відображаються дивіденди, відсотки та інші доходи, отримані від фінансових інвестицій (крім доходів, які обліковуються за методом участі в капіталі).

3.17. У статті "Інші доходи" відображається дохід від реалізації фінансових інвестицій; дохід від неопераційних курсових різниць та інші доходи, які виникають у процесі господарської діяльності, але не пов'язані з операційною діяльністю підприємства.

До цієї статті окремо наводиться додаткова стаття "Дохід від благодійної допомоги", в якій наводиться сума доходу, пов'язаного з благодійною допомогою, яка відповідно до законодавства звільняється від оподаткування податком на додану вартість, що визнається у порядку, встановленому Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 15 "Дохід", затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 29 листопада 1999 року N 290, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 14 грудня 1999 року за N 860/4153 (зі змінами).

До розрахунків приймається загальна сума інших доходів.

3.18. У статті "Фінансові витрати" відображаються витрати на проценти та інші витрати підприємства, пов'язані із запозиченнями (крім фінансових витрат, які

Модуль 2. Організаційно-інформаційні системи забезпечення стратегічного управління фінансами

включаються до собівартості кваліфікаційних активів відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 31 "Фінансові витрати", затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 28 квітня 2006 року N 415, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 26 травня 2006 року за N 610/12484 (зі змінами)).

3.19. У статті "Втрати від участі в капіталі" відображається збиток від інвестицій в асоційовані, дочірні або спільні підприємства, облік яких ведеться методом участі в капіталі.

3.20. У статті "Інші витрати" відображаються собівартість реалізації фінансових інвестицій; втрати від неопераційних курсових різниць; втрати від уцінки фінансових інвестицій та необоротних активів; інші витрати, які виникають у процесі господарської діяльності (крім фінансових витрат), але не пов'язані з операційною діяльністю підприємства.

3.21. У додатковій статті "Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті" наводиться сума прибутку (збитку) від впливу інфляції на монетарні статті, що визначається відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 22 "Вплив інфляції", затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 28 лютого 2002 року N 147, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 19 березня 2002 року за N 269/6557 (зі змінами). Інформація за цією статтею враховується при розрахунку прибутку (збитку) до оподаткування.

3.22. Прибуток (збиток) до оподаткування визначається як алгебраїчна сума прибутку (збитку) від операційної діяльності, фінансових та інших доходів (прибутків), фінансових та інших витрат (збитків) з урахуванням сум, які наведені у додаткових статтях.

3.23. У статті "Витрати (дохід) з податку на прибуток" відображається сума витрат (доходу) з податку на прибуток, визначена згідно з Положенням (стандартом) 17.

3.24. У статті "Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування" відображаються відповідно прибуток або збиток від припиненої діяльності після оподаткування та/або прибуток або збиток від переоцінки необоротних активів та груп вибуття, що утворюють припинену діяльність і оцінюються за чистою вартістю реалізації.

3.25. Чистий прибуток (збиток) розраховується як алгебраїчна сума прибутку (збитку) до оподаткування, податку на прибуток та прибутку (збитку) від припиненої діяльності після оподаткування.

3.26. У розділі II звіту про фінансові результати наводиться інформація про інший сукупний дохід та розраховується сукупний дохід підприємства, отриманий у звітному періоді.

3.27. У статті "Дооцінка (уцінка) необоротних активів" наводиться сума дооцінки об'єктів основних засобів та нематеріальних активів, зменшена на суму уцінки таких об'єктів протягом звітного періоду в межах сум раніше проведених дооцінок, віднесення сум дооцінки до нерозподіленого прибутку (непокритого збитку).

3.28. У статті "Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів" наводиться сума зміни балансової вартості об'єктів хеджування у порядку, визначеному Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 13 "Фінансові інструменти", затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 2001 року N 559, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 19 грудня 2001 року за N 1050/6241 (зі змінами).

3.29. У статті "Накопичені курсові різниці" наводиться сума курсових різниць, які відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 21 "Вплив змін валютних курсів", затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 10 серпня 2000 року N 193, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 17 серпня 2000 року за N 515/4736 (зі змінами), відображаються у складі власного капіталу та визнаються в іншому сукупному доході.

3.30. У статті "Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств" наводиться частка іншого сукупного доходу асоційованих, дочірніх або

Модуль 2. Організаційно-інформаційні системи забезпечення стратегічного управління фінансами

спільних підприємств, облік фінансових інвестицій в які ведеться за методом участі в капіталі.

3.31. У статті "Інший сукупний дохід" наводиться сума іншого сукупного доходу, для відображення якого за ознаками суттєвості не можна було виділити окрему статтю, або який не може бути включений до інших статей, наведених у цьому розділі.

3.32. Інший сукупний дохід до оподаткування визначається як алгебраїчна сума дооцінки (уцінки) необоротних активів, дооцінки (уцінки) фінансових інструментів, накопичених курсових різниць, частки іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств та іншого сукупного доходу.

3.33. У статті "Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом" наводиться сума податку на прибуток, що пов'язаний з іншим сукупним доходом.

3.34. У статті "Інший сукупний дохід після оподаткування" наводиться сума іншого сукупного доходу після вирахування податку на прибуток.

3.35. Сукупний дохід розраховується як алгебраїчна сума чистого фінансового результату за звітний період та іншого сукупного доходу після оподаткування.

3.36. У консолідованому звіті про фінансові результати відображається чистий фінансовий результат та сукупний дохід, що належить власникам материнської компанії та неконтрольованої частки.

3.37. У розділі III звіту про фінансові результати наводяться відповідні елементи операційних витрат (на виробництво і збут, управління та інші операційні витрати), яких зазнало підприємство в процесі своєї діяльності протягом звітного періоду, за вирахуванням внутрішнього обороту, тобто за вирахуванням тих витрат, які становлять собівартість продукції (робіт, послуг), що вироблена і спожита самим підприємством. Собівартість реалізованих товарів, запасів у цьому розділі не наводиться.

3.38. Розділ IV звіту про фінансові результати заповнюють акціонерні товариства, прості акції або потенційні прості акції яких відкрито продаються та купуються на фондових біржах, включаючи товариства, які перебувають у процесі випуску таких акцій.

3.39. У статті "Середньорічна кількість простих акцій" наводиться середньозважена кількість простих акцій, які перебували в обігу протягом звітного періоду.

3.40. У статті "Скоригована середньорічна кількість простих акцій" наводиться середньорічна кількість простих акцій в обігу, скоригована на середньорічну кількість потенційних простих акцій.

3.41. У статті "Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію" наводиться показник, що розраховується діленням різниці між сумою чистого прибутку (збитку) і сумою дивідендів на привілейовані акції на середньорічну кількість простих акцій в обігу.

3.42. У статті "Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію" відображається показник, що розраховується діленням скоригованого чистого прибутку (збитку) на скориговану середньорічну кількість простих акцій в обігу.

3.43. Розрахунок середньорічної кількості акцій, чистого прибутку (збитку) на одну просту акцію та їх коригування здійснюється згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 24 "Прибуток на акцію", затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 16 липня 2001 року N 344, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 30 липня 2001 року за N 647/5838 (зі змінами).

3.44. У статті "Дивіденди на одну просту акцію" відображається показник, який розраховується шляхом ділення суми оголошених дивідендів на кількість простих акцій, за якими сплачуються дивіденди.

IV. Зміст статей звіту про рух грошових коштів

4.1. Метою складання звіту про рух грошових коштів є надання користувачам фінансової звітності повної, правдивої та неупередженої інформації про зміни, що

Модуль 2. Організаційно-інформаційні системи забезпечення стратегічного управління фінансами

відбулися у грошових коштах підприємства та їх еквівалентах (далі — грошові кошти) за звітний період.

4.2. При складанні фінансової звітності та консолідований фінансової звітності підприємства можуть обрати спосіб складання звіту про рух грошових коштів за прямим або непрямим методом із застосуванням відповідної форми звіту.

4.3. У звіті про рух грошових коштів розгорнуто наводяться суми надходжень та видатків грошових коштів підприємства, що виникають в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності протягом звітного періоду.

4.4. Якщо рух грошових коштів у результаті однієї операції включає суми, які належать до різних видів діяльності, то ці суми у звіті наводяться окремо у складі статей щодо відповідних видів діяльності.

4.5. Негрошові операції (отримання активів шляхом фінансової оренди; бартерні операції; придбання активів шляхом емісії акцій тощо) не включаються до звіту про рух грошових коштів.

4.6. У звіті про рух грошових коштів, складеному за прямим методом, рух грошових коштів у результаті операційної діяльності визначається за сумою надходжень від операційної діяльності та сумою витрачання на операційну діяльність грошових коштів за даними записів їх руху на рахунках бухгалтерського обліку.

4.6.1. У статті "Надходження від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)" відображаються грошові надходження від основної діяльності, тобто від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), платежів за оренду інвестиційної нерухомості з урахуванням відповідних вирахувань з доходу (податок на додану вартість, акцизний податок, інші вирахування з доходу).

4.6.2. У статті "Надходження від повернення податків і зборів" відображаються одержані з бюджету на рахунки підприємства в установах банків суми податків і зборів, окремо наводяться відшкодовані підприємству суми податкового кредиту з податку на додану вартість шляхом зарахування грошових коштів на рахунки в установах банків.

4.6.3. У статті "Надходження від цільового фінансування" відображаються одержані для здійснення видатків на операційну діяльність підприємства надходження з бюджету та державних цільових фондів, а також кошти цільового фінансування від інших осіб.

Окремо у додатковій статті "Надходження від отримання субсидій, дотацій" може бути розкрита інформація про отримані з бюджетів та державних цільових фондів суми субсидій, дотацій.

4.6.4. У додатковій статті "Надходження авансів від покупців і замовників" відображається suma одержаної попередньої оплати та авансових надходжень грошовими коштами від покупців і замовників під подальшу поставку продукції (товарів, робіт, послуг).

4.6.5. У додатковій статті "Надходження від повернення авансів" відображаються повернуті підприємству постачальниками і підрядниками суми попередньої оплати та попередньо наданих авансів грошовими коштами.

4.6.6. У додатковій статті "Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках" відображається suma одержаних підприємством відсотків (процентів) за залишками коштів на його поточних рахунках за договорами банківського рахунка.

4.6.7. У додатковій статті "Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)" відображаються одержані підприємством грошовими коштами економічні (фінансові) санкції за порушення законодавства та умов договорів.

4.6.8. У додатковій статті "Надходження від операційної оренди" відображаються суми грошових надходжень від операційної оренди, крім надходжень від оренди інвестиційної нерухомості.

4.6.9. У додатковій статті "Надходження від отримання роялті, авторських винагород" відображаються суми, отримані як винагорода за користування або за надання права за користування будь-яким авторським та суміжним правом.

Модуль 2. Організаційно-інформаційні системи забезпечення стратегічного управління фінансами

4.6.10. У додатковій статті "Надходження від страхових премій" страховики відображають надходження грошей за страховими преміями.

4.6.11. У додатковій статті "Надходження фінансових установ від повернення позик" фінансові установи відображають повернення клієнтами раніше наданих позик.

4.6.12. У статті "Інші надходження" відображаються інші надходження грошових коштів від операційної діяльності, для відображення яких за ознаками суттєвості не можна було виділити окрему статтю, або не включені до попередніх статей звіту про рух грошових коштів у результаті операційної діяльності, зокрема від реалізації оборотних активів, надходження від діяльності обслуговуючих господарств тощо.

4.6.13. У статті "Витрачання на оплату товарів (робіт, послуг)" відображаються грошові кошти, сплачені постачальникам і підрядникам за одержані товарно-матеріальні цінності, прийняті роботи і надані послуги.

4.6.14. У статті "Витрачання на оплату праці" відображаються витрачені грошові кошти на виплати працівникам заробітної плати, допомоги, винагород.

4.6.15. У статті "Витрачання на оплату відрахувань на соціальні заходи" відображається сума сплаченого єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

4.6.16. У статті "Витрачання на оплату зобов'язань з податків і зборів" відображається загальна сума сплачених до бюджету податків і зборів.

4.6.17. У додатковій статті "Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток" відображається сума сплаченого до бюджету податку на прибуток за умови, що податок конкретно не ототожнюється з фінансовою або інвестиційною діяльністю.

4.6.18. У додатковій статті "Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість" відображається сума сплаченого до бюджету податку на додану вартість.

4.6.19. У додатковій статті "Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів" відображаються суми сплачених інших податків і зборів (крім податку на додану вартість, податку на прибуток, зобов'язань із загальнообов'язкового державного соціального страхування).

4.6.20. У додатковій статті "Витрачання на оплату авансів" відображаються суми попередньої оплати та авансових платежів постачальникам та підрядникам за товарно-матеріальні цінності (роботи, послуги), що будуть поставлені (виконані, надані).

4.6.21. У додатковій статті "Витрачання на оплату повернення авансів" відображається сума попередньої оплати та авансових платежів, яку підприємство повернуло покупцям і замовникам.

4.6.22. У додатковій статті "Витрачання на оплату цільових внесків" відображається сума сплачених цільових та благодійних внесків.

4.6.23. У додатковій статті "Витрачання на оплату зобов'язань за страховими контрактами" страховики відображають суми, сплачені клієнтам за страховими контрактами.

4.6.24. У додатковій статті "Витрачання фінансових установ на надання позик" фінансові установи відображають суми позик, наданих клієнтам.

4.6.25. У статті "Інші витрачання" наводиться сума використаних грошових коштів на інші напрями операційної діяльності, для відображення якої за ознаками суттєвості не можна було виділити окрему або яка не включена до попередніх статей звіту про рух грошових коштів.

4.7. У звіті про рух грошових коштів, складеному за непрямим методом, рух грошових коштів у результаті операційної діяльності визначається шляхом коригування прибутку (збитку) від звичайної діяльності до оподаткування.

4.7.1. У статті "Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування" відображається прибуток або збиток до оподаткування за звітний період, наведений у звіті про фінансові результати.

Модуль 2. Організаційно-інформаційні системи забезпечення стратегічного управління фінансами

4.7.2. У статті "Амортизація необоротних активів" відображається нарахована протягом звітного періоду амортизація на необоротні активи.

4.7.3. У статті "Збільшення (зменшення) забезпечень" відображається зміна (у графі "Надходження" — збільшення, у графі "Видаток" — зменшення) у складі забезпечень наступних витрат і платежів, які не пов'язані з інвестиційною та фінансовою діяльністю.

4.7.4. У статті "Збиток (прибуток) від нереалізованих курсових різниць" у графі "Надходження" відображаються збитки, у графі "Видаток" — прибутки від курсових різниць внаслідок перерахунку грошових коштів та їх еквіваленти в іноземній валюти.

4.7.5. У статті "Збиток (прибуток) від неопераційної діяльності та інших негрошових операцій" у графі "Надходження" відображається збиток, у графі "Видаток" — прибуток від володіння фінансовими інвестиціями (дивіденди, відсотки тощо) та їх реалізації, а також від продажу інвестиційної нерухомості, необоротних активів, утримуваних для продажу, та групи вибуття, інших довгострокових активів, від обміну оборотних активів на необоротні активи і фінансові інвестиції, від неопераційних курсових різниць, інші прибутки і збитки від інвестиційної та фінансової діяльності (без урахування витрат на сплату відсотків, якщо вони розкриваються у звіті в окремій статті).

У разі відповідності ознакам суттєвості інформації про складові цієї статті для її розкриття підприємство може окремо навести такі додаткові статті: "Прибуток (збиток) від участі в капіталі", "Зміна вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю, та дохід (витрати) від первісного визнання", "Збиток (прибуток) від реалізації необоротних активів, утримуваних для продажу, та груп вибуття", "Збиток (прибуток) від реалізації фінансових інвестицій", "Зменшення (відновлення) корисності необоротних активів".

До розрахунків приймається загальна сума за статтею.

4.7.6. У додатковій статті "Фінансові витрати" відображаються витрати, включені до фінансового результату та наведені в статті "Фінансові витрати" звіту про фінансові результати.

4.7.7. У статті "Зменшення (збільшення) оборотних активів" у графі "Надходження" відображається зменшення, у графі "Видаток" — збільшення статей оборотних активів (крім статей "Грошові кошти та їх еквіваленти", "Поточні фінансові інвестиції" та інших статей неопераційних оборотних активів), що відбулись протягом звітного періоду. При цьому не враховуються зміни в складі оборотних активів, які є наслідком негрошових операцій інвестиційної діяльності (обмін на необоротні активи, фінансові інвестиції тощо) та фінансової діяльності (виплата дивідендів або погашення зобов'язань з фінансової оренди виробничими запасами, продукцією, товарами тощо, негрошові внески до статутного капіталу, включення фінансових витрат до собівартості продукції тощо) або виправлення помилок минулих років. Окрім того, не враховується зміна дебіторської заборгованості поточного податку на прибуток і зменшення дебіторської заборгованості за іншими платежами до бюджету внаслідок зарахування кредиторської заборгованості за поточним податком на прибуток, а також не враховуються зміни в складі дебіторської заборгованості за розрахунками з податку на додану вартість, які є наслідком інвестиційної діяльності.

При визначенні змін статей оборотних активів не враховується зменшення статей внаслідок переведення оборотних активів до складу групи вибуття, збільшення дебіторської заборгованості внаслідок відображення операцій з реалізації інвестиційної нерухомості, необоротних активів, утримуваних для продажу, та групи вибуття і зменшення зазначеної дебіторської заборгованості внаслідок її погашення.

У разі відповідності ознакам суттєвості інформації про складові цієї статті для її розкриття підприємство може з урахуванням зазначених обмежень окремо навести такі додаткові статті: "Збільшення (зменшення) запасів", "Збільшення (зменшення) поточних біологічних активів", "Збільшення (зменшення) дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги", "Зменшення (збільшення) іншої поточної дебіторської

Модуль 2. Організаційно-інформаційні системи забезпечення стратегічного управління фінансами

заборгованості", "Зменшення (збільшення) витрат майбутніх періодів", "Зменшення (збільшення) інших оборотних активів".

До розрахунків приймається загальна сума за статтею.

4.7.8. У статті "Збільшення (зменшення) поточних зобов'язань" у графі "Надходження" відображається збільшення, у графі "Видаток" — зменшення у статтях розділу балансу "Поточні зобов'язання" (крім статей "Короткострокові кредити банків", "Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями", "Поточні зобов'язання за розрахунками з учасниками", "Поточні забезпечення", сум зобов'язань за відсотками та інших зобов'язань, не пов'язаних з операційною діяльністю). При цьому не враховуються зміни в складі поточних зобов'язань, які є наслідком негрошових операцій з включення поточних зобов'язань до групи вибуття, інвестиційної діяльності та фінансової діяльності (погашення поточного зобов'язання шляхом передачі необоротних активів і фінансових інвестицій, зарахування внесків до капіталу тощо) або виправлення помилок минулих років. При визначенні суми збільшення (зменшення) поточних зобов'язань не враховується зменшення суми зобов'язань: з поточного податку на прибуток унаслідок його сплати та враховується зменшення суми зобов'язання з поточного податку на прибуток унаслідок його списання і визнання доходу; з податку на додану вартість, що виникає внаслідок інвестиційної діяльності. При визначенні суми збільшення (зменшення) доходів майбутніх періодів не враховується зміна доходів майбутніх періодів унаслідок їх утворення від операцій з коштами цільового фінансування, подальшого їх визнання доходами поточного періоду, повернення коштів цільового фінансування, зменшення доходів майбутніх періодів унаслідок включення до групи вибуття.

У разі відповідності ознакам суттєвості інформації про складові цієї статті для її розкриття підприємство може з урахуванням зазначених обмежень окремо навести такі додаткові статті: "Збільшення (зменшення) поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги", "Збільшення (зменшення) поточної кредиторської заборгованості за розрахунками з бюджетом", "Збільшення (зменшення) поточної кредиторської заборгованості за розрахунками зі страхування", "Збільшення (зменшення) поточної кредиторської заборгованості за розрахунками з оплати праці", "Збільшення (зменшення) доходів майбутніх періодів", "Збільшення (зменшення) інших поточних зобов'язань".

До розрахунків приймається загальна сума за статтею.

4.7.9. У статті "Грошові кошти від операційної діяльності" відображається різниця між сумами надходжень та видатків після коригування податку (збитку) від звичайної діяльності до оподаткування.

4.7.10. У статті "Сплачений податок на прибуток" відображається використання грошових коштів для сплати податку на прибуток за умови, що вони конкретно не ототожнюються з фінансовою або інвестиційною діяльністю.

4.7.11. У додатковій статті "Сплаченні відсотки" відображаються суми грошових коштів, використаних на сплату відсотків за користування позиковим капіталом, використаним в операційній діяльності, окрім сум сплачених відсотків, які капіталізуються.

4.8. У статті "Чистий рух коштів від операційної діяльності" відображається результат руху коштів від операційної діяльності.

4.9. Рух грошових коштів у результаті інвестиційної діяльності визначається на основі аналізу змін у статтях розділу балансу "Необоротні активи" та статті "Поточні фінансові інвестиції".

4.10. У статті "Надходження від реалізації фінансових інвестицій" відображають суми грошових надходжень від продажу акцій або боргових зобов'язань інших підприємств, а також часток у капіталі інших підприємств (інші, ніж надходження за такими інструментами, що визнаються як еквіваленти грошових коштів, або за такими, що утримуються для дилерських або торговельних цілей).

Модуль 2. Організаційно-інформаційні системи забезпечення стратегічного управління фінансами

4.11. У статті "Надходження від реалізації необоротних активів" відображається надходження грошових коштів від продажу інвестиційної нерухомості, необоротних активів, утримуваних для продажу, та групи вибуття, а також інших довгострокових необоротних активів (крім фінансових інвестицій).

4.12. У статті "Надходження від отриманих відсотків" відображаються надходження грошових коштів у вигляді відсотків за позики, надані іншим сторонам (інші, ніж позики, здійснені фінансовою установою) за фінансовими інвестиціями в боргові цінні папери, за використання переданих у фінансову оренду необоротних активів тощо.

4.13. У статті "Надходження від отриманих дивідендів" відображаються суми грошових надходжень у вигляді дивідендів від володіння акціями або частками у капіталі інших підприємств (крім виплат за такими інструментами, які визнаються як еквіваленти грошових коштів, або за такими, що утримуються для дилерських або торговельних цілей).

4.14. У статті "Надходження від деривативів" відображаються надходження грошових коштів, зокрема від ф'ючерсних контрактів, форвардних контрактів, контрактів "споп" та опціонів (за винятком тих контрактів, які укладаються для основної діяльності підприємства, або коли надходження класифікуються як фінансова діяльність).

4.15. У додатковій статті "Надходження від погашення позик" підприємствами (крім фінансових установ) відображаються надходження грошових коштів від повернення авансів та позик, наданих іншим сторонам, пов'язаних з інвестиційною діяльністю.

4.16. У додатковій статті "Надходження від вибуття дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці" відображається надходження грошових коштів від продажу дочірніх підприємств та інших господарських одиниць (за вирахуванням грошових коштів, які були реалізовані у складі майнового комплексу).

4.17. У статті "Інші надходження" відображаються надходження, для відображення яких за ознаками суттєвості не можна було виділити окрему статтю або які не включені до попередніх статей цього розділу звіту про рух грошових коштів.

4.18. У статті "Витрачання на придбання фінансових інвестицій" відображаються виплати грошових коштів для придбання акцій або боргових зобов'язань інших підприємств, а також часток участі у спільних підприємствах (інші, ніж виплати за такими інструментами, які визнаються як еквіваленти грошових коштів, або за такими, що утримуються для дилерських або торговельних цілей).

4.19. У статті "Витрачання на придбання необоротних активів" відображаються виплати грошових коштів для придбання (створення) основних засобів, нематеріальних активів та інших необоротних активів (крім фінансових інвестицій). У цій статті також відображаються суми сплачених відсотків, якщо вони включені до вартості будівництва (створення, вирошування тощо) необоротних активів.

4.20. У статті "Виплати за деривативами" відображаються виплати грошових коштів за деривативами, зокрема ф'ючерсними контрактами, форвардними контрактами, контрактами "споп" та опціонами тощо (за винятком випадків, коли такі контракти укладаються для операційної діяльності підприємства або виплати класифікуються як фінансова діяльність).

4.21. У додатковій статті "Витрачання на надання позик" підприємствами (крім фінансових установ) відображаються виплати грошових коштів для надання авансів та позик, пов'язаних з інвестиційною діяльністю.

4.22. У додатковій статті "Витрачання на придбання дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці" відображаються виплати грошових коштів на придбання дочірніх підприємств та інших господарських одиниць (за вирахуванням грошових коштів, придбаних у складі майнового комплексу).

4.23. У статті "Інші платежі" відображаються інші платежі, для відображення яких за ознаками суттєвості не можна було виділити окрему статтю або які не включені до попередніх статей цього розділу звіту про рух грошових коштів.

Модуль 2. Організаційно-інформаційні системи забезпечення стратегічного управління фінансами

4.24. У статті "Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності" відображається результат руху коштів від інвестиційної діяльності.

4.25. Рух грошових коштів у результаті фінансової діяльності визначається на основі змін у статтях балансу за розділом "Власний капітал" та статтях, пов'язаних з фінансовою діяльністю, у розділах балансу: "Забезпечення наступних витрат і платежів", "Довгострокові зобов'язання" і "Поточні зобов'язання".

4.26. У статті "Надходження від власного капіталу" відображаються надходження грошових коштів від розміщення акцій та інших операцій, що приводять до збільшення власного капіталу.

4.27. У статті "Отримані позики" відображаються надходження грошових коштів у результаті утворення боргових зобов'язань (позик, векселів, облігацій, а також інших видів короткострокових і довгострокових зобов'язань, не пов'язаних з операційною й інвестиційною діяльністю).

4.28. У додатковій статті "Надходження від продажу частки в дочірньому підприємстві" відображаються надходження грошових коштів від продажу частки в дочірньому підприємстві, яка не привела до втрати контролю.

4.29. У статті "Інші надходження" відображаються інші надходження грошових коштів, для відображення яких за ознаками суттєвості не можна було виділити окрему статтю або які не включені до попередніх статей цього розділу звіту про рух грошових коштів.

4.30. У статті "Витрачання на викуп власних акцій" відображаються виплати грошових коштів для придбання власних акцій.

4.31. У статті "Витрачання на погашення позик" відображаються виплати грошових коштів для погашення отриманих позик.

4.32. У статті "Витрачання на сплату дивідендів" відображаються суми дивідендів, сплачені грошовими коштами.

4.33. У додатковій статті "Витрачання на сплату відсотків" відображаються суми грошових коштів, використаних на сплату відсотків за користування позиковим капіталом, використаним у фінансовій діяльності, окрім сум сплачених відсотків, які капіталізуються.

4.34. У додатковій статті "Витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди" відображається суспільна сплачена заборгованості з фінансової оренди.

4.35. У додатковій статті "Витрачання на придбання частки в дочірньому підприємстві" відображаються виплати грошових коштів на придбання додаткової частки в дочірньому підприємстві.

4.36. У додатковій статті "Витрачання на виплати неконтрольованим часткам в дочірніх підприємствах" в консолідованому звіті про рух грошових коштів відображаються виплати грошових коштів неконтрольованим часткам в дочірніх підприємствах.

4.37. У статті "Інші платежі" відображаються платежі, для відображення яких за ознаками суттєвості не можна було виділити окрему статтю або які не включені до попередніх статей цього розділу звіту про рух грошових коштів.

4.38. У статті "Чистий рух коштів від фінансової діяльності" відображається результат руху коштів від фінансової діяльності.

4.39. У статті "Чистий рух коштів за звітний період" відображається суспільна різниця між сумою грошових надходжень та видатків, відображені у статтях: "Чистий рух коштів від операційної діяльності", "Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності" та "Чистий рух коштів від фінансової діяльності".

4.40. У статті "Залишок коштів на початок року" відображається залишок грошових коштів на початок року, наведений у балансі.

Модуль 2. Організаційно-інформаційні системи забезпечення стратегічного управління фінансами

4.41. У статті "Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів" відображається сума збільшення або зменшення (наводиться у дужках) залишку грошових коштів у результаті перерахунку іноземної валюти при зміні валютних курсів протягом звітного періоду.

4.42. У статті "Залишок коштів на кінець року" наводиться різниця між сумою грошових надходжень та видатків, відображені у статтях "Залишок коштів на початок року", "Чистий рух коштів за звітний період" та "Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів". Розрахований таким чином показник повинен дорівнювати наведеному в балансі залишку грошових коштів та грошових еквівалентів на кінець звітного періоду.

V. Зміст статей звіту про власний капітал

5.1. Метою складання звіту про власний капітал є надання користувачам фінансової звітності повної, правдивої та неупередженої інформації про зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду.

5.2. Підприємства у графах звіту про власний капітал, в яких зазначаються складові власного капіталу, наводять лише ті з них, які зазначені у балансі. У консолідованому звіті про власний капітал також наводиться інформація про зміни у власному капіталі в розрізі неконтрольованої частки.

5.3. Для забезпечення порівняльного аналізу інформації до річного звіту про власний капітал підприємства додають звіт про власний капітал за попередній рік.

5.4. У статтях "Залишок на початок року" та "Залишок на кінець року" відображають суми власного капіталу на початок (не скоригований залишок) і кінець року.

5.5. У статтях "Зміна облікової політики", "Виправлення помилок" та "Інші зміни" відображаються суми коригувань, передбачених Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 6 "Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах", затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 28 травня 1999 року N 137, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 21 червня 1999 року за N 392/3685 (зі змінами).

5.6. У статті "Скоригований залишок на початок року" відображається залишок власного капіталу на початок звітного року після внесення відповідних коригувань.

5.7. У статті "Чистий прибуток (збиток) за звітний період" відображається сума чистого прибутку (збитку) зі звіту про фінансові результати.

5.8. У статті "Інший сукупний дохід за звітний період" відображається сума іншого сукупного доходу за звітний період зі звіту про фінансові результати. У додаткових статтях може наводитися інформація про складові іншого сукупного доходу, у разі якщо така інформація відповідає критеріям суттєвості.

5.9. У статтях розділу "Розподіл прибутку" наводяться суми виплат власникам (дивіденди), дані про спрямування прибутку до зареєстрованого капіталу та відрахування до резервного капіталу. Суб'єктами державного (комунального) сектору економіки у додаткових статтях наводиться інформація про суму чистого прибутку, що має бути сплачена до бюджету відповідно до законодавства, дані про спрямування прибутку до спеціальних (цільових) фондів, та на матеріальне заохочення.

5.10. У статтях розділу "Внески учасників" наводяться дані про внески до зареєстрованого капіталу підприємства та погашення заборгованості з капіталу (zmіни неоплаченого капіталу в результаті збільшення або зменшення дебіторської заборгованості учасників за внесками до зареєстрованого капіталу підприємства).

5.11. У статтях розділу "Вилучення капіталу" наводяться дані про зменшення власного капіталу підприємства внаслідок викупу акцій (часток) власної емісії, перепродаж чи анулювання викуплених акцій (часток), вилучення частки в капіталі, зменшення номінальної вартості акцій, або інші zmіни в капіталі, зокрема придбання (продаж) неконтрольованої частки в дочірньому підприємстві.

Модуль 2. Організаційно-інформаційні системи забезпечення стратегічного управління фінансами

5.12. У статті "Разом змін у капіталі" наводиться підсумок змін у складі власного капіталу за звітний період.

**Директор Департаменту податкової,
митної політики та методології
бухгалтерського обліку**

М. О. Чмерук

Модуль 2. Організаційно-інформаційні системи забезпечення стратегічного управління фінансами

Додаток 1

до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку
1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»

Підприємство _____

Територія _____

Організаційно-правова форма господарювання _____

Вид економічної діяльності _____

Середня кількість працівників¹ _____

Адреса, телефон _____

Одніця виміру: тис. грн. без десяткового знака

Складено (зробити позначку «v» у відповідній клітинці):

за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку

за міжнародними стандартами фінансової звітності

КОДИ		
Дата (рік, місяць, число)		01

за ЄДРПОУ

за КОАТУУ

за КОПФГ

за КВЕД

КОДИ		
		01

**Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 20 р.**

Форма № 1 Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000		
первинна вартість	1001		
накопичена амортизація	1002		
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби	1010		
первинна вартість	1011		
знос	1012		
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095		
II. Оборотні активи			
Запаси	1100		
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за продукцією, товари, роботи, послуги	1125		
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130		
з бюджетом	1135		
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155		
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165		

Модуль 2. Організаційно-інформаційні системи забезпечення стратегічного управління фінансами

Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195		
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300		
Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований капітал	1400		
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420		
Неоплачений капітал	1425	()	()
Вилучений капітал	1430	()	()
Усього за розділом I	1495		
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595		
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615		
розрахунками з бюджетом	1620		
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625		
розрахунками з оплати праці	1630		
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690		
Усього за розділом III	1695		
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900		

Керівник

Головний бухгалтер

¹ Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

		КОДИ
Підприємство _____	Дата (рік, місяць, число)	01
	за ЄДРПОУ	
(найменування)		

**Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 20 р.**

Форма № 2 Код за ДКУД 1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000		
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	()	()
Валовий:			
прибуток	2090		
збиток	2095	()	()
Інші операційні доходи	2120		
Адміністративні витрати	2130	()	()
Витрати на збут	2150	()	()
Інші операційні витрати	2180	()	()
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190		
збиток	2195	()	()
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240		
Фінансові витрати	2250	()	()
Втрати від участі в капіталі	2255	()	()
Інші витрати	2270	()	()
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290		
збиток	2295	()	()
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300		
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350		
збиток	2355	()	()

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450		
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460		
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465		

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500		
Витрати на оплату праці	2505		
Відрахування на соціальні заходи	2510		
Амортизація	2515		
Інші операційні витрати	2520		
Разом	2550		

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605		
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610		
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615		
Дивіденди на одну просту акцію	2650		

Керівник

Головний бухгалтер

Підприємство _____
(найменування)

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

КОДИ		

Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)

за 20__ р.

Форма № 3 Код за ДКУД 1801004

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			
Надходження від:			
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000		
Повернення податків і зборів	3005		
у тому числі податку на додану вартість	3006		
Цільового фінансування	3010		
Інші надходження	3095		
Витрачання на оплату:			
Товарів (робіт, послуг)	3100	()	()
Праці	3105	()	()
Відрахувань на соціальні заходи	3110	()	()
Зобов'язань з податків і зборів	3115	()	()
Інші витрачання	3190	()	()
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195		
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			
Надходження від реалізації:			
фінансових інвестицій	3200		
необоротних активів	3205		
Надходження від отриманих:			
відсотків	3215		
дивідендів	3220		
Надходження від деривативів	3225		
Інші надходження	3250		
Витрачання на придбання:			
фінансових інвестицій	3255	()	()
необоротних активів	3260	()	()
Виплати за деривативами	3270	()	()
Інші платежі	3290	()	()
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295		
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності			
Надходження від:			
Власного капіталу	3300		
Отримання позик	3305		
Інші надходження	3340		
Витрачання на:			
Викуп власних акцій	3345	()	()
Погашення позик	3350		
Сплату дивідендів	3355	()	()

Модуль 2. Організаційно-інформаційні системи забезпечення стратегічного управління фінансами

1	2	3	4
Інші платежі	3390	()	()
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395		
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400		
Залишок коштів на початок року	3405		
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410		
Залишок коштів на кінець року	3415		

Керівник

Головний бухгалтер

Підприємство _____
(найменування)

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

КОДИ		

Звіт про рух грошових коштів (за непрямим методом)
за 20__ р.

Форма № 3-н Код за ДКУД 1801006

Стаття	Код рядка	За звітний період		За аналогічний період попереднього року	
		надходження	видаток	надходження	видаток
1	2	3	4	5	6
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності					
Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування	3500				
Коригування на: амортизацію необоротних активів	3505		X		X
збільшення (зменшення) забезпечень	3510				
збиток (прибуток) від нереалізованих курсових різниць	3515				
збиток (прибуток) від неопераційної діяльності та інших негрошових операцій	3520				
Зменшення (збільшення) оборотних активів	3550				
Збільшення (зменшення) поточних зобов'язань	3560				
Грошові кошти від операційної діяльності	3570				
Сплачений податок на прибуток	3580	X		X	
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195				
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності					
Надходження від реалізації: фінансових інвестицій	3200		X		X
необоротних активів	3205		X		X
Надходження від отриманих: відсотків	3215		X		X
дивідендів	3220		X		X
Надходження від деривативів	3225		X		X
Інші надходження	3250		X		X
Витрачання на придбання: фінансових інвестицій	3255	X		X	
необоротних активів	3260	X		X	
Виплати за деривативами	3270	X		X	
Інші платежі	3290	X		X	
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295				
III. Рух коштів у результаті	3300		X		X

Модуль 2. Організаційно-інформаційні системи забезпечення стратегічного управління фінансами

1	2	3	4	5	6
фінансової діяльності					
Надходження від: Власного капіталу					
Отримання позик	3305		X		X
Інші надходження	3340		X		X
Витрачання на: Викуп власних акцій	3345	X		X	
Погашення позик	3350	X		X	
Сплату дивідендів	3355	X		X	
Інші платежі	3390	X		X	
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395				
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400				
Залишок коштів на початок року	3405		X		X
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410				
Залишок коштів на кінець року	3415				

Керівник

Головний бухгалтер

КОДИ

Підприємство _____
(найменування)

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

01

Звіт про власний капітал
за 20 р.

Форма № 4 Код за ДКУД 1801005

Стаття	Код рядка	Зареєстрований капітал	Капітал у дооцінках	Додатковий капітал	Резервний капітал	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Неоплачений капітал	Вилучений капітал	Всього
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Залишок на початок року	4000								
Коригування: Зміна облікової політики	4005								
Виправлення помилок	4010								
Інші зміни	4090								
Скоригований залишок на початок року	4095								
Чистий прибуток (збиток) за звітний період	4100								
Інший сукупний дохід за звітний період	4110								
Розподіл прибутку: Виплати власникам (дивіденди)	4200								
Спрямування прибутку до зареєстрованого капіталу	4205								
Відрахування до резервного капіталу	4210								
Внески учасників: Внески до капіталу	4240								
Погашення заборгованості з капіталу	4245								

Модуль 2. Організаційно-інформаційні системи забезпечення стратегічного управління фінансами

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Вилучення капіталу: Викуп акцій (часток)	4260								
Перепродаж викуплених акцій (часток)	4265								
Анулювання викуплених акцій (часток)	4270								
Вилучення частки в капіталі	4275								
Інші зміни в капіталі	4290								
Разом змін у капіталі	4295								
Залишок на кінець року	4300								

Керівник

Головний бухгалтер

ДЛЯ НОТАТОК

МОДУЛЬ 3

УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Теоретична частина

- 3.1 Що таке «грошові потоки підприємства»?
- 3.2 Які характерні риси грошових потоків підприємства?
- 3.3 Які компоненти формують загальні грошові потоки підприємства?
- 3.4 Як можна класифікувати грошові потоки підприємства за масштабами обслуговування господарського процесу?
- 3.5 Як можна класифікувати грошові потоки підприємства за видами господарської діяльності?
- 3.6 Як можна класифікувати грошові потоки підприємства за спрямованістю руху коштів?
- 3.7 Як можна класифікувати грошові потоки підприємства за методом обчислення обсягу?
- 3.8 Як поділяються грошової потоки за рівнем достатності обсягу?
- 3.9 Яким чином проводиться поділ грошових потоків за безперервністю формування в розглянутому періоді?
- 3.10 В чому полягає суть основних етапів управління грошовими потоками підприємства?
- 3.11 Які найбільш ефективні шляхи оптимізації грошових потоків підприємства?

Практична частина

Тестові завдання

Кросворд

ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

3.1

Що таке «грошові потоки підприємства»?

В найбільш загальному значенні грошовий потік підприємства являє собою сукупність розподілених у часі надходжень і виплат коштів, генерованих його господарською діяльністю.

3.2

Які характерні риси грошових потоків підприємства?

Можна виокремити наступні характеристики грошових потоків, наявність яких дозволяє забезпечити високий рівень управління підприємством:

1. Грошові потоки обслуговують здійснення господарської діяльності підприємства практично у всіх її аспектах.

Процес функціонування підприємства завжди супроводжується обігом всіх видів ресурсів, зокрема й грошових. Безупинність такого обороту і дозволяє організації постійно розвиватися та виконувати усі поставлені завдання.

2. Ефективне управління грошовими потоками забезпечує фінансову рівновагу підприємства.

Оскільки фінансова рівновага підприємства передбачає збалансування та синхронізацію усіх потоків в обсягах та часі, оптимізація цих параметрів для грошових потоків займає надзвичайно важливе місце в управлінській роботі.

3. Збалансованість грошових потоків сприяє ритмічності операційних циклів.

Недостатність обсягів окремих грошових потоків провокує недопостачання сировини та матеріалів, неможливість повністю забезпечити нормальнє функціонування підприємства, вчасно розраховуватися за зобов'язаннями.

4. Раціональне управління грошовими потоками ліквідовує потребу підприємства в позиковому капіталі.

Ефективність управління грошовими потоками знаходить відображення у переважній достатності внутрішніх джерел для функціонування підприємства, дозволяє знизити залежність темпів розвитку підприємства від залучення кредитів.

5. Досконало вибудувані грошові потоки знижують ризик неплатоспроможності підприємства.

6. Правильно налагоджений фінансовий кругообіг відкриває можливість інвестування.

Внаслідок правильно розподілених вхідних та вихідних грошових потоків, підприємство може мати змогу інвестувати надлишок, що є джерелом прибутку.

3.3 Які компоненти формують загальні грошові потоки підприємства?

Грошові потоки підприємства включають три компоненти:

- 1) грошові потоки від поточної (операційної) діяльності;
- 2) грошові потоки від інвестиційної діяльності;
- 3) грошові потоки від фінансової діяльності.

Поточні (або операційні) грошові потоки – це надходження від щоденної роботи підприємства. Рух грошей тут відображає зміст операцій, пов’язаних з формуванням бухгалтерського і чистого прибутку. Додатний грошовий потік формує фінансову стійкість підприємства. Від’ємний грошовий потік за поточною діяльністю свідчить про недостачу грошових ресурсів навіть для простого відтворення.

Таким чином, операційні грошові потоки – це кошти, отримані від звичайної виробничої діяльності підприємства.

Грошові потоки від інвестиційної діяльності включають операції, пов’язані з реальними і портфельними інвестиціями довгострокового характеру. Чисті капітальні витрати – це гроші, витрачені на основні засоби, мінус гроші, отримані від продажу основних засобів. Додатний грошовий потік свідчить про раціональний розподіл коштів підприємства. Від’ємний грошовий потік можливий у випадку, коли підприємство продає більше активів, ніж купує.

Грошові потоки від фінансової діяльності являють собою операції з короткострокового фінансування підприємства: реалізація і викуп акцій; облігаційні позики та їх погашення; валютні операції; погашення зобов’язань за векселями, заставними (при іпотечному кредитуванні) тощо.

Таким чином, грошові потоки від активів являють собою суму чистих грошових потоків з операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

3.4 Як можна класифікувати грошові потоки підприємства за масштабами обслуговування господарського процесу?

За масштабами обслуговування господарського процесу грошові потоки можна класифікувати наступним чином:

- *грошовий потік по підприємству в цілому*

Даний вид грошових потоків об'єднує усю сукупність грошових спрямувань, які обслуговують господарську діяльність підприємства.

- *грошовий потік окремих структурних підрозділів підприємства.*

Він характеризується рухом коштів виключно в межах окремих центрів діяльності, якими є підрозділи організації.

- *грошовий потік по окремих господарських операціях.*

Характеризує сукупність надходжень та виплат коштів, які відносяться виключно до однієї господарської операції.

3.5

Як можна класифікувати грошові потоки підприємства за видами господарської діяльності?

За видами господарської діяльності грошові потоки можна класифікувати наступним чином:

- *грошовий потік по операційній діяльності*

Оскільки операційна діяльність – це основна діяльність суб'єкта господарювання, яка приносить дохід, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною або фінансовою діяльністю, грошовий потік по операційній діяльності характеризується, по-перше, виплатами постачальникам, працівникам підприємства, які залучаються основною діяльністю, сплатою податків та інших обов'язкових платежів та інше. Крім того, грошовий потік по операційній діяльності відображає надходження коштів від реалізації продукції та інші поступлення.

- *грошовий потік по інвестиційній діяльності*

Інвестиційна діяльність – придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів.

Такий грошовий потік характеризує здійснення платежів та надходжень коштів, що пов'язано із процесом інвестування, купівлі чи продажем основних засобів або нематеріальних активів.

- *грошовий потік по фінансовій діяльності*

Фінансова діяльність – діяльність, що спричиняє зміни розміру та складу вкладеного капіталу та запозичень суб'єкта господарювання.

Грошовий потік по фінансовій діяльності виплату і надходження коштів, пов'язані з формуванням та зміною розміру статутного акціонерного чи пайового капіталу, залучення та погашення кредитів та позик, розрахунки із акціонерами або учасниками підприємства у вигляді дивідендів та інші грошові потоки, пов'язані зі здійсненням зовнішнього фінансування господарської діяльності підприємства.

3.6

Як можна класифікувати грошові потоки підприємства за спрямованістю руху коштів?

За спрямованістю руху коштів грошові потоки можна класифікувати наступним чином:

- *позитивний (вхідний) грошовий потік*

Відображає усі надходження грошових коштів на підприємство.

- *негативний грошовий потік*

Характеризує усю сукупність виплат підприємства.

3.7

Як можна класифікувати грошові потоки підприємства за методом обчислення обсягу?

За методом обчислення обсягу грошові потоки можна класифікувати наступним чином:

- *валовий грошовий потік*

Відображає всі вихідні та вхідні грошові потоки протягом певного періоду часу.

- *чистий грошовий потік*

Характеризує різницю між позитивним та негативним грошовими потоками за аналогічний період.

3.8

Як поділяються грошової потоки за рівнем достатності обсягу?

За рівнем достатності обсягу грошові потоки можна класифікувати наступним чином:

- *надлишковий грошовий потік*

Характеризує ситуацію на підприємстві, в якій позитивні грошові потоки переважають над негативними і частина коштів залишається у вільному розпорядженні підприємства.

- *дефіцитний грошовий потік*

Такий грошовий потік, у якому відтік коштів є більшим за надходження. В таких умовах неможливо в повній мірі реалізовувати заплановані процеси.

3.9

Яким чином проводиться поділ грошових потоків за безперервністю формування в розглянутому періоді?

За безперервністю формування грошові потоки можна класифікувати наступним чином:

- *регулярний грошовий потік.*

Відображає сукупність грошових потоків, які є регулярними для підприємства, здійснюються постійно (наприклад, виплати за кредитом, виплати дивідендів, заробітної плати і т.д.).

- *дискретний грошовий потік.*

Він характеризує надходження або витрати коштів, які носять одиничний характер та не повторюються часто (купівля майна, розміщення коштів в інвестиційних проектах, находження дотацій, субсидій).

3.10 В чому полягає суть основних етапів управління грошовими потоками підприємства?

Процес управління грошовими потоками підприємства послідовно охоплює наступні основні етапи (рис.3.1):

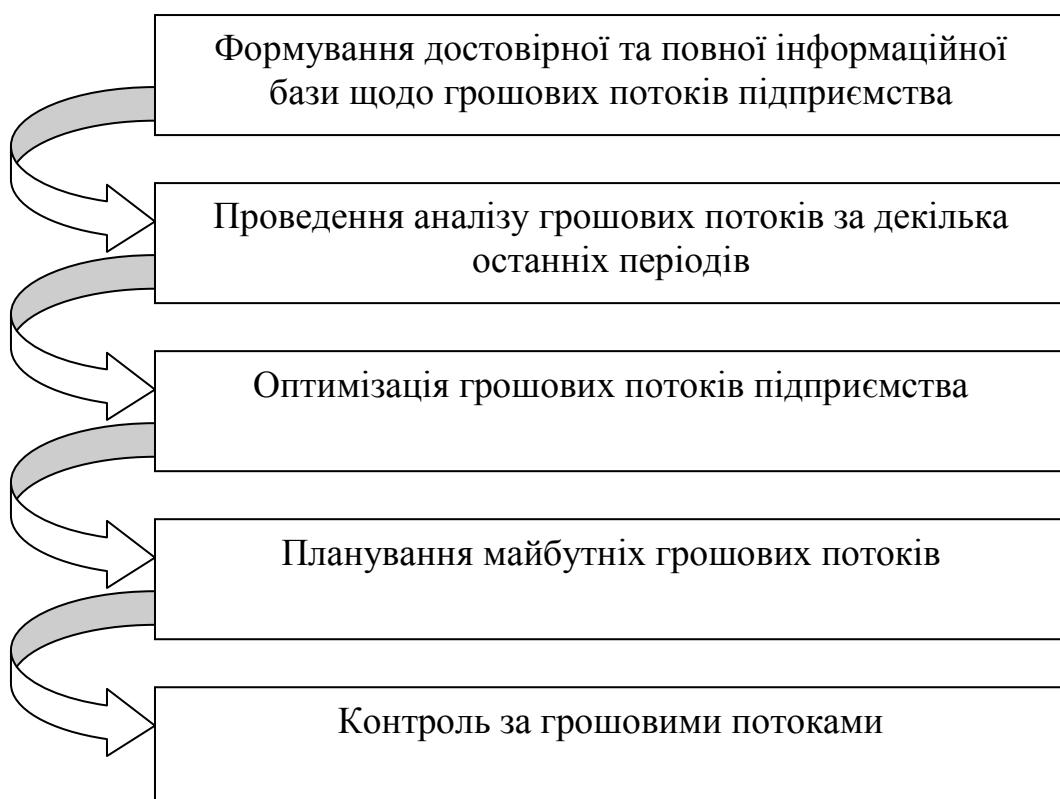

Рис.3.1 Етапи управління грошовими потоками підприємства

1. Формування достовірної та повної інформаційної бази щодо грошових потоків підприємства

Достатність інформації щодо руху грошових коштів на підприємстві є основним та обов'язковим елементом побудови системи управління ними. Така інформація повинна формуватися шляхом об'єднання відомостей бухгалтерського обліку та фінансового менеджменту у вигляді фінансової звітності.

2. Проведення аналізу грошових потоків за декілька останніх періодів

Аналіз грошових потоків спрямований на виявлення особливостей чистого грошового потоку, дослідження збалансованості вхідних та вихідних потоків. Співставлення даних щодо грошових потоків за окремі періоди дає уявлення про динаміку грошового забезпечення підприємства.

Аналіз грошових потоків доцільно проводити в наступній послідовності.

Перш за все, слід розглянути динаміку обсягів позитивного грошового потоку в розрізі окремих джерел. Можна провести порівняння темпів їх зміни та відхилення в обсягах активів, обсягів виробництва та реалізації з метою синхронності цих показників.

По-друге, варто дослідити динаміку негативних грошових потоків, їх структуру та шляхи спрямувань.

По-третє, порівнюються обсяги вхідних та вихідних грошових потоків та визначається чистий грошовий потік, його динаміку за декілька періодів.

Оскільки абсолютне значення чистого грошового потоку не є абсолютно інформативним показником, варто провести аналіз причин та наслідків факторів, що мали вплив на його формування.

По-четверте, варто проводити порівняння негативних та позитивних грошових потоків в площині їх синхронності. Тобто, визначається коефіцієнт ліквідності грошового потоку за окремі інтервали досліджуваного періоду за формулою:

$$КЛ_{\text{пп}} = \frac{ПГП}{НГП}$$

де

КЛ_{пп} - коефіцієнт ліквідності грошового потоку підприємства в розглянутому періоді;

ПГП – обсяг позитивного грошового потоку;

НГП – обсяг негативного грошового потоку.

Також, доцільно розраховувати коефіцієнт ефективності грошового потоку підприємства за наступною формулою:

$$КЕ_{\text{пп}} = \frac{ЧГП}{НГП}$$

де

КЕ_{пп} - коефіцієнт ефективності грошового потоку підприємства;

ЧГП – обсяг чистого грошового потоку підприємства;

НГП – обсяг негативного грошового потоку.

Результати аналізу використовуються для виявлення резервів оптимізації грошових потоків підприємства і їхнього планування на майбутній період.

3. Оптимізація грошових потоків підприємства

Даний етап управління грошовими потоками передбачає виявлення резервів більш ефективного використання наявних у підприємства резервів, знизити залежність від зовнішніх джерел фінансування та збалансування вхідних та вихідних грошових потоків в обсязі та часі.

4. Планування майбутніх грошових потоків

З метою забезпеченості підприємства грошовими коштами на майбутні періоди на підприємствах проводиться планування як доходів, які будуть формувати вхідний грошовий потік, так і витрати, що визначають вихідний грошовий потік. Таке планування, як правило, передбачає розробку

оптимістичного, реалістичного та пессимістичного сценарію розвитку та заходів відповідно до кожного з них. Така готовність управлінського складу до кожного з варіантів розвитку підприємства може підвищити рівень адаптивності до зовнішніх змінних умов функціонування.

5. Контроль за грошовими потоками підприємства

Даний етап передбачає порівняння запланованих та фактичних показників, що характеризують грошової потоки, аналіз рівномірності формування грошових потоків в часі та обсягах, показників ефективності їх використання.

3.11

Які найбільш ефективні шляхи оптимізації грошових потоків підприємства?

Оптимізація грошових потоків – це вибір найбільш ефективного в майбутньому варіанту формування, розподілу та використання грошових коштів з врахуванням зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства.

Оптимізація грошових потоків може проходити за трьома напрямками:

- збалансування обсягів позитивних та негативних грошових потоків;
- синхронізація грошових потоків в часі;
- зростання обсягів чистого грошового потоку.

Основним з цих напрямів є забезпечення збалансованості обсягів позитивного і негативного грошового потоку.

У випадку переважання позитивних (вхідних) грошових потоків має місце надлишковий грошовий потік. У разі збільшення вихідних грошових потоків без відповідного зростання вхідних можна говорити про дефіцитний грошовий потік.

Симптоматичною з точки зору стійкості підприємства є кожен із даних варіантів.

Наприклад, наслідком дефіцитного грошового потоку може бути зниження ліквідності та платоспроможності підприємства через гальмування вхідних потоків (зростання обсягів простроченої кредиторської заборгованості, збільшення витрат на обслуговування запозичень і т.д.)

Надлишковий грошовий потік свідчить про недовикористання грошових коштів та зниження їхньої вартості в часі внаслідок інфляції.

Слід зауважити, що оцінювати загрозливість дефіцитного та надлишкового грошового потоків потрібно в поєднанні із аналізом факторів, що мають вплив на підприємства, тому що в одному випадку, для прикладу, негативний грошовий потік є одним із ознак потенційного банкрутства, в іншому – це тимчасове явище, пов’язане із особливостями господарської діяльності.

Оптимізація дефіцитного грошового потоку передбачає збільшення обсягів вхідних грошових потоків та мінімізацію (сповільнення) вихідних.

Розширення вхідного потоку може досягатися різними заходами залежно від специфіки роботи підприємства:

- встановлення передоплати за товари та послуги від покупців;
- відсутність можливості надання товарного кредиту для покупців (відсточення оплати);
- залучення інвестиційних коштів
- реалізація активів, які не використовуються на підприємстві.

Зменшення обсягів вихідного потоку досягається, як правило, за рахунок:

- домовленості з постачальниками щодо можливості оплати на умовах товарного кредиту;
- оптимізація постійних витрат;
- використання орендованого майна та засобів виробництва, які використовуються епізодично, а не постійно.

Синхронізація грошових потоків в часі є одним із методів оптимізації для більшості підприємств, для яких характерне неодиничне виробництво та виготовлення несезонних товарів.

За умов синхронного надходження та витрачання грошових коштів полегшується управління ними, оскільки витрати чітко корелюють із доходами.

Наслідком двох попередніх методів оптимізації грошового потоку є зростання обсягів чистого грошового потоку, який спрямовується на розвиток суб'єкта господарювання.

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА ДО МОДУЛЯ 3

Тестові завдання до модуля 3

1. Рух коштів, що використовуються підприємством найбільш повно характеризується:
 - а. прибутками
 - б. грошовими потоками
 - в. виручкою від реалізації
 - г. співвідношенням і абсолютним значенням дебіторської та кредиторської заборгованості

2. Свідченням нормального функціонування підприємства є:
 - а. позитивні чисті грошові потоки від операційної діяльності
 - б. позитивні чисті грошові потоки від усіх видів діяльності
 - в. фінансування інвестиційної діяльності за рахунок потоків від операційної та фінансової
 - г. фінансування операційної діяльності за рахунок потоків від інвестиційної та фінансової

3. «Точка беззбитковості» – це:
 - а. фінансовий результат діяльності підприємства дорівнює нулю, тобто немає ні збитків, ні прибутків
 - б. умовна точка на графіку, якій підприємством досягається повне покриття витрат
 - в. показник рентабельності, який був запланований заздалегідь

4. Сукупність розподілених у часі надходжень і виплат коштів підприємства – це:
 - а. грошовий потік
 - б. грошові надходження
 - в. грошове переміщення
 - г. усі відповіді вірні

5. Міра синхронізації грошових потоків по обсягах і в часі визначає:
 - а. фінансову рівновагу підприємства
 - б. фінансову стійкість підприємства
 - в. фінансову незалежність підприємства

- г. фінансову автономію підприємства
6. До грошових потоків підприємства за видами господарської діяльності відносяться:
- а. потік по операційній діяльності
 - б. потік по фінансовій діяльності
 - в. потік по інвестиційній діяльності
 - г. усі відповіді вірні
7. Сукупність надходжень коштів на підприємство від усіх видів діяльності – це:
- а. вихідний грошовий потік
 - б. вхідний грошовий потік
 - в. операційний грошовий потік
 - г. правильної відповіді немає
 - д. позитивний грошовий потік
8. Сукупність надходжень або витрат коштів у розглянутому періоді часу в розрізі окремих його інтервалів:
- а. валовий грошовий потік
 - б. чистий грошовий потік
 - в. вхідний грошовий потік
9. Надходження або витрати коштів, пов'язані зі здійсненням однічних господарських операцій підприємства – це:
- а. одиничний грошовий потік
 - б. дискретний грошовий потік
 - в. разовий грошовий потік
 - г. усі відповіді вірні
 - д. правильної відповіді немає
10. Внутрішні фактори, що впливають на формування грошових потоків підприємства:
- а. життєвий цикл підприємства
 - б. амортизаційна політика підприємства
 - в. система оподаткування
 - г. доступність фінансового кредиту
11. Зовнішні фактори, що впливають на формування грошових потоків підприємства:
- а. життєвий цикл підприємства
 - б. амортизаційна політика підприємства
 - в. система оподаткування
 - г. доступність фінансового кредиту

12. Грошовий потік, який характеризує різницю між позитивним та негативним грошовими потоками за аналогічний період - :

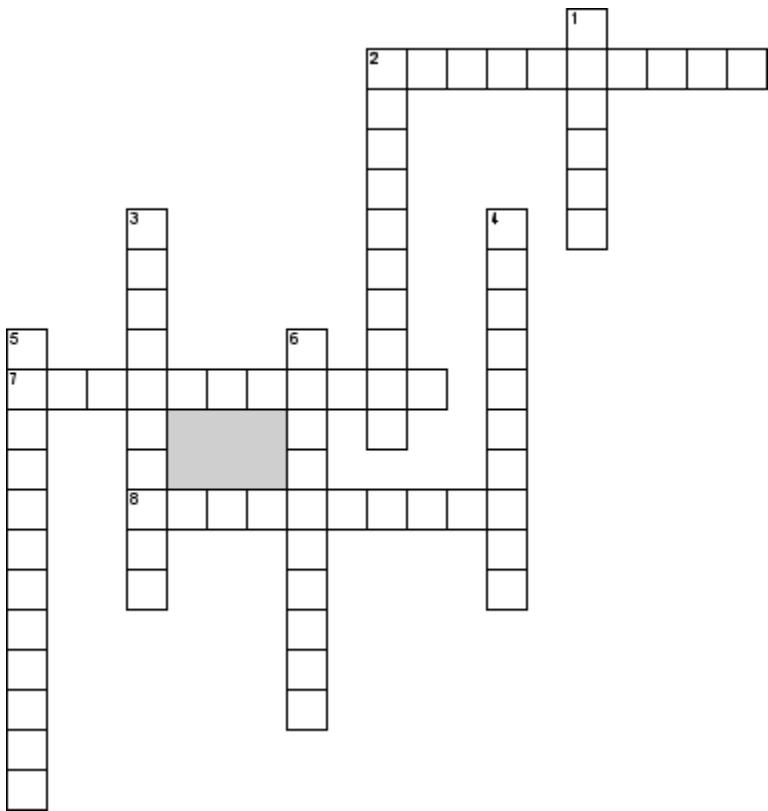
- а. валовий
- б. чистий
- в. акумульований

Відповіді тестових завдань

до модуля 3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
б	б	б	а	а, б	г	б, д	а	б	а, б	в, г	б

Кросворд до модуля 3

По горизонталі

2. Такий грошовий потік, у якому відтік коштів є більшим за надходження
7. Грошовий потік, який характеризує ситуацію на підприємстві, в якій позитивні грошові потоки переважають над негативними і частина коштів залишається у вільному розпорядженні підприємства
8. Грошовий потік, який характеризує усю сукупність виплат підприємства

По вертикалі

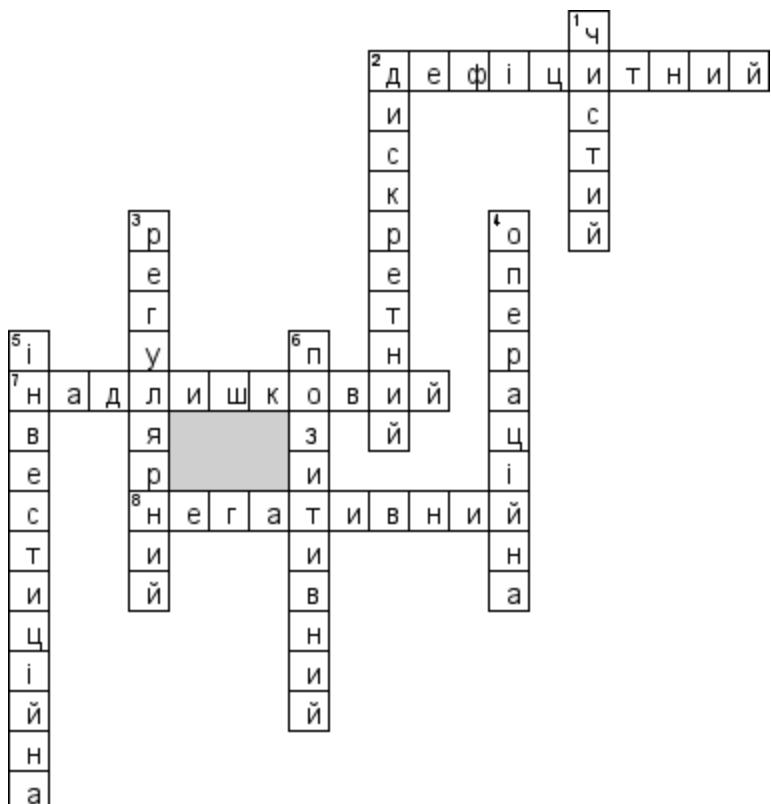
1. Грошовий потік, який характеризує різницю між позитивним та негативним грошовими потоками за аналогічний період
2. Грошовий потік, який характеризує надходження або витрати коштів, які носять одиничний характер та не повторюються часто (купівля майна, розміщення коштів в інвестиційних проектах, нахождення дотацій, субсидій)
3. Грошовий потік, який є регулярним для підприємства, здійснюються постійно (наприклад, виплати за кредитом, виплати дивідендів, заробітної плати і т.д.)
4. Основна діяльність суб'єкта господарювання, яка приносить дохід, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною або фінансовою діяльністю, грошовий потік по операційній діяльності характеризується, по-перше, виплатами постачальникам, працівникам підприємства, які зайняті

основною діяльністю, сплатою податків та інших обов'язкових платежів та інше

5. Придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів - ... діяльність

6. Грошовий потік, який характеризує усю сукупність надходжень підприємства

Відповіді кросворду до модуля 3

ДЛЯ НОТАТОК

МОДУЛЬ 4

ПРИЧИНІ ЗМІНИ ВАРТОСТІ ГРОШЕЙ У ЧАСІ ТА ЇЇ РОЗРАХУНОК

Теоретична частина

- 4.1 Які фактори впливають на зміну вартості грошей у часі?
- 4.2 Що таке майбутня вартість грошей та як вона формується?
- 4.3 В чому полягає економічна суть поняття «економічна ставка»?
- 4.4 Який методичний інструментарій оцінки вартості грошей за простими відсотками?
- 4.5 Який методичний інструментарій оцінки вартості грошей за складними відсотками?
- 4.6 Що таке теперішня вартість грошей?
- 4.7 Яким чином проводиться оцінювання чистої приведеної вартості?
- 4.8 Як проводиться визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках?

ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

4.1

Які фактори впливають на зміну вартості грошей у часі?

Вартість грошей – це кількість товарів і послуг, які можна обміняти на одиницю грошей; купівельна спроможність одиниці грошей.

У відповідності до концепції вартості грошей в часі певна сума грошей в різні періоди часу має різну вартість: вартість в теперішній час, як правило, євищою, ніж в майбутньому. Зміну часової вартості грошей можна пояснити знеціненням грошей внаслідок дії інфляційних та інших факторів.

Основними причинами втрачання вартості грошей є:

1) Інфляція, пов'язана із загальним підвищенням цін у країні (коли зростають ціни, падає вартість грошової одиниці). Враховуючи те, що в майбутньому ціни зростатимуть, вартість грошової одиниці в наступні роки буде нижчою, ніж в попередні).

2) Ризик або невпевненість у майбутньому (більшість підприємців прагнуть уникати ризику, тому вище цінують гроші, які є сьогодні, ніж ті, які мають надійти в майбутньому. Тому суб'єкти, які погоджують віддати свої готівкові кошти сьогодні в обмін на їх більшу кількість в майбутньому, прагнуть отримати компенсацію у вигляді певної винагороди за цей ризик).

3) Всі суб'єкти господарювання віддають перевагу готівковим грошим, у порівнянні з майбутніми з метою підвищення ліквідності. Якщо ж підприємець інвестує ці гроші, сподіваючись на отримання доходів у майбутньому, то цей обмін можливий за умов, що такі доходи будуть достатньо високими.

Загальний висновок – сьогодні гроші дорожчі, ніж завтра (тому що їх можна інвестувати і тримати пасивні доходи) і гроші втрачають свою вартість через інфляцію, ризик.

В інвестиційній практиці, як правило, необхідно порівнювати суму грошей, що вкладається в проект з сумою грошей, які інвестор сподівається отримати після завершення інвестиційного періоду. Для порівняння суми грошових коштів під час їх вкладання з сумою грошей, яка буде одержана використовують поняття *майбутня* та *теперішня* вартість грошей.

4.2

Що таке майбутня вартість грошей та як вона формується?

Майбутня вартість грошей – це та сума, в яку повинні перетворитись через визначений час, вкладені сьогодні під процент гроши.

Розрахунок майбутньої вартості грошей пов'язаний з процесом нарощування (компаундування) початкової суми.

Нарощування – це збільшення початкової суми грошей шляхом приєднання до неї суми процентних платежів.

Для розрахунку майбутньої вартості грошей використовується формула складних процентів:

$$FV = P(1+r)n,$$

де: FV (Future value) – майбутня вартість грошей;

P (present value) – початкова інвестована сума;

r - ставка %, або ставка доходності;

n – кількість періодів, за якими нараховуються проценти; $(1+r)n$ - множник нарощування (компаундування).

Розглянемо числовий приклад.

Приклад 1. Припустимо, що інвестор має 1000 грн. і хотів би дізнатися, скільки вони коштуватимуть через 4 роки, якщо їх вкласти під 15%.

$$1 \text{ рік } 1000 \times 1,15 = 1150$$

$$2 \text{ рік } 1150 \times 1,15 = 1323$$

$$3 \text{ рік } 1323 \times 1,15 = 1521$$

$$4 \text{ рік } 1521 \times 1,15 = 1749$$

Після 4-го року в інвестора опиниться 1749 грн. Розрахунки для кожного року проводилися за формулами:

$$FV_1 = PV_0(1+k);$$

$$FV_2 = FV_1(1+k) = PV_0(1+k)(1+k);$$

$$FV_3 = FV_2(1+k) = PV_0(1+k)(1+k)(1+k);$$

$$FV_4 = FV_3(1+k) = PV_0(1+k)(1+k)(1+k)(1+k).$$

Таким чином, узагальнена формула для будь-якого року має вигляд:

$$FV_t = PV_0(1+k)t.$$

FV_t – (future value) майбутня вартість – сума грошей, до рівня якої можуть зрости інвестиції за певний проміжок часу t , якщо вони “заробляють” певну ставку процента, яка нараховується щорічно. Процес визначення майбутньої вартості називається компаундінгом.

Приклад 2. Який варіант варто обрати: 10000 грн. сьогодні чи 11000 грн. через рік, за умови, що є можливість вкладення коштів у банк під 20 % річних?

Розрахуємо суму коштів, яку можна отримати після року вкладення в банк: $10000 * 20\% + 10000 = 12000$ грн.

Отже, вигідніше вкласти наявні сьогодні кошти і отримати «виграв» у 1000 грн. порівняно з другим варіантом.

У разі заощадження у поточному році 1 грн. (C_1) вартість цієї суми зросте у наступному році до $C_2 = C_1(1+k)$. Тобто величина C_2 є майбутньою вартістю однієї грн., що її було заощаджено або інвестовано. Навпаки, C_1 виступає як теперішня вартість.

Суть принципу вартості грошей у часі така: якщо у Вас є вибір одержати гроші сьогодні або через рік, то сума грошей, яку Ви плануєте

отримати в майбутньому, повинна бути більшою від тієї, яку Вам пропонують сьогодні.

4.3 Який методичний інструментарій оцінки вартості грошей за простими відсотками?

Процес збільшення вартості грошей у часі отримав назву компаундинг (або нарощення). Майбутня вартість вкладених коштів залежить не лише від часового періоду та доходності, а й від системи нарахування відсотків.

У разі нарахування простих відсотків базою для визначення майбутньої вартості є величина внеску.

Методичний інструментарій оцінки вартості грошей за простими процентами містить систему розрахункових алгоритмів.

Прості проценти - це проценти, виплачувані лише на вихідну, або основну суму капіталу, взяту або віддану в борг.

Приклад. Величина внеску складає 10000 грн, доходність 15%. Яка майбутня вартість внеску за умов нарахування простих відсотків?

Розв'язок

Як випливає із умов, щорічне зростання вартості внеску за умов нарахування простих відсотків становить 15% від 10000 грн = 1500 грн.

Якщо послідовно записати розміри надходжень та величини початкового внеску, отримаємо наступне:

$$FV_1 = 10000 + 10000 * 0,15 = 11500 \text{ грн}$$

$$FV_2 = (10000 + 10000 * 0,15) + 10000 * 0,15 = 13000 \text{ грн}$$

$$FV_3 = 10000 + (10000 * 0,15) + (10000 * 0,15) + (10000 * 0,15) = 14500 \text{ грн.}$$

Розглянемо методичний інструментарій оцінки вартості грошей за простими відсотками. При розрахунку суми простого відсотка в процесі прирошення вартості використовується формула:

$$I = PV * n * i, \text{ де}$$

I - сума відсотка за обумовлений період часу вцілому;

PV – початкова сума грошових коштів (теперішня вартість);

n – кількість інтервалів, по яких здійснюється розрахунок відсоткових платежів, в загальному обумовленому періоді часу;

i - відсоткова ставка, виражена десятковим дробом.

Майбутня вартість вкладання грошей сьогодні з урахуванням нарахованої суми відсотка визначається за формулою:

$$FV = PV + I = PV \times (1 + n * i)$$

Множник $(1+n*i)$ називають множником або коефіцієнтом нарощення суми простих відсотків.

$(1 + n * i)$ завжди > 1 .

Приклад. Початкова сума вкладу становить 1000 грн. На вклад нараховується проста відсоткова ставка щоквартально в розмірі 10%. Сума вкладу на кінець року становитиме:

$$FV = 1000(1 + 0,1 \cdot 4) = 1400 \text{ грн.}$$

4.4 Який методичний інструментарій оцінки вартості грошей за складними відсотками?

Різниця між складними і простими відсотками полягає у тому, що визначення складних відсотків передбачає нарахування відсотків на відсотки, тобто базою нарахування є не сума внеску, а величина внеску попереднього року з врахуванням відсотків. Методичний інструментарій оцінки вартості грошей за складними відсотками використовує більш ускладнену систему розрахункових алгоритмів. За допомогою обчислення складних процентів відбувається процес переходу від приведеної (поточної) вартості до майбутньої вартості.

Це відповідає ситуації, коли дохід від внеску попереднього року неінвестується, тобто йде на збільшення початкового внеску, що призводить до постійного зростання бази нарахування відсотків і зростання доходу вкладника.

Для того, щоб краще зрозуміти нарахування складних процентів, використовуємо дані таблиці 4.1, що показує значення майбутньої вартості на кінець кожного з 10 наступних років з моменту поміщення 100 ф. од. на ощадний вклад під процентну ставку 10% річних.

Таблиця 4.1

Майбутня вартість за складними процентами

Роки	Нарахована	Нараховані	Майбутня
	сума, гр. од.	проценти, гр. од.	вартість, гр. од.
1	100,00	10,00	110,00
2	110,00	11,00	121,00
3	121,00	12,10	133,10
4	133,10	13,31	146,41
5	146,40	14,64	161,10
6	161,10	16,10	177,20
7	177,20	17,72	194,90
8	194,90	19,49	214,40
9	214,40	21,44	235,80
10	235,80	23,58	259,40
Сума процентних нарахувань 159,38			

Приклад.

Величина внеску складає 10000 грн, доходність 15%. Яка майбутня вартість внеску за умов нарахування складних відсотків через 3 роки?

Розв'язок

$$FV1 = 10000 + 10000 * 0,15 = 10000 * (1 + 0,15) = 11500 \text{ грн}$$

$$FV_2 = 10000 * (1+0,15) * (1+0,15) = 10000 * (1+0,15)^2 = 13225 \text{ грн}$$

$$FV_3 = 10000 * (1+0,15) * (1+0,15) * (1+0,15) = 10000 * (1+0,15)^3 = 15208,75 \text{ грн}$$

Для розрахунку майбутньої суми вкладу (вартості грошей) в процесі його прирошення за складними відсотками використовується формула:

$$FV = PV \times (1 + i)^n, \text{ де}$$

FV – майбутня вартість вкладу (грошових коштів) при його нарощенні за складними відсотками;

PV – початкова сума вкладу (грошових коштів);

i - відсоткова ставка, виражена десятковим дробом;

n – кількість інтервалів , по яких здійснюється кожний відсотковий платіж, в загальному обумовленому періоді часу.

Відповідно, сума відсотка I в цьому випадку визначається за формулою:

$$I = FV - PV.$$

Слід зазначити, що складний відсоток може нараховуватись декілька разів в межах одного року. Якщо m -кількість разів нарахування складного процента протягом року , тоді майбутня вартість FV депозиту PV при ставці процента i після n років складає:

$$FV = PV \left(1 + \frac{i}{m}\right)^{n \times m}$$

Приклад. Визначити майбутню вартість внеску за умов застосування складних відсотків, якщо внесок у розмірі 36000 грн. був покладений на депозит на 4 роки під 20% річних.

Порівняти наступні варіанти нарахування відсотків:

1. відсотки нараховуються щорічно
2. відсотки нараховуються кожне півріччя
3. щоквартальне нарахування відсотків
4. відсотки нараховуються щомісяця.

$$1. FV_4 = PV * (1 + i)^n = 36000(1+0,2)^4 = 36000 * 2,07 = 74520 \text{ грн}$$

$$2. FV_8 = PV * (1 + i/m)^{n*m} = 36000(1+0,2/2)^{4*2} = 36000 * 2,14 = 77040 \text{ грн}$$

$$3. FV_{16} = PV * (1 + i/m)^{n*m} = 36000(1+0,2/4)^{4*4} = 36000 * 2.18 = 78480 \text{ грн}$$

$$4. FV_{48} = PV * (1 + i/m)^{n*m} = 36000(1+0,2/12)^{4*12} = 36000 * 2,21 = 79560 \text{ грн}$$

Наведений приклад показав, що збільшення кількості періодів нарахувань відсотків вигідне вкладнику.

4.5

Що таке теперішня вартість грошей?

Теперішня вартість PV (present value) є показником протилежним. Вона постає як сума, яку потрібно вкласти для того, щоб через певний час за умови визначеного процента отримати 1 грн.

Теперішня (сучасна) вартість грошей – це сума майбутніх грошових надходжень, приведених до сучасного моменту з врахуванням процентної ставки, або норми дохідності.

Таким чином,

$$PV_0 = FV_t \cdot \frac{1}{(1+k)^t}$$

Теперішня вартість, є сумою грошей, яка, якщо її інвестувати у поточному році під даний процент k , зросте через t років у майбутньому до необхідного або бажаного рівня.

Приклад 1. Припустимо, що де хотів би мати через 4 роки 1000 грн., яких недостає до суми сплати за навчання дитини у престижному університеті. Якщо середня ставка по депозитах становить 15%, яку суму йому слід віднести до банку? Всього 247,19 грн.

$$1 \text{ рік } 247,19 \times 1,15 = 284,3$$

$$2 \text{ рік } 284,27 \times 1,15 = 375,9$$

$$3 \text{ рік } 375,95 \times 1,15 = 571,8$$

$$4 \text{ рік } 571,77 \times 1,15 = 1000,0$$

Перевіримо: $PV(FVIF15\%,4) = 247,19$ грн.

4.6

Яким чином проводиться оцінювання чистої приведеної вартості?

Чиста приведена вартість (Net Present Value, NPV) — це різниця між сьогоднішньою вартістю грошових потоків, отриманих від проектних інвестицій, і реальними витратами на здійснення проекту.

Показник чистої приведеної вартості використовується корпорацією для планування капітальних вкладень, тобто інвестування в реальні активи.

Чиста приведена вартість визначається за формулою:

$$NPV = -C_0 + \frac{C}{1+r} + \frac{C}{(1+r)^2} + \dots + \frac{C}{(1+r)^n},$$

де C_0 — інвестиції в проект (вхідний грошовий потік);

$\frac{C}{1+r}$ і т. п. — дисконтовані річні суми припліву капіталу за інвестиціями (результативні грошові потоки).

Коефіцієнт нетто дисконтована вартість показує доцільність очікуваних інвестицій. Якщо дисконтовані грошові потоки інвестування дорівнюють нулю або вищі ніж початкові вкладення за проектом, то менеджери можуть приймати рішення інвестувати в проект. Як уже зазначалося вище, менеджери повинні забезпечити приріст капіталу корпорації. Він може бути досягнутий через збільшення інвестицій у реальні активи і приріст виробленої вартості.

Правила коефіцієнта NPV — інвестувати в проект за позитивного або нульового коефіцієнта.

Припустимо, що корпорація має намір інвестувати в нове інформаційне устаткування 100 млн дол. Очікуваний термін окупності — три роки, гранична ставка дохідності — 15 %. Передбачається, що надходження від проекту в перший рік становитимуть 40 млн дол., у другий — 50 млн дол., у третій — 50 млн дол. Прийняття рішень менеджерами буде визначатися показником NPV.

$$\begin{aligned} \text{NPV} &= -100 \text{ млн} + \frac{40 \text{ млн}}{1+0,15} + \frac{50 \text{ млн}}{(1+0,15)^2} + \frac{50 \text{ млн}}{(1+0,15)^3} = \\ &= -100 \text{ млн} + 34,78 \text{ млн} + 37,81 \text{ млн} + 32,89 \text{ млн} = 5,48 \text{ млн} > 0. \end{aligned}$$

Менеджери можуть ухвалити рішення про прийняття проекту.

4.7

Як проводиться визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках?

Ця методика використовується, якщо потрібно вибрати найбільш ефективний інвестиційний проект з кількох варіантів з однаковими періодами реалізації та витратами, але різними факторами ризику, або для обґрунтування ефективності інвестування в якийсь проект.

Ануїтети — це внески або надходження коштів рівними частинами через рівні проміжки часу.

Визначення вартості грошей, що надходять або вкладаються рівномірно, можна здійснювати і за допомогою вже розглянутих раніше співвідношень, але врахування природи ануїтетів дозволяє значно спростити необхідні розрахунки.

Розрахунок майбутньої вартості ануїтету дозволяє визначити розмір коштів, що отримає суб'єкт господарювання, якщо буде вкладати певну суму наприкінці або на початку року, протягом обмеженого періоду. При цьому сума внеску залишається незмінною.

ДЛЯ НОТАТОК

МОДУЛЬ 5

ЗМІСТ, ЗАДАЧІ ТА СПОСОБИ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Теоретична частина

- 5.1 Що таке «прибуток підприємства» та який економічний зміст цієї категорії?
- 5.2 Якими показниками може характеризуватися прибуток підприємства?
- 5.3 В чому полягають особливості процесу управління прибутком?
- 5.4 В чому полягають основні характеристики стратегій управління прибутком підприємства?
- 5.5 Чим відрізняються між собою агресивна, захисна та диверсифікована стратегії управління прибутком підприємства?
- 5.6 Яким чином проводиться фінансове управління товарно-матеріальними запасами?
- 5.7 За яким алгоритмом проводиться розрахунок оптимального обсягу замовлень?
- 5.8 Як на підприємствах повинно проводитися управління грошовими активами?
- 5.9 За якими напрямами здійснюється управління грошовими коштами?
- 5.10 В чому полягає суть знаходження оптимального залишку грошових коштів?
- 5.11 Як проводиться управління дебіторською заборгованістю та необоротними активами підприємства?
- 5.12 В чому полягають особливості управління необоротними активами?
- 5.13 Як класифікуються витрати для прийняття управлінських рішень?
- 5.14 Які особливості релевантних та не релевантних витрат?
- 5.15 За якими принципами проводиться поділ витрат на постійні та змінні?
- 5.16 В чому особливість поділу витрат на дійсні та можливі?
- 5.17 Яка економічна суть інкрементних та маржинальних витрат?
- 5.18 З якою метою на підприємствах проводиться аналіз беззбитковості?

- 5.19 Залежність між якими показниками відображає аналіз беззбитковості?
- 5.20 Що розуміють під точкою беззбитковості виробництва?
- 5.21 Які початкові припущення робляться при проведенні аналізу беззбитковості?
- 5.22 Які витрати відносяться до постійних, а які до змінних?
- 5.23 Як проводиться розрахунок і аналіз точки беззбитковості?
- 5.24 З якою метою та яким чином проводиться аналіз чутливості фінансового результату діяльності?

Практична частина

Контрольні запитання

Тестові завдання

ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

5.1

Що таке «прибуток підприємства» та який економічний зміст цієї категорії?

Прибуток є показником, що формується на мікрорівні та характеризує результати фінансово-господарської діяльності підприємства. Слід розуміти, що кінцевим бажаним результатом роботи будь-якого підприємства є не тільки отримання доходів, які покривають поточні витрати, а й мати достатньо ресурсів для розвитку, оновлення та вдосконалення господарської діяльності.

5.2

Якими показниками може характеризуватися прибуток підприємства?

Важливо розуміти відмінність між основними показниками, що характеризують результат діяльності підприємства.

Валовий дохід — це грошовий вираз вартості знову створеної продукції. Він визначається як різниця між виручкою та матеріальними витратами й амортизаційними відрахуваннями у складі собівартості реалізованої продукції.

Чистий дохід визначається як перевищення виручки від реалізації продукції над вартістю матеріальних витрат, амортизаційних відрахувань і заробітної плати, або як різниця між валовим доходом і заробітною платою.

Валовий прибуток (збиток) – розраховується як різниця між чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і собівартістю реалізованої продукції.

Прибуток (збиток) від операційної діяльності =

Валовий прибуток (збиток) + інші операційні доходи - Адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати.

Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування =

Прибуток (збиток) від операційної діяльності+ Фінансові та інші доходи-Фінансові витрати, витрати від участі в капіталі, інші витрати.

Прибуток (збиток) від звичайної діяльності = Прибуток (збиток) від звичайної діяльності - Податок на прибуток.

Чистий прибуток (збиток) = Прибуток (збиток) від звичайної діяльності+Прибуток від надзвичайної діяльності-Збиток від надзвичайної діяльності- Податок від надзвичайної діяльності.

5.3 В чому полягають особливості процесу управління прибутком?

Процес управління прибутком підприємства визначається реалізацією сукупності фінансових, правових, організаційних механізмів прогнозування, планування та контролю за витратами і доходами з метою досягнення короткострокових та довгострокових цілей.

Управління прибутком є інтегрованою системою управлінських рішень щодо усіх напрямів роботи організації, тобто прибуток є результатом управлінської роботи щодо всіх інших показників господарської діяльності.

5.4 В чому полягають основні характеристики стратегій управління прибутком підприємства?

А. Ансофф виділяє кілька відмінних особливостей стратегій:

- ✓ процес вироблення стратегії не завершується якою-небудь негайною дією. Звичайно він закінчується встановленням загальних напрямків, просування за якими забезпечить ріст і зміцнення позицій фірми;
- ✓ сформульована стратегія повинна бути використана для розробки стратегічних проектів, методів пошуку. Роль стратегії в пошуку полягає в тому, щоб, по-перше, зосередити увагу на визначених ділянках або можливостях, по-друге, відкинути всі інші можливості як несумісні зі стратегією;
- ✓ необхідність у даній стратегії відпадає, як тільки реальний хід подій виведе організацію на бажаний розвиток;
- ✓ у ході формулювання стратегій не можна передбачати всіх можливостей, що відкриються при складанні проекту конкретних заходів. Тому приходиться використовувати дуже узагальнену, неповну і неточну інформацію про різні альтернативи;
- ✓ з появою більш точної інформації може бути поставлена під сумнів обґрунтованість первісної стратегії. Тому необхідний зворотний зв'язок, що дозволяє забезпечити своєчасне переформулювання стратегії.

Деякі автори розглядають стратегію як специфічний управлінський план дій, спрямованих на досягнення поставлених перспективних цілей. Вона визначає як організація буде функціонувати і розвиватися, а також які засоби і дії будуть використані для того, щоб організація досягла бажаного стану.

5.5 Чим відрізняються між собою агресивна, захисна та диверсифікована стратегії управління прибутком підприємства?

Сукупність стратегій управління прибутком, які можуть реалізовуватися підприємствами, відрізняються залежно від етапу життєвого циклу товарів, які виготовляються, самого підприємства, стратегій конкурентів, цілей та завдань, які обрало для себе підприємство.

Усю сукупність таких стратегій можна згрупувати наступним чином:

агресивна (наступальна) стратегія – забезпечення максимізації рівня реалізації через стимулювання збуту з метою збільшення прибутку суб'єкта;

захисна стратегія – забезпечення контролю витрат з метою збільшення прибутку суб'єкта господарювання як різниці між абсолютною величиною доходів та затрат, стратегія є ефективною у довгостроковій перспективі;

диверсифікована стратегія – поєднує у собі виважений компроміс між агресивною та захисною стратегіями, що дозволяє взаємоузгодити переваги та недоліки обох варіантів стратегій управління прибутком суб'єкта господарювання.

Усі ці стратегії реалізовуються через відповідним чином керовані усі системи суб'єкта господарювання, тобто прибуток є результатом управлінських дій щодо товарно-матеріальних запасів, грошових активів, дебіторської та кредиторської заборгованості, необоротними активами.

5.6

Яким чином проводиться фінансове управління товарно-матеріальними запасами?

Велике значення в дільноті підприємства є процес налагодження оптимальних запасів товарно-матеріальних цінностей, тобто витрати на їх формування, зберігання та використання повинні знаходитися в допустимих для суб'єкта господарювання межах. Слід враховувати, за якою системою постачання буде працювати підприємство – чи це буде, так звана, поставка «точно в час», за якої зникає потреба у формуванні запасів, чи постачання буде проводитися періодично, що потребує розрахунку оптимальних обсягів страхового, транспортного, поточного запасів.

Оскільки на сьогодні нормативи не регулюють обсяги запасів товарно-матеріальних цінностей, вони можуть бути абсолютно довільних масштабів, які обмежуються виключно фінансовими можливостями організації. Проте, за допомогою методів економічного аналізу можливо досягнути оптимального рівня запасів, яких буде достатньо для безперебійної роботи підприємства, в той же час, вони не будуть вимагати великої кількості фінансових ресурсів на їх обслуговування.

У процесі фінансового управління товарно-матеріальними запасами особливу увагу необхідно звернути на визначення:

- оптимального обсягу замовлення;
- моменту замовлення;
- раціонального способу закупівлі.

Оптимальним є такий розмір замовлення, який мінімізує сукупні витрати на обслуговування товарно-матеріальних запасів.

Як видно з графіка на рис.5.1, тенденції зміни величини цих витрат залежно від обсягу разового замовлення неоднакові.

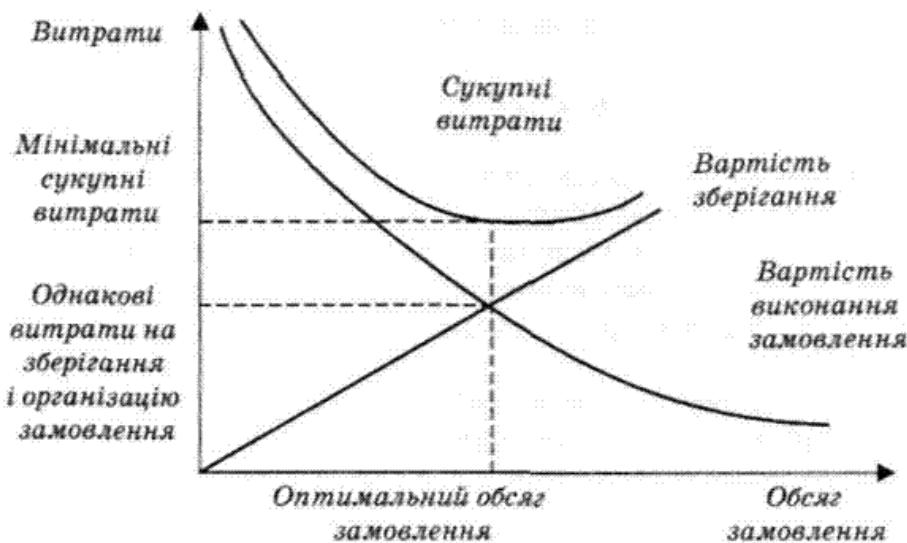

Рис. 5.1 Графічне відображення визначення оптимального обсягу замовлення

Даний графік демонструє логічний висновок – чим більша кількість товарно-матеріальних цінностей замовляється одночасно, тим меншу кількість замовлень робить підприємство і, відповідно, буде меншою вартість їх виконання з розрахунку на одиницю запасів. Проте, паралельно із збільшенням обсягів замовлень зростає вартість зберігання запасів.

5.7 За яким алгоритмом проводиться розрахунок оптимального обсягу замовлень?

Завданням управлінців є розрахунок оптимального обсягу замовлень, тобто розрахунку такої замовленої кількості товарів, за якої сукупні витрати на організацію замовлення і зберігання запасів будуть мінімальними.

Для визначення оптимального обсягу замовлення (ОРЗ) застосовується модель Уілсона:

$$OPZ = \sqrt{\frac{2\Pi * B_{o3}}{B_z}}$$

де Π — потреба у запасах за весь період (рік, квартал, місяць);

B_{o3} — витрати на організацію замовлення на всю партію товара;

B_z — витрати на зберігання одиниці товару.

Для того щоб визначити період поновлення замовлення, необхідно знати, скільки часу минає з моменту його оформлення до фактичного виконання (тобто поставки замовленої партії). Цей період називається **циклом замовлення**. На практиці для визначення циклу замовлення потрібно зіставити тривалість виконання десяти останніх замовлень і вибрати найбільшу.

Спрощено момент повторного замовлення можна знайти шляхом перемноження циклу замовлення на щоденні (щотижневі) витрати запасів.

Для матеріалів, деталей та допоміжних матеріалів моментом для повторного замовлення є той день, коли заявку відіслано постачальнику. Для запасів напівфабрикатів власного виробництва моментом поновлення замовлення буде той день, коли з урахуванням тривалості виробничого циклу необхідно замовляти виготовлення нової партії продукції.

Показник оптимального обсягу замовлення дає змогу визначати оптимальний момент для поновлення замовлення, що зводиться до встановлення строку між попередньою поставкою товарно-матеріальних цінностей і наступним замовленням. У цей день у розпорядженні підприємства залишається критичний залишок запасів, якого вистачить якраз до надходження нової партії. Для визначення оптимального моменту для поновлення замовлення застосовується така кількісна модель:

$$t_a = \frac{OPZ - Z_{kp}}{B_0} = \frac{OPZ - B_0 * t_u}{B_0}$$

де

та — оптимальний момент поновлення замовлення;

Зкр — критичний залишок запасів;

ОРЗ — оптимальний розмір замовлення;

т_ц — тривалість циклу замовлення;

В0 — витрати товарно-матеріальних цінностей за одиницю часу відповідно до виробничих потреб.

Хоча управління запасами не є прямою функцією фінансового директора, інвестування грошових коштів у товарно-матеріальні цінності є важливим аспектом фінансового менеджменту. Фінансові менеджери повинні бути добре обізнані з методами контролю запасів і вміти ефективно перерозподіляти вкладений у них капітал. При цьому необхідно усвідомлювати, що чим більший рівень рентабельності активів і, відповідно, вищі можливі (альтернативні) витрати, пов'язані з інвестуванням грошових коштів у запаси, тим менші оптимальний обсяг замовлення і середній обсяг запасів.

В умовах нестабільного попиту на ринку сировини та невизначеності річної потреби підприємства в запасах товарно-матеріальних цінностей фінансові менеджери зацікавлені у зменшенні циклу замовлення, оскільки при цьому зменшується потреба у страхових запасах і, відповідно, зменшується загальний обсяг інвестицій у запаси, якщо інші умови не змінюються. Тобто, чим вищі можливі (альтернативні) витрати при інвестуванні грошових коштів у товарно-матеріальні запаси, тим більш нагальною є потреба у зменшенні строків виконання замовлень на їх поставку.

5.8 Як на підприємствах повинно проводитися управління грошовими активами?

Управління грошовими активами є одним із елементів управлінської роботи, що стосується прибутку. Своєчасність надходження грошових коштів, синхронізація вхідних та виїдних грошових потоків дозволяє підприємству досягти намічених цілей без залучення зовнішніх джерел фінансування.

Об'єктами фінансового управління є грошові кошти (в касі, на банківських рахунках, у дорозі) та їх резерви у формі поточних фінансових інвестицій у грошові інструменти та цінні папери.

5.9 За якими напрямами здійснюється управління грошовими коштами?

Управління грошовими коштами здійснюється за наступними напрямками:

- підтримка мінімального залишку грошових коштів для безперебійного здійснення поточних розрахунків;
- врахування діапазону сезонних змін залишку грошових коштів;
- створення резерву вільних грошових коштів на випадок можливого розширення обсягів діяльності;
- формування резерву грошових коштів для компенсації непередбачених витрат і можливих втрат у процесі фінансово-господарської діяльності;
- своєчасна трансформація вільних грошових коштів у високоліквідні фінансові інструменти та їх зворотна конвертація для поповнення залишку грошових коштів.

Основні комплекси фінансових завдань при управлінні грошовими активами показані на рис.5.2.

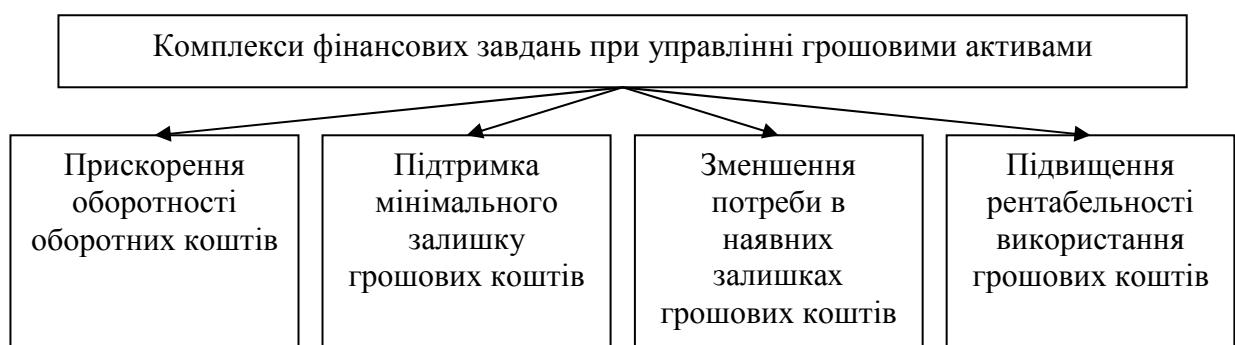

Рис.5.2 Комплекси фінансових завдань при управлінні грошовими активами

5.10

В чому полягає суть знаходження оптимального залишку грошових коштів?

Окремим аспектом підвищення ефективності використання грошових активів є мінімізація сукупних витрат на їх утримання і зворотну конвертацію короткострокових фінансових вкладень у готові засоби платежу.

Вирішується це завдання за допомогою знаходження оптимального розміру залишку грошових коштів. Для цього в міжнародній практиці фінансового менеджменту використовуються кількісні моделі Баумоля та Міллера-Оппа.

Модель Баумоля аналогічна моделі управління запасами Уїлсона і використовується у випадку, коли у зв'язку з невизначеністю майбутніх платежів важко розробити детальний план надходження і витрат грошових коштів.

Згідно з цією моделлю поповнення грошових коштів за рахунок конвертації високоліквідних цінних паперів потрібно здійснювати в той момент, коли повністю використано запаси грошових коштів. При цьому мінімальний залишок грошових коштів вважається нульовим, а оптимальний залишок є одночасно максимальним і визначається за формулою:

$$OZ_{ГК} = \sqrt{\frac{2PO_n * B_k}{СП}}$$

де $OZ_{ГК}$ — оптимальний залишок грошових коштів;

PO — плановий платіжний оборот, або сумарні витрати грошових коштів у плановому періоді;

B_k — середні витрати на конвертацію поточних фінансових інвестицій в розрахунку на одну операцію;

$СП$ — ставка відсотка за поточними фінансовими інвестиціями (виражена десятковим дробом).

Графічне зображення моделі Баумоля представлено на рис. 5.3.

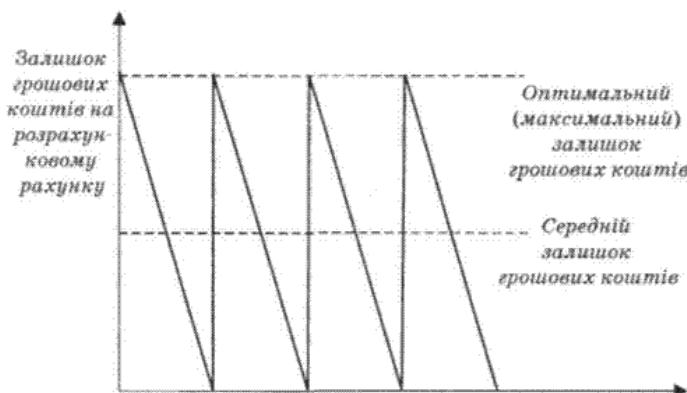

Рис.5.3 Графічне відображення моделі Баумоля

Відповідь на питання, як управляти запасом грошових коштів, якщо не можна точно передбачити їх щоденне прибуття і вибуття, дає модель Міллера-Орра. На відміну від моделі Баумоля вона є більш складною і реалістичною. Графічне зображення цієї моделі представлено на рис. 5.4.

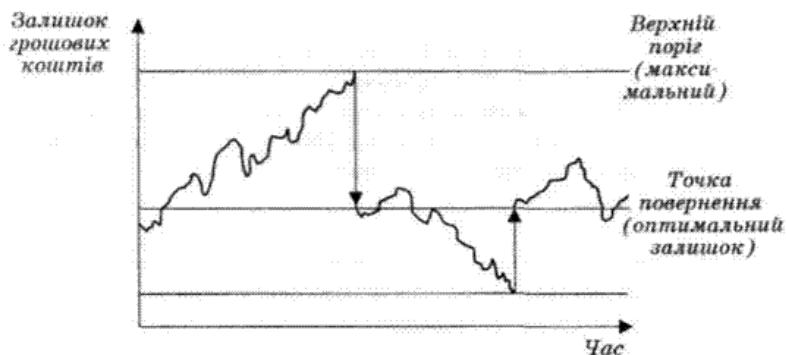

Рис. 5.4 Графічне відображення моделі Міллера-Орра

Відповідно до моделі Міллера-Орра необхідно визначити:

- нижній поріг або мінімальний залишок грошових коштів;
- точку повернення або оптимальний залишок грошових коштів;
- верхній поріг або максимальний залишок грошових коштів.

Алгоритм моделі Міллера-Орра такий.

Визначається нижній поріг залишку грошових коштів на рівні мінімальних виробничих потреб з урахуванням вимог обслуговуючого банку до мінімального залишку на поточних рахунках.

Оцінюється дисперсія грошових потоків на підставі аналізу їх щоденних коливань. Для цього можна фіксувати надходження і витрати грошових коштів протягом 100 днів, а потім розрахувати дисперсію на основі цієї вибірки зі 100 спостережень (при значних сезонних коливаннях грошових потоків використовуються більш складні методи оцінювання).

Оцінюється величина ставки процента та конвертаційні витрати на одну операцію.

Визначається відстань між верхнім та нижнім порогами залишку грошових коштів. Якщо щоденні коливання грошових потоків значні або якщо витрати на конвертацію цінних паперів у грошові кошти є великими, тоді доцільно розташувати контрольні пороги (верхній та нижній) далеко один від одного. І, навпаки, якщо висока ставка процента, розрив між верхнім і нижнім порогами повинен бути незначним.

Для визначення розміру цього розриву застосовується формула

$$P = \sqrt[3]{\frac{3B_k * \delta}{4CP_\sigma}}$$

де Р — розрив між верхнім і нижнім порогами залишку грошових коштів;

Вк — витрати на конвертацію на одну партію (операційні витрати);

Д — дисперсія грошових потоків (квадрат максимального відхилення щоденного грошового потоку);

СПд — ставка процента з розрахунку на один день (виражена десятковим дробом).

Визначається верхній поріг залишку грошових коштів за формулою

$$B_p = N_p + P$$

де Н_п — нижній поріг залишку грошових коштів;

Р — розрив між верхнім і нижнім порогами залишку грошових коштів.

Якщо в певний момент часу за рахунок значних поточних надходжень грошових коштів їх залишок досягає верхнього порогу, підприємство має одразу ж конвертувати частину грошових коштів у фінансові інструменти (депозити, цінні папери) і зменшити свій залишок грошових коштів до оптимального рівня (точка повернення).

І, навпаки, коли у зв'язку зі значним відтоком грошових коштів їх залишок на розрахунковому рахунку досягає нижнього порогу, підприємству потрібно здійснити зворотну конвертацію фінансових інструментів у грошові кошти в такому обсязі, щоб повернутися до оптимального рівня залишку грошових коштів (точка повернення).

Таким чином, фінансовий менеджер спостерігає за вільним рухом грошових потоків і не втручається в цей процес доти, доки залишок грошових коштів не досягає небезпечної рівня (мінімального або максимального).

5.11 Як проводиться управління дебіторською заборгованістю та необоротними активами підприємства?

В умовах постійної потреби в обігових коштах, управління дебіторською заборгованістю має прямий та досить суттєвий вплив на прибутковість підприємства.

Ефективне управління дебіторською заборгованістю передбачає розробку заходів щодо мінімізації її обсягів, ліквідації ризику виникнення безнадійних боргів.

В процесі управління вирішуються такі завдання:

- визначення обсягу інвестицій у дебіторську заборгованість за комерційним і споживчим кредитом;
- формування принципів та умов кредитної політики щодо покупців продукції;
- визначення кола потенційних дебіторів;
- забезпечення інкасації дебіторської заборгованості;
- прискорення платежів за допомогою сучасних форм рефінансування дебіторської заборгованості.

Обґрунтовуючи доцільність надання відстрочок платежу покупцям продукції, необхідно оцінити, яким чином збільшення інвестицій у дебіторську заборгованість вплине:

- на загальний рівень дебіторської заборгованості підприємства (її частку в сукупних оборотних активах);
- коефіцієнт простроченої дебіторської заборгованості (її частку в загальній дебіторській заборгованості);
- середній період інкасації та кількість оборотів дебіторської заборгованості;
- обсяг додаткових доходів, поточних витрат і прямих фінансових втрат.

Характеристику типів кредитної політики наведено у табл. 5.1.

Таблиця 5.1
Характерні особливості типів кредитної політики підприємства по відношенню до його покупців

Тип кредитної політики	Механізм реалізації	Можливі негативні наслідки
Консервативна	<ul style="list-style-type: none"> - скорочення термінів надання відтермінувань по оплатах; - мінімізація величини комерційного кредиту; - підвищення вартості комерційного кредиту. 	<ul style="list-style-type: none"> - ускладнення формування стійких господарських зв'язків з покупцями продукції; - сповільнення зростання обсягів реалізації внаслідок спаду попиту на продукцію.
Поміркова	<ul style="list-style-type: none"> - підтримка середнього рівня ризику при продажах в кредит; - встановлення зважених умов проведення кредитної політики. 	- слабодетерміновані
Агресивна	<ul style="list-style-type: none"> - розширення кола дебіторів за рахунок більш ризикових груп; - збільшення термінів відстрочки платежів; - пом'якшення умов повернення дебіторської заборгованості 	<ul style="list-style-type: none"> - надмірність у вилученні фінансових ресурсів; - загроза зниження платоспроможності; - зменшення рівня рентабельності активів

5.12

В чому полягають особливості управління необоротними активами?

Необоротні активи на підприємстві є менш мобільними, ніж усі інші, проте управління ними повинно будуватися за принципом формування їх достатнього обсягу, що поєднується із прийнятними витратами на їх утримання.

Можна виділити наступні завдання в процесі управління необоротними активами:

- визначення потреби в необоротних активів відповідно до видів діяльності та фінансових можливостей підприємства;
- вибір способів задоволення потреби в необоротних активах підприємства (виготовлення власними силами, купівля, оренда, лізинг);
- організація процесу ефективного використання наявних необоротних активів;
- виведення з активів підприємства тих об'єктів, які не використовуються або використовуються з низьким рівнем ефективності.

5.13

Як класифікуються витрати для прийняття управлінських рішень?

Обґрунтування доцільності фінансових рішень потребує групування витрат підприємства за певними ознаками. Класифікацію витрат для прийняття фінансових рішень наведено на рис.5.5.

Класифікація витрат з метою прийняття фінансових рішень

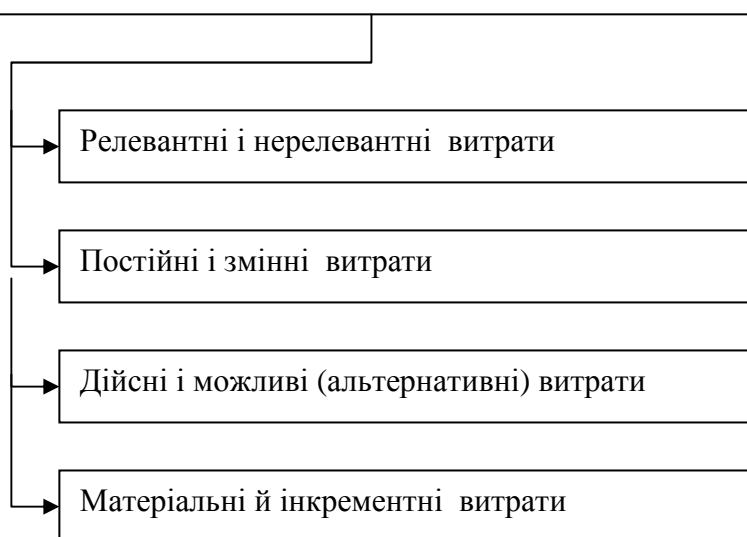

Рис.5.5 Класифікація витрат для прийняття фінансових рішень

5.14 Які особливості релевантних та не релевантних витрат?

Релевантними називаються ті витрати, які змінюються в результаті прийняття рішення, а нерелевантними, відповідно, витрати, що не залежать від прийняття управлінського рішення.

До нерелевантних витрат відносять витрати, які вже мали місце в минулому.

Так, якщо розглядати можливість заміни старого обладнання новим, то вартість старого обладнання не є релевантною, оскільки кошти на його придбання були використані раніше; витрати, які є однаковими для всіх альтернативних варіантів реалізації фінансового рішення. Так, у випадку, коли обґрутується доцільність купівлі чи оренди персонального комп'ютера, витрати на придбання ПЕОМ і орендну плату будуть релевантними, а вартість програмного забезпечення — нерелевантною, оскільки вона однаакова для обох альтернативних варіантів рішення.

Основні критерії релевантності витрат представлено на рис.5.6.

Рис.5.6 Критерії релевантності витрат

5.15 За якими принципами проводиться поділ витрат на постійні та змінні?

Змінними називають витрати, які змінюються прямопропорційно обсягу виробництва.

Тобто сукупні змінні витрати перебувають у лінійній залежності від обсягу виробництва, а змінні витрати на одиницю продукції є сталою величиною.

Постійні витрати залишаються незмінними для різних обсягів виробництва за конкретний період. Тобто, за певних умов господарської діяльності сукупні постійні витрати не змінюються, а постійні витрати на одиницю продукції зменшуються зі збільшенням обсягу виробництва. Слід враховувати, що сукупні постійні витрати можуть змінюватися під дією зовнішніх факторів (наприклад, зростання цін), а також у випадку, коли подальше нарощення обсягів виробництва стає неможливим за наявних ресурсів (матеріальних, трудових, фінансових). Тому постійні витрати можна вважати незмінними лише у межах релевантного діапазону діяльності на певному проміжку часу.

На основі інформації про постійні та змінні витрати обґруntовується необхідний розмір прибутку, обсяги виробництва, рівень цін, приймаються рішення про форму оплату праці, доцільність придбання додаткового обладнання для збільшення випуску продукції тощо.

5.16

В чому особливість поділу витрат на дійсні та можливі?

Дійсні витрати — це такі витрати, що потребують сплати грошей або використання інших активів і відображаються в документах бухгалтерського обліку в міру їх виникнення.

Можливі (альтернативні, або умовні) витрати — це недоотриманий дохід у випадку, коли підприємство, приймаючи якийсь один альтернативний варіант дій, відмовляється від іншого фінансового рішення у зв'язку з обмеженістю ресурсів. Обмеженість ресурсів є основною причиною можливих (альтернативних) витрат, оскільки при достатніх матеріальних, трудових і фінансових ресурсах підприємству непотрібно чимось жертвувати і відмовлятися від бажаного.

5.17

Яка економічна суть інкрементних та маржинальних витрат?

Під інкрементними (прирістними) розуміють додаткові витрати і доходи на весь додатковий обсяг продукції. При цьому постійні витрати можуть як включатися, так і не включатися в розмір інкрементних витрат. Так, якщо постійні витрати змінюються в результаті якогось рішення, то їх приріст належить до інкрементних витрат. А у випадку, коли постійні витрати не змінюються в результаті прийнятого рішення, інкрементних витрат не буде.

Наприклад, коли приймається рішення про збільшення обсягів збуту продукції, інкрементними будуть додаткові витрати на оплату праці

продавців, витрати на рекламу, на службові відрядження, а не зміняться амортизаційні відрахування, витрати на утримання приміщень для збуту, на оплату орендної плати (у випадку їх оренди).

Маржинальні (границні) — це витрати на виробництво або збутожної додаткової одиниці продукції. Економісти, розглядаючи взаємозв'язок між затратами, доходами й обсягами виробництва, як правило, використовують категорію маржинальних витрат і доходів як результату збільшення обсягу виробництва на одну одиницю продукції. Бухгалтерів більше цікавить аналіз інкрементних витрат і доходів як результату загального збільшення обсягів виробництва та збуту.

5.18

З якою метою на підприємствах проводиться аналіз беззбитковості?

Потужним інструментом для прийняття рішень є аналіз беззбитковості виробництва. Скориставшись ним, менеджер може відповісти на питання, що виникають під час змін напряму діяльності, а саме: який вплив на прибуток спровоцирує зниження ціни реалізації, який обсяг продажу потрібен для покриття додаткових постійних витрат, пов'язаних з передбаченим розширенням підприємства, скільки людей треба найняти тощо. Менеджер постійно приймає рішення щодо зміни ціни реалізації, розміру змінних і постійних витрат, придбання і використання ресурсів. Якщо він не зможе зробити точний прогноз рівня прибутків і витрат, його рішення завдадуть шкоди компанії.

Аналіз беззбитковості – аналітичний метод, який допомагає визначити величину беззбиткового обігу щодо підприємства і за видами продукції з подальшим розробленням заходів для досягнення і подолання межі беззбитковості в короткостроковому періоді.

Мета аналізу беззбитковості виробництва полягає у тому, щоб встановити, що буде з фінансовими результатами, якщо визначений рівень продуктивності або обсяг виробництва зміниться.

5.19

Залежність між якими показниками відображає аналіз беззбитковості?

Аналіз беззбитковості ґрунтуються на залежності між змінами обсягу виробництва і змінами витрат та їх впливом на кінцевий фінансовий результат - прибуток від продажу продукції.

5.20

Що розуміють під точкою беззбитковості виробництва?

Під точкою беззбитковості виробництва розуміють таку величину обсягу продаж, за якої витрати дорівнюють виручці від реалізації усієї

продукції, і нема ані прибутку, ані збитків. Для обчислення точки беззбитковості (Тб) можна використати методи маржинального прибутку і графічного зображення.

5.21

Які початкові припущення робляться при проведенні аналізу беззбитковості?

Інформацію про беззбитковість виробництва готовують і використовують, беручи до уваги такі припущення:

- 1) витрати можна поділити на постійні і змінні;
- 2) аналізу підлягають єдиний виріб або їх стабільна номенклатура;
- 3) умовні змінні витрати на одиницю продукції є незмінною величиною;
- 4) прибуток вираховують за змінними витратами;
- 5) сукупні витрати і сукупний прибуток є лінійними функціями обсягу виробництва;
- 6) аналізу підлягає лише прийнятний діапазон обсягів виробництва;
- 7) ціна продажу одиниці продукції є незмінною;
- 8) рівень ділової активності підприємства є єдиним фактором, який впливає на зміну обсягу витрат і прибутків підприємства;
- 9) обсяг реалізації збігається з обсягом виробництва;
- 10) асортимент продукції незмінний.

Такі обмеження зменшують можливості використання операційного аналізу на практиці, що привело до появи думки про нежиттєздатність цього підходу в управлінні витратами і прибутком. Однак методику аналізу можна вдосконалити.

5.22

Які витрати відносяться до постійних, а які до змінних?

Постійні витрати – витрати, величина яких не змінюється залежно від зміни обсягу випуску продукції і які фірма повинна сплачувати навіть тоді, коли вона нічого не виготовляє. До них належать грошові витрати на експлуатацію будівель, споруд і обладнання, орендна плата, виплата відсотків за кредитом, заробітна плата апарату управління, витрати на охорону.

Змінні витрати – витрати, величина яких змінюється залежно від зміни обсягу виробництва. Динаміка їх нерівномірна: починаючи з нуля, вони спочатку зростають дуже швидко разом зі зростанням виробництва. З подальшим розширенням обсягів виробництва виникає фактор економії, і змінні витрати зростають повільніше, ніж збільшується обсяг продукції.

5.23

Як проводиться розрахунок і аналіз точки беззбитковості?

Різниця між потоком вхідних і вихідних ресурсів розглядається як кінцевий результат аналізу. В рамках CVP-аналізу цей результат вимірюється операційним прибутком.

Нехай p — ціна одиниці продукції, а Q — об'єм виробництва за деякий проміжок часу. Запишемо основне рівняння моделі, що символізує той факт, що прибуток до виплати податків NI визначається сумарною виручкою за вирахуванням всіх постійних і змінних витрат:

$$NI = p * Q - v * Q - F$$

де F — величина постійних витрат за період часу, а v — величина змінних витрат на одиницю продукції.

Точка беззбитковості (BEP) за визначенням відповідає умові $NI = 0$, звідки:

$$BEP = \frac{F}{(p - v)}$$

Таким чином, для того, щоб розрахувати точку беззбитковості, необхідно величину постійних витрат розділити на різницю між ціною продажів продукції і величиною змінних витрат на одиницю продукції.

Якщо задача полягає у визначенні цільового об'єму продажів Q_T , тобто такого значення об'єму продажів, яке відповідає заданому значенню прибутку NI_T , то використовуємо аналогічне співвідношення:

$$NI_T = p * Q_T - v * Q_T - F$$

звідки:

$$Q_T = \frac{F + NI_T}{(p - v)}$$

5.24

З якою метою та яким чином проводиться аналіз чутливості фінансового результату діяльності?

На практиці дуже часто виникають ситуації, які впливають на фінансовий результат. Йдеться про зміни обсягу, змінних і постійних витрат та ін. Із цією метою менеджери використовують аналіз чутливості.

Приклад

Підприємство купує ручки не за ціною 0,6 грн за одиницю, а за 0,7 грн, а продає за ціною 0,9 грн. Питомий маржинальний прибуток впаде з 0,3 до 0,2 грн, а точка беззбитковості (поріг рентабельності) зросте у 1,5 раза.

Величина змінних витрат залежить від обсягу продажу. Коли зменшується обсяг продажу, зазвичай, зменшуються відпускні ціни і збільшуються комерційні витрати, роблять спробу підвищити продуктивність праці, закупити матеріали за нижчими цінами, посилити контроль за витратами.

Постійні витрати також не статичні. Тому менеджер повинен безперервно аналізувати поведінку витрат і періодично визначати точку беззбитковості.

Фінансовий результат значною мірою залежить від обсягу продажу. Цю залежність можна прослідкувати на графіку, якщо:

- по вертикалі відобразити фінансовий результат, по горизонтальній осі - обсяг продажу (або у натуральних, або у вартісних одиницях);
- за нульового обсягу збиток дорівнює постійним витратам (у прикладі 300 грн) (рис. 5.7).

1. Лінія прибутку піднімається від 300 грн відповідно до маржинального прибутку в 0,3 грн. Вона перетинає лінію обсягу в точці беззбитковості, яка дорівнює 1000 одиниць. Кожна наступна одиниця додасть до прибутку 0,3 грн.

Графік (СПР) дає змогу швидко визначити вплив на прибуток альтернативних варіантів цін, змінних і постійних витрат за зміни обсягу продажу.

2. Постійні витрати зросли на 20 грн і становлять 320 грн; маржинальний прибуток на одиницю - 0,4 грн; точка беззбитковості знизиться з 1000 одиниць до 800 одиниць.

Рис. 5.7 Графік залежності прибутку від обсягу продажу

При проведенні операційного аналізу слід зважати на те, що не завжди витримуються первісні припущення. Зі зміною умов виникає ймовірність зміни точки беззбитковості і прийнятного прибутку.

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА ДО МОДУЛЯ 5

Тестові завдання до модуля 5

1. Валовий дохід розраховується як:
 - а. різниця між виручкою та матеріальними витратами й амортизаційними відрахуваннями у складі собівартості реалізованої продукції
 - б. відношення виручки та матеріальних витрат й амортизаційних відрахувань
 - в. сума виручки та матеріальних витрат й амортизаційних віdraхувань
 - г. правильної відповіді немає

2. Перевищення виручки від реалізації продукції над вартістю матеріальних витрат, амортизаційних відрахувань і заробітної плати – це:
 - а. валовий дохід
 - б. чистий дохід
 - в. неоподатковуваний дохід
 - г. прибуток

3. Валовий прибуток (збиток) + інші операційні доходи - Адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати це:
 - а. валовий дохід
 - б. прибуток від звичайної діяльності
 - в. неоподатковуваний дохід
 - г. чистий прибуток

4. Прибуток (збиток) від операційної діяльності+ Фінансові та інші доходи-Фінансові витрати, витрати від участі в капіталі, інші витрати це:
 - а. валовий дохід
 - б. прибуток від звичайної діяльності
 - в. неоподатковуваний дохід
 - г. чистий прибуток

5. Прибуток (збиток) від звичайної діяльності+Прибуток від надзвичайної діяльності-Збиток від надзвичайної діяльності- Податок від надзвичайної діяльності це:

- а. чистий прибуток
- б. неоподатковуваний прибуток
- в. оподаткований прибуток
- г. правильної відповіді немає

6. Забезпечення максимізації рівня реалізації через стимулювання збуту з метою збільшення прибутку суб'єкта є ціллю наступного типу стратегій:

- а. агресивна
- б. захисна
- в. диверсифікована

7. Забезпечення контролю витрат з метою збільшення прибутку суб'єкта господарювання як різниці між абсолютною величиною доходів та затрат, стратегія є ефективною у довгостроковій перспективі є ціллю наступного типу стратегій:

- а. агресивна
- б. захисна
- в. диверсифікована

8. Витрати за ступенем залежності від обсягу виробництва поділяються на:

- а. прямі
- б. непрямі
- в. постійні
- г. змінні
- д. абсолютні

9. Витрати, які змінюються в прямій пропорції по відношенню до зміни обсягу виробництва, називаються:

- а. прямыми
- б. непрямыми
- в. пропорційними
- г. змінними

10. Витрати, які змінюються в прямій пропорції по відношенню до зміни обсягу виробництва, називаються змінними:

- а. так
- б. ні

11. Витрати, які змінюються в прямій пропорції по відношенню до зміни обсягу виробництва, називаються постійними:

- а. так
- б. ні

12. За відношенням до процесу виробництва витрати поділяються на:

- а. постійні, змінні
- б. основні, накладні
- в. прямі, непрямі
- г. поточні, одноразові

13. За способом віднесення на собівартість продукції витрати поділяються на:

- а. постійні, змінні
- б. основні, накладні
- в. прямі, непрямі
- г. поточні, одноразові

14. За періодичністю виникнення витрати поділяються на:

- а. постійні, змінні
- б. основні, накладні
- в. прямі, непрямі
- г. поточні, одноразові

15. Будь-яка діяльність підприємства, а також операції, які забезпечують її або виникають внаслідок здійснення такої діяльності - :

- а. звичайна діяльність
- б. операційна діяльність
- в. основна діяльність
- г. фінансова діяльність
- д. надзвичайна діяльність

16. Основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною або фінансовою діяльністю - :

- а. звичайна діяльність
- б. операційна діяльність
- в. основна діяльність
- г. фінансова діяльність
- д. надзвичайна діяльність

17. Придбання та реалізація тих необоротних активів, а також фінансових інвестицій, які є складовою еквівалентів грошових коштів, відноситься до:

- а. інвестиційної діяльності
- б. фінансової діяльності
- в. операційної діяльності

18. Діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу підприємства-

- а. інвестиційна
- б. фінансова
- в. операційна

19. Вартість виробини та основних матеріалів відноситься до:

- а. прямих матеріальних витрат
- б. загальновиробничих витрат
- в. операційних витрат

20. Точка беззбитковості визначається за формулою:

- а. $\frac{\Sigma \text{ПВ}}{\text{Ц} - \text{ЗВ}}$ *
- б. $\frac{\Sigma \text{ПВ}}{\text{Ц} - \text{ПВ}}$
- в. $\frac{\Sigma \text{ПВ}}{\text{Ц} + \text{ПВ}}$
- г. $\frac{\text{ЗВ} + \text{ПВ}}{\text{Ц} - \text{ЗВ}}$

21. На графіку беззбитковості сектор між лініями виручки та повних витрат, розташований праворуч від точки беззбитковості, показує:

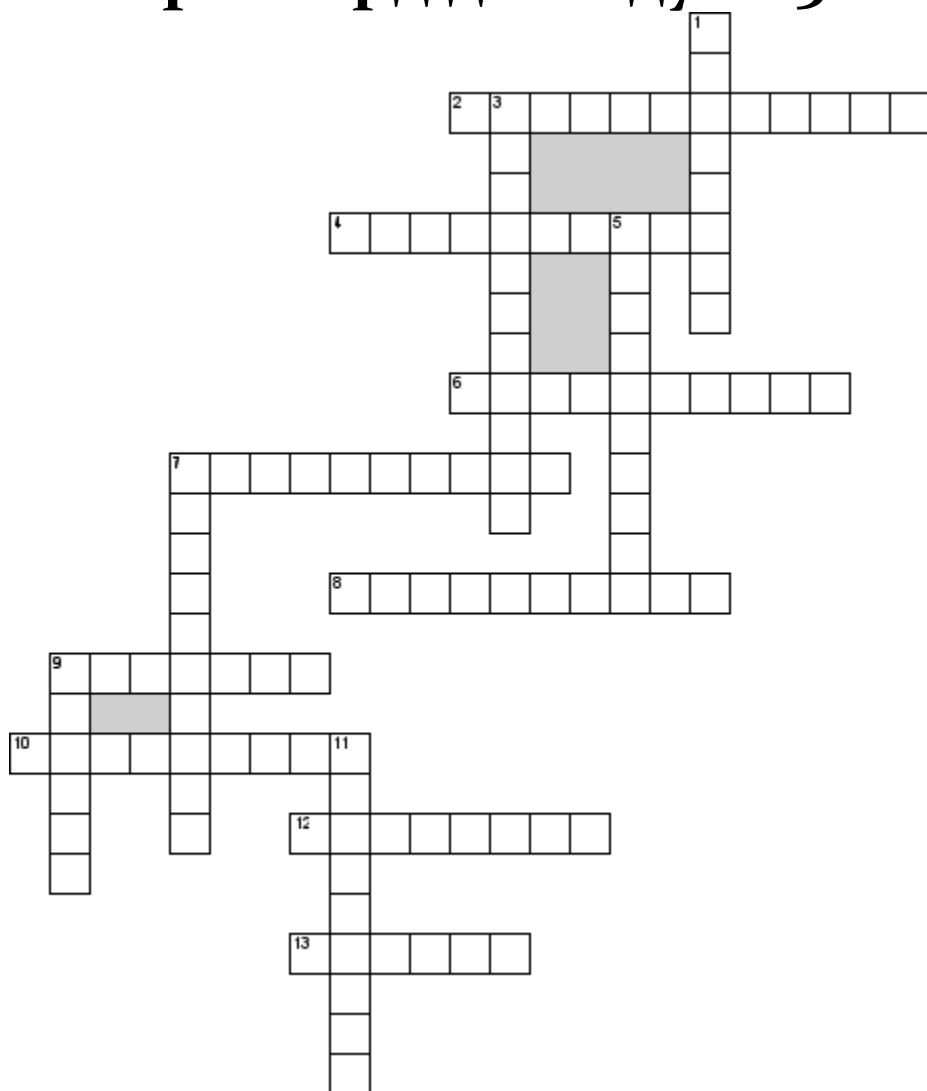
- а. загальні витрати
- б. виручку
- в. прибуток
- г. збитки

Відповіді тестових завдань

ДО МОДУЛЯ 5

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
а	б	б	б	а	а	б	в, г	г	а	б	б	в	г	а	б
17	18	19	20	21											
а	б	а	а	в											

Кросворд до модуля 5

По горизонталі

2. Придбання та реалізація тих необоротних активів, а також фінансових інвестицій, які є складовою еквівалентів грошових коштів відноситься до типу діяльності, яка називається...
4. Грошовий потік, який є регулярним для підприємства, здійснюються постійно (наприклад, виплати за кредитом, виплати дивідендів, заробітної плати і т.д.)
6. Грошовий потік, який характеризує усю сукупність надходжень підприємства
7. Грошовий потік, який характеризує надходження або витрати коштів, які носять одиничний характер та не повторюються часто (купівля майна, розміщення коштів в інвестиційних проектах, надходження дотацій, субсидій)
8. Основна діяльність суб'єкта господарювання, яка приносить дохід, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною або фінансовою діяльністю, грошовий потік по операційній діяльності характеризується, по-перше, виплатами постачальникам, працівникам підприємства, які зайняті основною

діяльністю, сплатою податків та інших обов'язкових платежів та інше

9. Забезпечення контролю витрат з метою збільшення прибутку суб'єкта господарювання як різниці між абсолютною величиною доходів та затрат, стратегія є ефективною у довгостроковій перспективі є ціллю наступного типу стратегій:

10. Діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу підприємства-

12. На графіку беззбитковості сектор між лініями виручки та повних витрат, розташований праворуч від точки беззбитковості, показує:

13. Грошовий потік, який характеризує різницю між позитивним та негативним грошовими потоками за аналогічний період

По вертикалі

1. Будь-яка діяльність підприємства, а також операції, які забезпечують її або виникають внаслідок здійснення такої діяльності -

3. Грошовий потік, який характеризує ситуацію на підприємстві, в якій позитивні грошові потоки переважають над негативними і частина коштів залишається у вільному розпорядженні підприємства

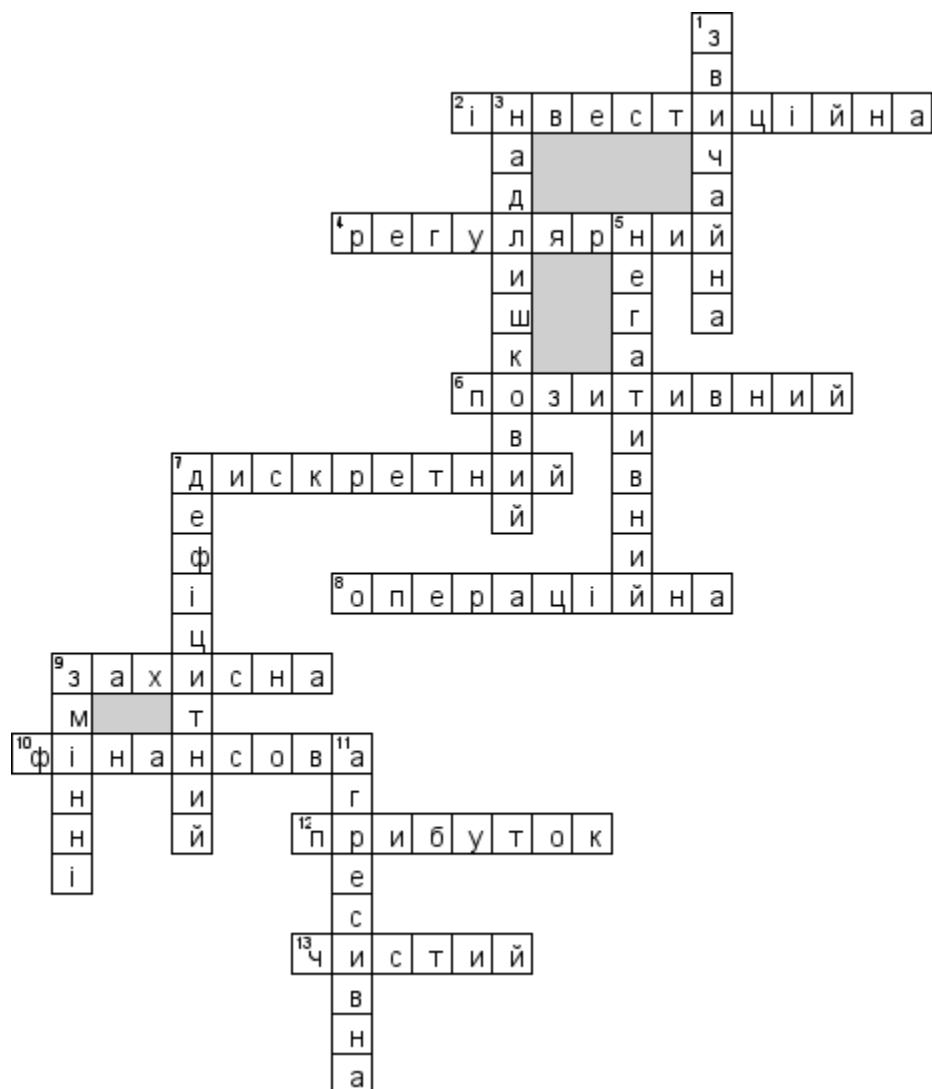
5. Грошовий потік, який характеризує усю сукупність виплат підприємства

7. Такий грошовий потік, у якому відтік коштів є більшим за надходження

9. Витрати, які змінюються в прямій пропорції по відношенню до зміни обсягу виробництва, називаються:

11. Забезпечення максимізації рівня реалізації через стимулювання збути з метою збільшення прибутку суб'єкта є ціллю наступного типу стратегій.

Відповіді кросворду до модуля 1

Задача до модуля 5

Видавець планує випуск нової книги. Постійні витрати такого видавництва складають 1550 грн. Змінні витрати складаються з таких пунктів: витрати друку = 99 коп./екз., винагорода автора за кожен проданий примірник книги = 10% від ціни продажу, торгівельні витрати = 12 коп./екз., націнка на загальні витрати = 10% від ціни продажу.

Визначіть обсяг збуту в точці беззбитковості при ціні продажу 4,65 грн., при ціні 3,1 грн. Поясніть, із чого виникає різниця між першим і другим результатом.

Розв'язок

У точці беззбитковості добуток ціни одиниці товару на його кількість дорівнюють сумі постійних і змінних витрат.

$$p \cdot q = 4,65 \cdot q$$

Змінні витрати:

$$= ((0,99 + 0,12 + \frac{10 \cdot 4,65}{100} + \frac{10 \cdot 4,65}{100})) \cdot q = (1,11 + 0,47 + 0,47) \cdot q = 2,05 \cdot q$$

Відповідно:

$$4,65 \cdot q = 1550 + 2,05 \cdot q, 4,65 \cdot q - 2,05 \cdot q = 1550, \\ q = 1550 \div 2,6 = 600 \text{ книг.}$$

Аналогічний розрахунок для ціни продажу 3,1 грн. дасть результат $q = 1,132$ книги.

Різниця виникає через розміри постійних витрат. В обох випадках вони залишаються на одному і тому ж рівні – 1550 грн. Щоб вирівняти їх продажу за більш низькими цінами, необхідно продати більшу кількість екземплярів.

ДЛЯ НОТАТОК

МОДУЛЬ 6

УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЯМИ ТА ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ

Теоретична частина

- 6.1 В чому полягають основні принципи розробки інвестиційної політики?
- 6.2 Які функції покладаються на систему управління інвестиційною діяльністю?
- 6.3 Які джерела ресурсів можуть спрямовуватися на інвестиційні цілі?
- 6.4 Що таке «капітальні вкладення»?
- 6.5 Що таке «інвестиційний проект - обґрунтування»?
- 6.6 Хто може виступати суб'єктом інвестиційної діяльності?
- 6.7 Хто може виступати в якості інвестора?
- 6.8 За якими ознаками класифікуються інвестиції підприємства?
- 6.9 Чим обумовлюється необхідність розробки стратегії інвестування?
- 6.10 Якими принципами слід керуватися при розробці інвестиційної політики підприємства?
- 6.11 Які фактори необхідно враховувати при визначенні інвестиційної політики?
- 6.12 Які внутрішні фактори мають найбільший вплив на можливість реалізації обраної інвестиційної політики?
- 6.13 З яких етапів складається процес оцінювання ефективності інвестиційного проекту?
- 6.14 Якими шляхами можна провести оцінювання ефективності реальних інвестиційних проектів?
- 6.15 В чому полягає суть оцінювання привабливості проекту за рівнем дохідності?
- 6.16 Як розраховується норма прибутку при проведенні оцінювання привабливості інвестиційного проекту?
- 6.17 Які фактори ігноруються при використанні методу оцінювання привабливості інвестиційного проекту за нормою прибутку?
- 6.18 В чому полягає сутність та види фінансових ризиків?
- 6.19 Як класифікуються ризики залежно від рівня прийняття рішень?
- 6.20 Як класифікуються ризики залежно від тривалості впливу негативних факторів на фінансові результати?
- 6.21 Як класифікуються ризики залежно від причини їх виникнення?
- 6.22 Як класифікуються ризики за видами підприємницької діяльності?

- 6.23 В чому полягає суть ризику зменшення фінансової стійкості?
- 6.24 Яку загрозу несе в собі ризик неплатоспроможності підприємства?
- 6.25 В чому полягає суть інфляційного ризику?
- 6.26 Якими наслідками для підприємства може проявитися відсотковий ризик?
- 6.27 В чому проявляються загрози інвестиційного ризику?
- 6.28 Що таке депозитний ризик та як він проявляється?
- 6.29 Яку загрозу несе в собі кредитний ризик?
- 6.30 Які особливості валютних ризиків для підприємства?
- 6.31 Яким чином класифікуються методи оцінювання фінансових ризиків?
- 6.32 Що можна віднести до загальноекономічних факторів ризику для підприємства?
- 6.33 Які елементи формують сукупність ринкових факторів ризику для підприємства?
- 6.34 Які фактори визначають внутрішні ризики підприємства?
- 6.35 Які методи оцінки ймовірності виникнення фінансових ризиків можуть застосовуватися підприємствами?
- 6.36 В чому полягає суть методу експертних оцінок ймовірності виникнення фінансових ризиків?
- 6.37 Які особливості статистичних методів оцінок ймовірності виникнення фінансових ризиків?
- 6.38 Які типи розрахунково-аналітичних методів оцінки ймовірності виникнення фінансових ризиків можуть використовуватися?
- 6.39 В чому полягає суть аналогових методів оцінки ймовірності виникнення фінансових ризиків?
- 6.40 Який зміст закладений в поняття диверсифікації фінансової діяльності підприємства в контексті нейтралізації фінансових ризиків?
- 6.41 Які форми диверсифікації можуть використовуватися для нейтралізації фінансових ризиків?
- 6.42 **Які основні шляхи нейтралізації ризиків у діяльності підприємства?**
- 6.43 Як класифікуються зони фінансового ризику залежно від величини можливих фінансових втрат?

Практична частина

Тестові завдання

Кросворд

ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

6.1

В чому полягають основні принципи розробки інвестиційної політики?

Інвестування є одним із напрямів отримання прибутку підприємством за умови, що воно проводиться з певним рівнем віддачі та ризику.

Інвестиційна діяльність – це комплекс заходів і дій фізичних та юридичних осіб, які вкладають кошти у матеріальній, фінансовій або іншій майновій формі з метою отримання прибутку.

Окрім підприємства інвесторами можуть бути кредитори, підрядники, інвестиційні посередники і т.д.

Об'єктами інвестування підприємства є нові виробництва, нові технології та обладнання, також ресурси можуть бути інвестовані у нову продукцію, ноу-хау та майнові права, різноманітні фінансові інструменти, які в перспективі будуть приносити дохід.

Успішною інвестиційна діяльність може вважатися, якщо виконуються наступні завдання:

- темпи зростання капіталу та доходів, які отримані від реалізації інвестиційного проекту, є досить високими для підприємства;
- мінімізація інвестиційних ризиків;
- досягнення прийнятного рівня ліквідності інвестицій.

6.2

Які функції покладаються на систему управління інвестиційною діяльністю?

Управління інвестиційною діяльністю підприємства має кілька типових функцій:

1. Прогнозування та планування:
 - дослідження макроекономічних умов;
 - формування цілей і завдань;
 - стратегія розвитку підприємства
2. формування інвестиційного портфеля
 - розробка та оцінювання інвестиційних проектів;
 - забезпечення необхідних обсягів інвестиційних ресурсів;
 - оцінювання та прогнозування ефективності інвестиційних програм
3. Реалізація інвестиційної програми
 - оперативне управління інвестиційними проектами;

- моніторинг реалізації інвестиційних програм
- корекція інвестиційної діяльності

6.3

Які джерела ресурсів можуть спрямовуватися на інвестиційні цілі?

До власних фінансових ресурсів, які можуть спрямовуватися на інвестиційні цілі, відносяться:

- чистий прибуток;
- амортизаційні суми;
- страхові суми;
- кошти, отримані від реалізації основних засобів та оборотних коштів.

Залучені фінансові ресурси формуються за рахунок:

- емісії акцій;
- додаткових внесків до статутного фонду;
- безоплатної фінансової допомоги.

Група позикових фінансових ресурсів складається із:

- довгострокових банківських кредитів ;
- емісії облігацій;
- цільових державних кредитів;
- інвестиційного лізингу;
- короткострокових кредитів банків;
- короткострокових кредитів постачальників.

6.4

Що таке капітальні вкладення?

Капітальні вкладення – інвестиції в основний капітал (основні засоби), у тому числі витрати на нове будівництво, розширення, реконструкцію і технічне переозброєння діючих підприємств, придбання машин, устаткування, інструменту, інвентаря, проектно-дослідні роботи та інші витрати.

6.5

Що таке інвестиційний проект - обґрунтування?

Інвестиційний проект-обґрунтування містить дані щодо економічної доцільності, обсягу і термінів здійснення капітальних вкладень, у тому числі необхідна проектно-кошторисна документація, розроблена відповідно до законодавства України і затверджених у встановленому порядку стандартів (нормам і правил), а також опис практичних дій щодо здійснення інвестицій.

6.6

Хто може виступати суб'єктом інвестиційної діяльності?

Суб'єкти інвестиційної діяльності – інвестори, замовники, підрядчики, користувачі об'єктів капітальних вкладень та інші особи, які здійснюють вкладення і використання інвестицій.

6.7

Хто може виступати в якості інвестора?

Інвестори – фізичні і юридичні особи, утворювані на підставі договору про спільну діяльність, які не мають статусу юридичної особи, об'єднання юридичних осіб, державні органи, органи місцевого самоврядування, а також іноземні суб'єкти підприємницької діяльності.

6.8

За якими ознаками класифікуються інвестиції підприємства?

Класифікація інвестицій підприємства проводиться за такими основними ознаками.

1. За об'єктами вкладення капіталу виділяються реальні і фінансові інвестиції.

Реальні інвестиції (капітальні вкладення) – авансування цих коштів у матеріальні і нематеріальні активи.

Фінансові інвестиції – вкладення коштів у державні папери й інші фінансові інструменти.

2. За характером участі в інвестуванні виділяють прямі і непрямі інвестиції.

Прямі інвестиції передбачають особисту участь інвестора у виборі об'єкта для вкладення коштів.

Непрямі інвестиції здійснюються через фінансових посередників (комерційні банки, інвестиційні компанії і фонди).

3. За періодом інвестування вкладення поділяються на короткострокові (до 1 року) і довгострокові (понад 1 рік).

4. За формами власності інвестиції поділяються на приватні, державні, змішані й іноземні.

5. За регіональною ознакою інвестиції поділяються на вкладення всередині країни і за кордоном.

6. За рівнем інвестиційного ризику виділяють такі види інвестицій:

- безризикові - характеризують вкладення коштів у такі об'єкти інвестування, за якими відсутній реальний ризик втрати капіталу або очікуваного доходу;

- низькоризикові інвестиції відображають вкладення капіталу в об'єкти, ризик за якими нижче середньоринкового;

- середньоризикові інвестиції характеризують вкладення капіталу в об'єкти, ризик за якими відповідає середньоринковому;

- високоризикові інвестиції являють собою вкладення з рівнем ризику, що перевищує середньоринковий рівень.

6.9

Чим обумовлюється необхідність розробки стратегії інвестування?

Стратегія інвестування виражає систему довгострокових цілей інвестиційної діяльності підприємства, що визначаються загальними завданнями його розвитку, а також вибором найбільш ефективних шляхів їх досягнення.

6.10

Якими принципами слід керуватися при розробці інвестиційної політики підприємства?

При розробці інвестиційної політики підприємства доцільно керуватися такими принципами:

- досягнення максимального економічного, науково-технічного і соціального ефекту аналізованих заходів;
- одержання підприємством необхідного прибутку на вкладений капітал;
- раціональне використання коштів, що направляються на інвестиційну діяльність;
- використання державної підтримки для підвищення ефективності інвестицій;
- одержання пільгових кредитів і позик;
- забезпечення мінімізації інвестиційних ризиків, пов'язаних з реалізацією конкретних проектів.

6.11

Які фактори необхідно враховувати при визначенні інвестиційної політики?

При визначенні інвестиційної політики необхідно враховувати такі фактори:

- основний напрямок діяльності підприємства;
- стан ринку виробленої продукції, її обсяг, якість і рівень цін;
- технічний рівень виробництва на даному підприємстві;
- робочі принципи в зовнішньому середовищі (принципи торгівлі, ставлення до споживача, ведення ділових зв'язків);
- фінансово-економічний стан підприємства (його платоспроможність, ліквідність балансу, рівень фінансової незалежності від зовнішнього середовища);
- фінансові умови інвестування на ринку капіталу;
- культура організації, її традиції, виробничий клімат.

6.12

Які внутрішні фактори мають найбільший вплив на можливість реалізації обраної інвестиційної політики?

При обґрунтуванні інвестиційної політики доцільно максимально враховувати такі внутрішні фактори:

- обсяг, номенклатуру і якість виробленої продукції;
- одночасні витрати і необхідні капітальні вкладення в реалізацію інвестиційних проектів;
- поточні експлуатаційні витрати;
- амортизаційні відрахування за основними засобами і нематеріальними активами;
- можливість мінімізації податко
вих платежів у рамках прийнятої облікової політики.

6.13

З яких етапів складається процес оцінювання ефективності інвестиційного проекту?

У схемі оцінки інвестиційного проекту виділяють два етапи:

- ефективність реалізації проекту в цілому, де оцінюється привабливість для інвесторів вкладень капіталу в інвестиційний проект. На даному етапі проходять такі стадії: оцінка суспільної значущості проекту; оцінка комерційної ефективності проекту; оцінка суспільної ефективності проекту;
- фінансова реалізованість проекту відповідно до схеми його фінансування. На цьому етапі виділяють такі стадії: перевірка фінансової реалізованості проекту; оцінка комерційної ефективності для кожного учасника проекту; уточнення схеми фінансування і визначення доцільності участі в проекті.

6.14

Якими шляхами можна провести оцінювання ефективності реальних інвестиційних проектів?

До найважливіших принципів оцінки ефективності реальних інвестиційних проектів належать:

- розгляд і аналіз проекту протягом усього життєвого циклу (від проведення до інвестиційного дослідження до припинення проекту);
- моделювання грошових потоків (включає всі пов'язані зі здійсненням проекту витрати і надходження за розрахунковий період);
- зіставлення умов порівняння різних проектів;
- принцип позитивності і максимуму ефекту (при порівнянні альтернативних інвестиційних проектів превага віддається проекту з найбільшим економічним ефектом);
- урахування чинника часу (повинні враховуватися динамічність, розриви в часі (лаги), нерівномірність різночасових витрат або результатів);

- урахування тільки майбутніх витрат і надходжень (при розрахунку показників ефективності необхідно враховувати тільки майбутні витрати і надходження в ході реалізації проекту, включаючи витрати, пов'язані із залученням раніше створених основних засобів, а також можливі майбутні втрати, викликані реалізацією проекту);
- порівняння "з проектом" і "без проекту" (порівняння необхідно проводити не в ситуації "до або після проекту", а в запропонованому варіанті);
- урахування всіх найбільш істотних наслідків проекту (економічних, екологічних, соціальних та ін.); багатоетапність оцінки (на стадії техніко-економічного обґрунтування проекту, вибору схеми фінансування, моніторингу тощо);
- врахування при розробці проекту факторів інфляції і ризику;
- урахування потреби в оборотному капіталі для знову утворюваного підприємства.

6.15 В чому полягає суть оцінювання привабливості проекту за рівнем доходності?

В умовах ринкової економіки критерієм привабливості проекту є рівень доходності, отриманої на вкладений капітал. Під доходністю проекту розуміється такий темп приросту капіталу, що цілком компенсує зміну купівельної спроможності грошей протягом певного періоду, забезпечує прийнятний рівень доходності проекту і покриває ризик інвестора, пов'язаний з його реалізацією. У зв'язку з цим необхідно констатувати, що проблема оцінки привабливості інвестиційного проекту для інвестора зводиться до встановлення рівня його доходності.

6.16 Як розраховується норма прибутку при проведенні оцінювання привабливості інвестиційного проекту?

Для розрахунку простої норми прибутку використовується така формула:

$$\Pi_{\text{НП}} = \frac{\text{ЧП}}{I} * 100 \quad \Pi_{\text{НП}} = \frac{\text{ЧП} + AB}{I} * 100$$

де НП - проста норма прибутку, %;

ЧП - чистий прибуток;

I - вихідні інвестиції в проект;

AB - амортизаційні відрахування, що генеруються проектом. Оберненим показником є період окупності інвестицій (Го), що розраховується за формулою:

$$T_0 = \frac{I}{ЧП} * 100 \quad T_0 = \frac{I}{ЧП + AB} * 100$$

При оцінці інвестиційного проекту обирається варіант з найбільшою нормою прибутку і мінімальним терміном окупності.

6.17

Які фактори ігноруються при використанні методу оцінювання привабливості інвестиційного проекту за нормою прибутку?

Цей метод є простим і надійним для проектів, реалізованих протягом одного року, оскільки при його використанні ігноруються окремі фактори:

- негрошовий (прихований) характер окремих витрат (наприклад, амортизаційних відрахувань);
- доходи від реалізації колишніх активів, замінних новими;
- можливість реінвестування одержуваних доходів і часова вартість грошей;
- неможливість визначити перевагу одного з проектів, що мають однакову норму прибутку, але різні обсяги інвестицій.

6.18

В чому полягає сутність та види фінансових ризиків?

Будь-яка діяльність підприємства спрямована на збалансування вигоди, яку можна отримати від реалізації тих чи інших проектів, та ризиків втрат. Ризик є окремою економічною категорією, яка характеризує ймовірність виникнення непередбачуваних втрат (зменшення або повна втрата прибутку, недоотримання запланованих доходів, виникнення непередбачуваних витрат, втрата частини доходів або всього власного капіталу) в ситуації невизначеності умов фінансово-господарської діяльності.

Можна виділити наступні основні види ризику (рис.6.1).

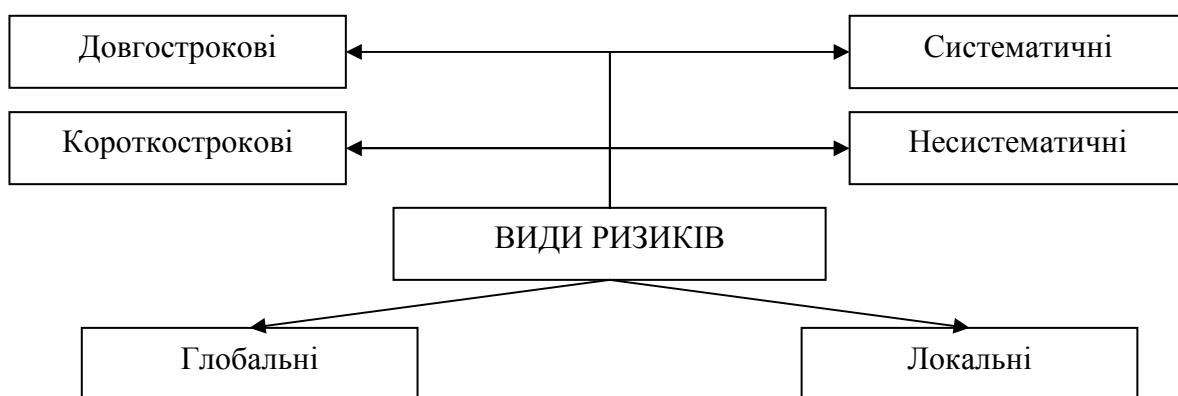

Рис. 6.1 Види ризиків підприємства

6.19 Як класифікуються ризики залежно від рівня прийняття рішень?

Глобальні ризики — це ризики на рівні національної економіки, які виникають як наслідок макрополітики, особливостями податкового законодавства, зміною темпів інфляційних процесів, політичною ситуацією і т.д.

Локальні ризики — це ризики, що виникають на рівні підприємства. Локальні ризики формуються внаслідок неоднозначності можливих варіантів поведінки управлінців, зміною технологічного процесу, розробка та реалізація нового виду продукції і т.д.

До ризиків поточноДо ризиків поточноЯ діяльності відносять:

ризик помилкових дій з боку фінансових менеджерів (риск упущеності вигоди, збільшення поточних витрат, зменшення платоспроможності та ін.); ризик впливу стихійних сил (виникнення форс-мажорних обставин).

З довгостроковим (стратегічним) розвитком підприємства пов'язані ті види ризиків, які впливають на формування фінансової політики з окремих аспектів фінансово-господарської діяльності. До таких ризиків можна віднести інфляційний ризик, інвестиційний, емісійний, процентний, податковий, ризик втрати фінансової стійкості і т. ін.

6.20 Як класифікуються ризики залежно від тривалості впливу негативних факторів на фінансові результати?

Залежно від тривалості впливу негативних факторів на фінансові результати ризики класифікуються наступним чином:

довгострокові ризики (пов'язані зі стійкими негативними тенденціями економічного розвитку);

короткострокові ризики (пов'язані зі зміною ринкової кон'юнктури).

6.21 Як класифікуються ризики залежно від причини їх виникнення?

Систематичні ризики – це такі, які виникають в процесі діяльності підприємства, проте формуються не ним. Мається на увазі існування ризиків загальнодержавного характеру (інфляційний ризик, процентний, валютний, податковий, інвестиційний ризик при зміні макроекономічних умов інвестування), впливу на які підприємство фактично не має.

Несистематичні (специфічні) ризики виникають внаслідок помилок в управління підприємством. На відміну від систематичних ризиків, які не піддаються регулюванню на мікрорівні, несистематичні ризики можна

попередити шляхом розробки на підприємстві спеціального механізму їх нейтралізації.

6.22 Як класифікуються ризики за видами підприємницької діяльності?

За видами підприємницької діяльності розрізняють виробничий, комерційний та фінансовий ризики.

Виробничий ризик пов'язаний із виробничо-технологічним процесом на підприємстві і проявляється у збільшенні матеріаломісткості та трудомісткості продукції, збільшення кількості перебоїв в роботі з причин несправності.

Комерційний ризик пов'язаний з реалізацією продукції (послуг), закупівлею сировини, матеріалів тощо і може мати місце у випадку зменшення планових обсягів реалізації, підвищення закупівельних цін, зростання витрат обертання, втрат продукції в процесі обертання.

Фінансовий ризик виникає у випадку, коли підприємства вступають у відносини з різними фінансовими інститутами (банками, інвестиційними, страховими, факторинговими, лізинговими компаніями, біржами та ін.). Причинами такого ризику є інфляційні фактори, збільшення середнього рівня банківського та депозитного процентів, зменшення вартості цінних паперів тощо.

6.23 В чому полягає суть ризику зменшення фінансової стійкості?

Більш детально розглянемо сутність і причини виникнення найбільш поширених на сьогодні фінансових ризиків підприємств.

Ризик зменшення фінансової стійкості — зумовлений нераціональною структурою капіталу підприємства, завищеною часткою позикових коштів, що в умовах падіння попиту на продукцію і зниження рентабельності діяльності може привести до фінансової кризи і навіть банкрутства. Цей ризик є найнебезпечнішим з погляду можливих руйнівних наслідків для власників капіталу.

6.24 Яку загрозу несе в собі ризик неплатоспроможності підприємства?

Ризик неплатоспроможності — це імовірність того, що підприємство через недостатній обсяг ліквідних активів не зможе розрахуватися в строк зі своїми кредиторами. Цей ризик не менш небезпечний, оскільки у випадку, коли технічна неплатоспроможність є не епізодичною, а постійною, підприємство може швидко втратити свою фінансову стійкість.

6.25

В чому полягає суть інфляційного ризику?

Інфляційний ризик — це ризик зменшення реальної вартості капіталу у формі грошових активів, а також знецінення доходів і прибутків у зв'язку зі зростанням рівня інфляції.

6.26

Якими наслідками для підприємства може проявитися відсотковий ризик?

Відсотковий ризик — це імовірність втрат через зміни процентної ставки (кредитної та депозитної) на фінансовому ринку. До негативних наслідків цього ризику можна віднести:

- збільшення витрат зі сплати процентів за кредит у випадку підвищення кредитної ставки;
- зменшення доходів за депозитними вкладами у випадку зменшення депозитної ставки;
- необхідність підвищення ставки річного купону за облігаціями з метою задоволення очікувань інвесторів;
- необхідність збільшення дивідендних виплат з метою підтримки стабільного складу акціонерів та ін.

6.27

В чому проявляються загрози інвестиційного ризику?

Інвестиційний ризик — це імовірність збільшення витрат, зменшення доходів і прибутків від інвестиційної діяльності, а також можливість втрати всього інвестованого капіталу. Залежно від форм інвестування розрізняють ризики реального і фінансового інвестування.

Ризики реального інвестування пов'язані з: невдалим вибором місця інвестиційного об'єкта; перебоями у процесі доставки будівельних матеріалів, обладнання, сировини; значним підвищеннем цін на будівельно-монтажні роботи, будівельні матеріали, обладнання, сировину; невдалим вибором підрядчика і та ін.

Ризики фінансового інвестування пов'язані з: невдалим вибором фінансових інструментів для інвестування; фінансовими ускладненнями або банкрутством емітентів; змінами умов інвестування; прямим обманом інвесторів і та ін.

6.28

Що таке депозитний ризик та як він проявляється?

Депозитний ризик є однією з різновидностей ризику фінансового інвестування і є імовірністю неповернення депозитних вкладів при невдалому виборі комерційного банку для здійснення депозитних операцій.

6.29

Яку загрозу несе в собі кредитний ризик?

Кредитний ризик виникає у підприємства у випадку надання покупцям комерційного (товарного) кредиту та існування загрози його повного або часткового неповернення.

6.30

Які особливості валютних ризиків для підприємства?

Валютний ризик характерний для зовнішньоекономічної діяльності підприємств і має дві основні форми: ризик вибору валюти і зміни її курсу.

Ризик вибору валюти виникає у випадку, коли починає зменшуватися реальна вартість обраної для розрахунків твердої валюти у зв'язку з інфляцією в країні її обігу.

Ризик коливання курсу валюти зумовлений постійною зміною кон'юнктури валютного ринку й означає імовірність виникнення фінансових втрат у експортерів при зменшенні курсу і, навпаки, імовірність фінансових втрат у імпортерів — при його підвищенні.

Незалежно від виду здійснюваних підприємством фінансово-господарських операцій може мати місце ризик упущеної вигоди. Цей ризик пов'язаний з можливим виникненням непрямих збитків або недоотриманням прибутку в результаті нездійснення певних заходів або несвоєчасного прийняття управлінських заходів.

6.31

Яким чином класифікуються методи оцінювання фінансових ризиків?

Механізм управління ризиком або ризик-менеджмент — сукупність аналітичних, організаційних, фінансових заходів, що мають комплексний послідовний характер, направлені на зменшення або запобігання негативним наслідкам ризиків.

Мета ризик-менеджменту полягає в отриманні найбільшого прибутку при прийнятному для підприємця співвідношенні прибутку і ризику.

Методичною основою ризик-менеджменту є сукупність методів якісного і кількісного аналізу фінансових ризиків.

Якісний аналіз передбачає ідентифікацію ризиків, виявлення джерел і причин їх виникнення, встановлення потенційних зон ризику, виявлення можливих вигод та негативних наслідків від реалізації ризикового рішення. Більш детально охарактеризуємо окремі аспекти якісного аналізу ризиків.

Ідентифікація фінансових ризиків полягає у виявленні всіх видів можливих ризиків, пов'язаних з кожною конкретною операцією. При цьому важливо у складі портфеля фінансових ризиків виділити ризики, які залежать від самого підприємства, і зовнішні ризики, які визначаються макроекономічною діяльністю.

Виявлення факторів ризику доцільно здійснювати за зовнішніми і внутрішніми фінансовими ризиками. Зовнішні фінансові ризики можуть бути зумовлені загальноекономічними та ринковими факторами.

6.32 **Що можна віднести до загальноекономічних факторів ризику для підприємства?**

До загальноекономічних факторів слід віднести: загальний спад обсягів виробництва в країні, збільшення рівня інфляції, уповільнення платіжного обороту, недосконалість і нестабільність податкового законодавства, зменшення рівня реальних доходів і купівельної спроможності населення та ін.

6.33 **Які елементи формують сукупність ринкових факторів ризику для підприємства?**

Серед ринкових факторів ризику можна виділити: зменшення місткості внутрішнього ринку, падіння ринкового попиту, збільшення пропозиції товарів-субститутів, нестабільність фінансового і валутного ринків, недостатню ліквідність фондового ринку тощо.

6.34 Які фактори визначають внутрішні ризики підприємства?

Внутрішні ризики підприємства залежать від впливу виробничо-комерційних, інвестиційних і фінансових факторів, основні з яких систематизовано у табл. 6.1.

Таблиця 6.1

Фактори, що визначають внутрішні ризики підприємства

Групи факторів	Фактори ризику
Виробничо-комерційні	<ul style="list-style-type: none">- низька ефективність використання основних засобів;- високий рівень матеріаломісткості та трудомісткості продукції- висока частка постійних витрат у собівартості виготовленої продукції;- неефективна цінова політика;- неефективний виробничий менеджмент і маркетинг в цілому.
Інвестиційні	<ul style="list-style-type: none">- збільшення строків виконання інвестиційних проектів;- суттєві перевитрати інвестиційних ресурсів;- тривалий термін окупності початкових інвестицій;- невдало сформований фондовий портфель;- неефективний інвестиційний менеджмент в цілому.
Фінансові	<ul style="list-style-type: none">- неефективна структура капіталу;- недостатність довгострокових джерел фінансування активів;- низька оборотність оборотних активів;- недостатня ліквідність активів;- неефективний фінансовий менеджмент в цілому.

6.35 Які методи оцінки ймовірності виникнення фінансових ризиків можуть застосовуватися підприємствами?

В економіці розроблено широку систему методів оцінки ймовірності виникнення фінансових ризиків, однак найчастіше використовуються експертний, статистичний, розрахунково-аналітичний та аналоговий методи.

6.36 В чому полягає суть методу експертних оцінок ймовірності виникнення фінансових ризиків?

Метод експертних оцінок застосовується у випадку, якщо у підприємства відсутня необхідна інформація для проведення розрахунків та порівнянь. Вказаний метод ґрунтуються на опитуванні кваліфікованих

спеціалістів у галузі фінансів і страхування з подальшою математичною обробкою в результаті проведеного опитування. Експертні методи оцінки широко використовуються при визначенні рівня ймовірності виникнення інфляційного, інвестиційного, валютного та деяких інших ризиків.

6.37 Які особливості статистичних методів оцінок ймовірності виникнення фінансових ризиків?

Статистичні методи включають дисперсійний, регресійний і факторний аналіз. Суть статистичного методу полягає в тому, що вивчається статистика втрат і прибутків, які мали місце на аналізованому підприємстві. Встановлюється величина або частка одержання тієї чи іншої економічної віддачі і складається прогноз на майбутнє. На підставі отриманих даних роблять прогноз на майбутнє. У процесі застосування даного методу здійснюють розрахунок варіації, дисперсії і стандартного відхилення. Варіація виражає зміни (ступінь коливання) кількісної оцінки ознаки при переході від одного випадку (варіанта) до іншого.

До переваг цього класу методів зараховують певну універсальність, до недоліків - необхідність мати велику базу даних, складність і неоднозначність одержаних висновків, певні труднощі при аналізі динамічних рядів і т. ін. З метою розрахунку ризиків господарської діяльності ці методи застосовуються досить рідко. Однак останнім часом певну популярність здобув метод кластерного аналізу.

6.38 Які типи розрахунково-аналітичних методів оцінки ймовірності виникнення фінансових ризиків можуть використовуватися?

Розрахунково-аналітичні методи застосовуються найчастіше. Їхня перевага полягає в тому, що вони досить добре опрацьовані, прості для розуміння та оперують нескладними поняттями. До них належать: метод дисконтування, аналіз окупності витрат, аналіз беззбитковості виробництва, аналіз стійкості тощо.

6.39 В чому полягає суть аналогових методів оцінки ймовірності виникнення фінансових ризиків?

Аналогові методи полягають у вишукуванні та використанні схожості, подібності явищ, предметів, систем, тобто нові ідеї та пропозиції виникають на основі зіставлення з іншими, більш чи менш аналогічними об'єктами. При цьому припускається, що економічна система, в рамках якої реалізується проект, поводить себе аналогічним чином.

6.40 Який зміст закладений в поняття диверсифікації фінансової діяльності підприємства в контексті нейтралізації фінансових ризиків?

Диверсифікація являє собою один з найбільш ефективних шляхів нейтралізації фінансових ризиків, адже під диверсифікацією слід розуміти розподіл окремих ресурсів, напрямів фінансування, інвестування і т.д. Диверсифікація дозволяє знижувати окремі види фінансових ризиків: кредитний, депозитний, інвестиційний, валютний.

6.41 Які форми диверсифікації можуть використовуватися для нейтралізації фінансових ризиків?

На рис.6.2 подано форми диверсифікації:

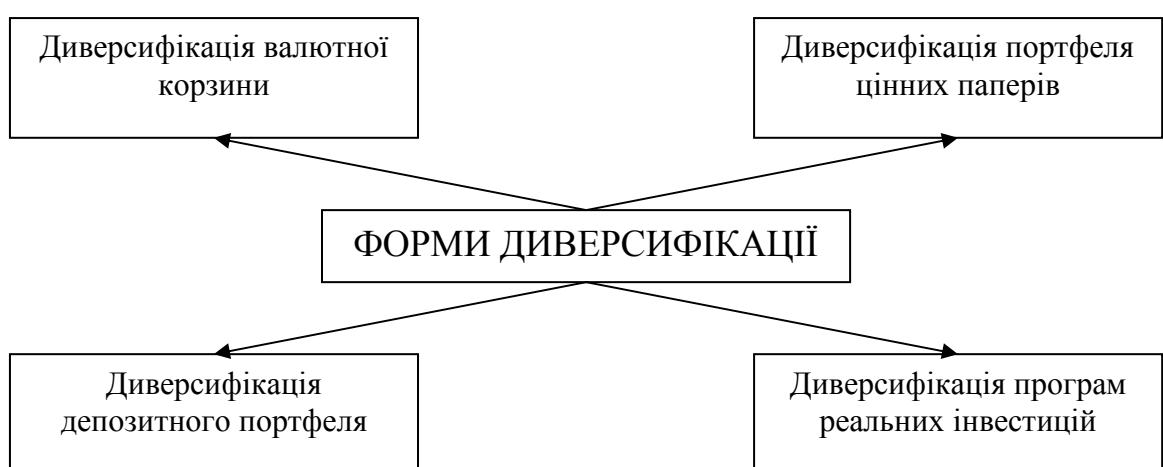

Рис.6.2 Форми диверсифікації, що використовуються для нейтралізації фінансових ризиків

- диверсифікація фінансової діяльності підприємства, яка передбачає використання альтернативних можливостей одержання доходу від різних фінансових операцій, безпосередньо не пов'язаних одна з одною. Якщо в результаті непередбачених подій одна з фінансових операцій виявиться збитковою, інші операції будуть приносити прибуток;

- диверсифікація портфеля цінних паперів, яка дозволяє знижувати інвестиційні ризики, не зменшуючи при цьому рівень доходності інвестиційного портфеля;

- диверсифікація програми реального інвестування. В частині формування реального інвестиційного портфеля підприємства рекомендується віддавати перевагу програмам реалізації декількох проектів відносно невеликої капіталомісткості перед програмами, які складаються з одного великого інвестиційного проекту;

- диверсифікація покупців продукції (робіт, послуг) підприємства, спрямована на зниження кредитного ризику, що виникає при комерційному кредитуванні;

- диверсифікація депозитних вкладів підприємства, яка передбачає розміщення великих сум тимчасово вільних грошових коштів з метою одержання прибутку в декількох банках. Умови розміщення грошових активів у різних банках істотно не відрізняються, тому при диверсифікації депозитних вкладів знижується рівень депозитного ризику, але рівень доходності депозитного портфеля при цьому не знижується;

- диверсифікація валютної корзини підприємства, яка передбачає вибір кількох видів валюти процесі здійснення підприємством зовнішньоекономічних операцій, що дає можливість мінімізувати валютні ризики;

- диверсифікація фінансового ринку, яка передбачає організацію роботи одночасно у декількох сегментах фінансового ринку. Невдача в одному з них може бути компенсована успіхами в інших.

6.42

Які основні шляхи нейтралізації ризиків у діяльності підприємства?

У процесі фінансової діяльності підприємство має враховувати фактори, що впливають на рівень ризику, оцінювати ризики, виявляти пов'язані з ними можливі втрати. З цією метою необхідно розробляти найбільш прийнятні шляхи нейтралізації фінансових ризиків.

На рис. 6.3 подано систему методів нейтралізації фінансових ризиків:

Рис. 6.3 Основні шляхи нейтралізації ризиків у діяльності підприємства

- ухилення від ризику. Цей метод дозволяє повністю уникнути потенційних втрат, пов'язаних з фінансовими ризиками, однак, з іншого боку, не дозволяє одержати прибуток, пов'язаний з ризикованим діянням. Крім того, ухилення від фінансового ризику може бути просто неможливим. Тому, як правило, даний спосіб застосовується лише до дуже серйозних та великих ризиків;

- прийняття ризику на себе. Основним завданням підприємства є пошук джерел необхідних ресурсів для покриття можливих втрат. У цьому випадку втрати покриваються з будь-яких ресурсів, що залишилися після настання фінансового ризику;

- передача ризику здійснюється за певними напрямами: передача ризику шляхом укладання договору факторингу; передача ризику шляхом укладання договору поручительства; передача ризику постачальникам сировини і матеріалів; передача ризику шляхом укладання біржових угод;

- страхування фінансових ризиків передбачає обов'язки страховика зі страхових виплат у розмірі повної або часткової компенсації втрат доходів особи, на користь якої укладено договір страхування, викликаних такими подіями: зупинка виробництва або скорочення обсягу виробництва в результаті застережених у договорі подій; банкрутство; непередбачені витрати; невиконання договірних зобов'язань контрагентом застрахованої особи, яка виступає кредитором за угодою; виконані застрахованою особою судові витрати; інші події;

- об'єднання ризику. З метою мінімізації або нейтралізації фінансових ризиків підприємство має можливість зменшити рівень власного ризику, залучаючи до вирішення спільних проблем у ролі партнерів інші підприємства;

- диверсифікація - один з найважливіших шляхів нейтралізації фінансових ризиків, дозволяє знижувати окремі види фінансових ризиків: кредитний, депозитний, інвестиційний, валютний;

- хеджування в загальному вигляді визначається як страхування ціни товару від ризику (для продавця небажане падіння ціни, для покупця - її збільшення), шляхом оформлення зустрічних валютних, комерційних, кредитних та інших вимог та зобов'язань. Залежно від виду використовуваних похідних цінних паперів виділяють відповідно кілька видів хеджування фінансових ризиків:

Мінімізувати фінансові ризики підприємство може і шляхом встановлення та використанням внутрішніх фінансових нормативів у процесі розробки програми здійснення певних фінансових операцій або фінансової діяльності підприємства в цілому.

6.43

Як класифікуються зони фінансового ризику залежно від величини можливих фінансових втрат?

Встановлення потенційних зон фінансових ризиків полягає у порівнянні можливих фінансових втрат із розрахунковою сумою прибутку, доходу, власного капіталу підприємства. Залежно від величини можливих фінансових втрат розрізняють чотири основні зони фінансового ризику:

безризикова зона: ризик зовсім незначний, фінансових втрат практично немає, гарантується фінансовий результат в обсязі розрахункової суми прибутку;

зона допустимого ризику: ризик середній, можливі фінансові втрати в обсязі розрахункової суми прибутку;

зона критичного ризику: ризик високий, можливі фінансові втрати в обсязі розрахункової суми валового доходу;

зона катастрофічного ризику: ризик дуже високий, можливі фінансові втрати в обсязі суми власного капіталу.

На відміну від якісного аналізу, кількісний аналіз полягає у визначенні конкретного обсягу грошових збитків від окремих видів фінансових ризиків. Для цього можна використовувати економіко-статистичні методи, розрахунково-аналітичні, експертні, аналогові.

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА ДО МОДУЛЯ 6

Тестові завдання до модуля 6

1. Успішною інвестиційна діяльність може вважатися, якщо виконуються наступні завдання:

- a. темпи зростання капіталу та доходів, які отримані від реалізації інвестиційного проекту, є досить високими для підприємства
- b. вдається досягти прийнятного рівня ліквідності інвестицій
- c. статутний капітал підприємства зростає
- d. усі відповіді вірні

2. Інвестори, замовники, підрядчики, користувачі об'єктів капітальних вкладень та інші особи, які здійснюють вкладення і використання інвестицій – це:

- a. суб'єкти інвестиційної діяльності
- b. об'єкти інвестиційної діяльності

3. Чи правильним твердження, що в якості інвестора може виступати виключно фізична особа?

- a. так
- b. ні

4. Вкладення коштів у державні папери й інші фінансові інструменти – це:

- a. реальні інвестиції
- b. фінансові інвестиції

5. Система довгострокових цілей інвестиційної діяльності підприємства, що визначаються загальними завданнями його розвитку, а також вибором найбільш ефективних шляхів їх досягнення – це:

- a. тактика інвестування
- b. політика інвестування
- c. програма інвестування
- d. стратегія інвестування

6. Ризики, пов'язані зі зміною ринкової кон'юнктури, називаються:

- a. довгострокові

б. короткострокові

7. Ризики, які виникають внаслідок помилок в управління підприємством, називаються:

- а. систематичні
- б. несистематичні

8. Ризик пов'язаний із виробничо-технологічним процесом на підприємстві і проявляється у збільшенні матеріаломісткості та трудомісткості продукції, збільшення кількості перебоїв в роботі з причин несправності.

- а. виробничий
- б. комерційний
- в. фінансовий

9. Ризик, пов'язаний з реалізацією продукції (послуг), закупівлею сировини, матеріалів тощо і може мати місце у випадку зменшення планових обсягів реалізації, підвищення закупівельних цін, зростання витрат обертання, втрат продукції в процесі обертання.

- а. виробничий
- б. комерційний
- в. фінансовий

10. Ймовірність того, що підприємство через недостатній обсяг ліквідних активів не зможе розрахуватися в строк зі своїми кредиторами

- а. ризик банкрутства
- б. ризик неплатоспроможності
- в. ризик фінансової нестійкості

11. Загальний спад обсягів виробництва в країні, збільшення рівня інфляції, уповільнення платіжного обороту, недосконалість і нестабільність податкового законодавства відносяться до наступної групи факторів ризику підприємства:

- а. внутрішні
- б. комерційні
- в. загальноекономічні
- г. глобальні

12. Зменшення місткості внутрішнього ринку, падіння ринкового попиту, збільшення пропозиції товарів-субститутів, нестабільність фінансового і валутного ринків відносяться до наступної групи факторів ризику підприємства:

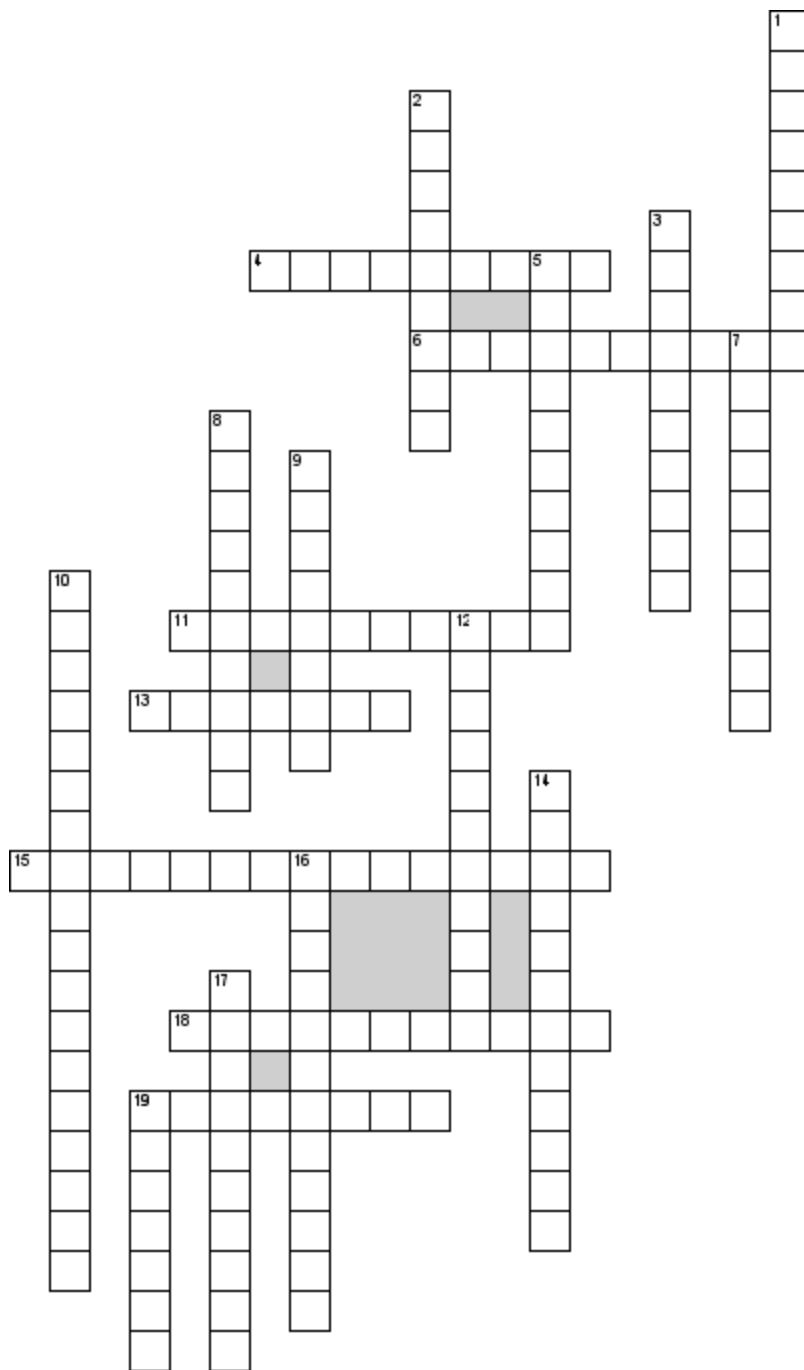
- а. внутрішні
- б. комерційні

- в. ринкові
г. глобальні

Відповіді тестових завдань до модуля 6

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
а,б	а	б	б	г	б	а	б	б	б	в	в

Кросворд до модуля 6

По горизонталі

4. Вкладення коштів у державні папери й інші фінансові інструменти – це ... інвестицій

6. Основна діяльність суб'єкта господарювання, яка приносить дохід, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною або фінансовою діяльністю, грошовий потік по операційній діяльності характеризується, по-перше, виплатами постачальникам, працівникам підприємства, які зайняті основною діяльністю, сплатою податків та інших обов'язкових платежів та інше

11. Грошовий потік, який є регулярним для підприємства,

здійснюються постійно (наприклад, виплати за кредитом, виплати дивідендів, заробітної плати і т.д.)

13. Зменшення місткості внутрішнього ринку, падіння ринкового попиту, збільшення пропозиції товарів-субститутів, нестабільність фінансового і валутного ринків відносяться до наступної групи факторів ризику підприємства:

15. Ризики, пов'язані зі зміною ринкової кон'юнктури, називаються

18. Ризик, пов'язаний з реалізацією продукції (послуг), закупівлею сировини, матеріалів тощо і може мати місце у випадку зменшення планових обсягів реалізації, підвищення закупівельних цін, зростання витрат обертання, втрат продукції в процесі обертання

19. Будь-яка діяльність підприємства, а також операції, які забезпечують її або виникають внаслідок здійснення такої діяльності -

По вертикалі

1. Забезпечення максимізації рівня реалізації через стимулювання збути з метою збільшення прибутку суб'єкта є ціллю наступного типу стратегій:

2. Діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу підприємства-

3. Такий грошовий потік, у якому відтік коштів є більшим за надходження

5. Ризик пов'язаний із виробничо-технологічним процесом на підприємстві і проявляється у збільшенні матеріаломісткості та трудомісткості продукції, збільшення кількості перебоїв в роботі з причин несправності

7. Грошовий потік, який характеризує усю сукупність виплат підприємства

8. Грошовий потік, який характеризує надходження або витрати коштів, які носять одиничний характер та не повторюються часто (купівля майна, розміщення коштів в інвестиційних проектах, надання дотацій, субсидій)

9. На графіку беззбитковості сектор між лініями виручки та повних витрат, розташований праворуч від точки беззбитковості, показує:

10. Загальний спад обсягів виробництва в країні, збільшення рівня інфляції, уповільнення платіжного обороту, недосконалість і нестабільність податкового законодавства відносяться до наступної групи факторів ризику підприємства:

12. Грошовий потік, який характеризує ситуацію на підприємстві, в якій позитивні грошові потоки переважають над негативними і частина коштів залишається у вільному розпорядженні підприємства

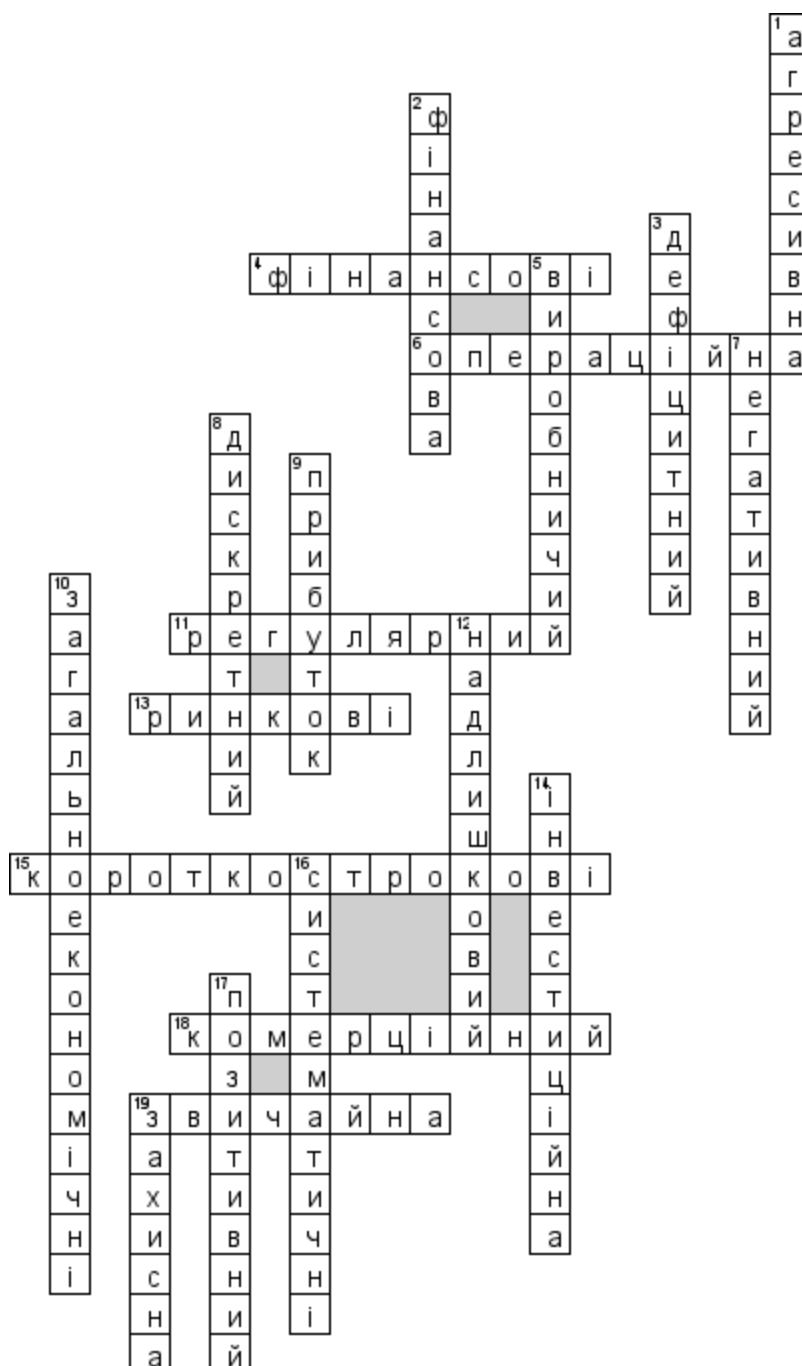
14. Придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів - ... діяльність

16. Ризики, які виникають внаслідок помилок в управління підприємством

17. Грошовий потік, який характеризує усю сукупність надходжень підприємства

19. Забезпечення контролю витрат з метою збільшення прибутку суб'єкта господарювання як різниці між абсолютною величиною доходів та затрат, стратегія є ефективною у довгостроковій перспективі є ціллю наступного типу стратегій.

Відповіді кросворду до модуля 6

ДЛЯ НОТАТОК

МОДУЛЬ 7

АНТИКРИЗОВЕ ФІНАНСОВЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Теоретична частина

- 7.1 В чому полягає суть антикризового фінансового менеджменту?
- 7.2 Якими є завдання антикризового фінансового менеджменту?
- 7.3 В чому полягає суть етапів формування і реалізації політики антикризового фінансового управління?
- 7.4 В чому полягає суть поняття і причини виникнення стану банкрутства?
- 7.5 Яка симптоматика потенційного банкрутства підприємства?
- 7.6 Які види банкрутства виділяються?
- 7.7 Який порядок розрахунків можливості банкрутства підприємства за системою показників Бівера?
- 7.8 Яка правова основа та організаційне забезпечення санаційних та ліквідаційних процедур?
- 7.9 В чому полягає зміст процесу фінансової санації?
- 7.10 За якою моделлю доцільно проводити санацію підприємства?
- 7.11 Які елементи містить план санації?
- 7.12 Які види санації виділяють залежно від масштабів кризового стану підприємства і умов надання йому зовнішньої допомоги?
- 7.13 В чому полягає процедура проведення санаційних заходів?

Практична частина

- Контрольні запитання
- Тестові завдання

ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

7.1

В чому полягає суть антикризового фінансового менеджменту?

В цілому, наявність кризових явищ як в світовій, так і національній економіках є закономірним явищем. Це ж стосується і господарської діяльності підприємств. З метою попередження розгортання криз, мінімізації їх впливу на результати діяльності та ліквідації наслідків, досить ефективно може проявити себе антикризовий фінансовий менеджмент, який передбачає чіткий набір методів та процедур, спрямованих на профілактику фінансової кризи та її подолання.

Фінансова криза — це фаза розбалансованої діяльності підприємства, яка характеризується обмеженими можливостями впливу на його фінансові відносини.

Найбільш катастрофічним наслідком такої кризи може бути повна втрата платоспроможності, недієздатність на ринку, що в кінцевому підсумку наражає підприємство на небезпеку банкрутства.

7.2

Якими є завдання антикризового фінансового менеджменту?

Основними завданнями антикризової політики на мікрорівні є:

- ✓ вчасна ідентифікація кризових станів;
- ✓ недопущення переходу кризових явищ у банкрутство;
- ✓ призупинення розвитку кризових явищ;
- ✓ стабілізація фінансово-економічного стану підприємства;
- ✓ запобігання повторенню кризи.

7.3

В чому полягає суть етапів формування і реалізації політики антикризового фінансового управління?

Основними етапами формування і реалізації політики антикризового фінансового управління є:

1. Відстеження тенденцій у зміні фінансового стану підприємства.
2. Виявлення відхилень у показниках, що характеризують фінансовий стан підприємства, від запланованих або

прийнятних для підприємства з точки зору його фінансової стійкості.

3. Дослідження основних факторів, що спричинили кризовий стан підприємства.
4. Оцінювання масштабів кризи.
5. Розробка заходів ліквідації причин та наслідків кризових явищ.
6. Контроль за ефективністю проведених антикризових дій.
7. Внесення коректив у антикризову політику з урахуванням досягнутих результатів та зміни факторів зовнішнього і внутрішнього середовища.

7.4

В чому полягає суть поняття і причини виникнення стану банкрутства?

Поняття "банкрутство" характеризує неспроможність підприємства задоволити вимоги кредиторів щодо оплати товарів, робіт та послуг, а також забезпечити обов'язкові платежі в бюджет та позабюджетні фонди.

Необхідно розрізняти поняття неплатоспроможність та банкрутство.

Неплатоспроможність — неспроможність суб'єкта підприємницької діяльності виконати грошові зобов'язання перед кредиторами після настання встановленого строку їх сплати, в тому числі по заробітній платі, а також виконати зобов'язання щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) не інакше як через відновлення платоспроможності.

Банкрутство — це визнана господарським судом нездатність боржника відновити свою платоспроможність і задоволити визнані судом вимоги кредиторів не інакше, як через застосування ліквідаційної процедури. Під банкрутством слід розуміти законні примусові заходи в рамках судового процесу для як найповнішого задоволення вимог кредиторів у випадку ускладнень з виплатами, тобто неплатоспроможності підприємства.

7.5

Яка симптоматика потенційного банкрутства підприємства?

У кризовому стані підприємство опиняється не відразу, а рух до нього починається з погіршення певних показників, які характеризують його зовнішнє і внутрішнє середовище, тобто з'являються симптоми банкрутства. До них належать:

1. Спад попиту на продукцію і зменшення обсягів виробництва.
2. Втрата клієнтів і покупців.
3. Зниження прибутковості виробництва.
4. Збільшення величини неліквідних оборотних коштів.
5. Неритмічність виробництва.

6. Низький рівень використання виробничого потенціалу і зниження рівня продуктивності праці.
7. Скорочення робочих місць.
8. Збільшення витрат на виробництво.
9. Припинення поточних платежів та систематичне порушення термінів погашення зобов'язань.
10. Зменшення потоку грошових коштів від здійснення операцій.
11. Падіння ринкової ціни цінних паперів і скорочення виплачуваних дивідендів.

7.6

Які види банкрутства виділяються?

Сучасна практика господарювання вітчизняних підприємств дозволила виділити наступні види ситуацій банкрутства:

- 1) Залежно від наміру виникнення ситуації банкрутства:
 - реальне банкрутство;
 - фіктивне (злісне, навмисне).
- 2) Залежно від основної причини фінансової неспроможності:
 - банкрутство менеджменту;
 - банкрутство власника;
 - банкрутство підприємства.
- 3) Залежно від економічних наслідків банкрутства:
 - банкрутство з наступною ліквідацією підприємства;
 - банкрутство як засіб оновлення бізнесу.
- 4) Залежно від визнання факту банкрутства
 - юридичне (постанова суду);
 - економічне (висновок експертів).

7.7

Який порядок розрахунків можливості банкрутства підприємства за системою показників Бівера?

Міністерство економіки України рекомендує для своєчасного виявлення тенденцій формування незадовільної структури балансу у прибутково працюючого суб'єкта підприємницької діяльності і вжиття випереджувальних заходів, спрямованих на запобігання банкрутству, проводити систематичний експрес-аналіз фінансового стану підприємств (фінансовий моніторинг) за допомогою коефіцієнта Бівера.

Крім того, у вітчизняній економіці застосовується найбільш прийнятна система показників У. Бівера, яка дозволяє визначити незадовільну структуру балансу неплатоспроможних підприємств.

$$\text{Коефіцієнт_Бівера} = \frac{\text{чистий_прибуток} - \text{амортизація}}{\text{довгострокові_зобовязання} + \text{короткострокові_зобовязання}}$$

$$\text{Рентабельність активів} = \frac{\text{чистий прибуток}}{\text{активи}} * 100$$

$$\begin{aligned} \text{Коефіцієнт покриття активів чистим оборотним капіталом} &= \\ &= \frac{\text{власний капітал} + \text{пзаоборотні активи}}{\text{активи}} \end{aligned}$$

$$\text{Коефіцієнт покриття зобовязань} = \frac{\text{обігові активи}}{\text{короткострокові зобовязання}} * 100$$

Характеристика показників Бівера

Показники	Компанія із задовільним фінансовим станом	За 5 років до банкрутства	За 1 рік до банкрутства
Коефіцієнт Бівера	0,4-0,45	0,17	-0,15
Рентабельність активів	6-8	4	-22
Коефіцієнт покриття активів чистим оборотним капіталом	0,4	<0,3	0,06
Коефіцієнт покриття зобов'язань	>3,2	<2	<1

7.8

Яка правова основа та організаційне забезпечення санаційних та ліквідаційних процедур?

Під законодавчо визначенім терміном "банкрутство" розуміють визнану арбітражним судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задоволити визнані судом вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури.

Важливе значення має чітке визначення неспроможності суб'єкта господарювання. Боржника закон трактує як "суб'єкта підприємницької діяльності, неспроможного виконати свої грошові зобов'язання перед кредиторами, у тому числі зобов'язання щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) протягом трьох місяців після настання строку їх сплати".

Отже, можна говорити про стійку фінансову неспроможність.

Юридично підприємству надається три місяці, протягом яких воно повинно або відновити платоспроможність або виявитися банкрутом, причому банкрутом суб'єкт господарювання визнається арбітражним судом.

Порушити справу про банкрутство мають право як кредитори, так і самі боржники. Умовою порушення такої справи є:

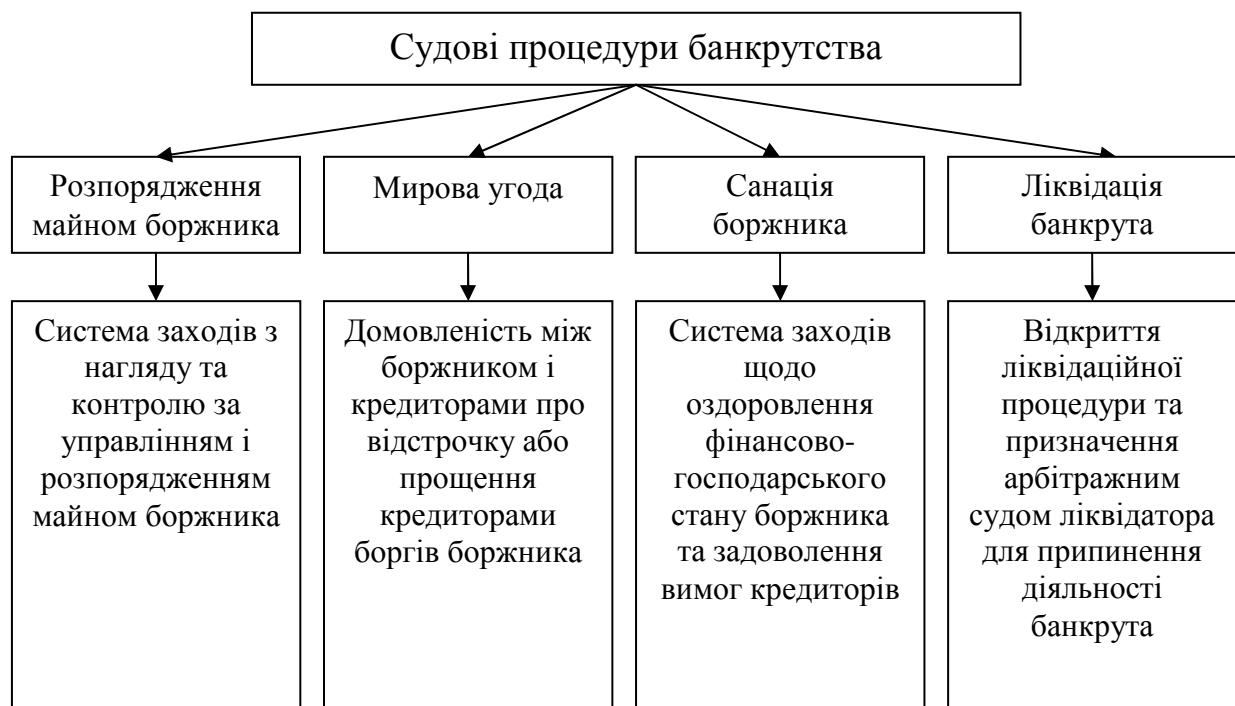
а) наявність у боржника заборгованості в обсязі не менше 300 мінімальних розмірів заробітної плати;

б) непогашення боргів протягом трьох місяців після настання строку їх погашення;

в) якщо є рішення суду, в якому вже розглядалися вимоги кредитора до боржника.

Порушення справи про банкрутство з боку боржника здійснюється в тому випадку, коли підприємство має можливості для фінансового оздоровлення, але в нього недостатньо часу для реалізації плану санації (фінансового «оздоровлення»). У цьому випадку боржник одночасно з заявою подає до суду план санації. Таким чином боржник може отримати у кредиторів відстрочку щодо сплати заборгованості у ході провадження справи про банкрутство.

Порядок судових процедур, які застосовуються щодо боржника при порушенні справи про банкрутство відображені на рис.

Суд призначає розпорядника майна боржника з числа осіб, які зареєстровані Агентством з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій як арбітражні керуючі та вводить мораторій на задоволення вимог кредиторів.

Розпорядник майна обмежений в правах втручання в оперативно-господарську діяльність боржника. Він повинен забезпечувати майнові інтереси кредиторів і боржника, виявлювати ознаки фіктивного банкрутства або доведення до банкрутства, надавати пропозиції щодо відновлення платоспроможності та ін.

На будь-якому етапі провадження справи про банкрутство може бути укладена мирова угода між боржником і кредиторами. Вона стосується лише вимог, забезпечених заставою.

Мирову угоду можна розглядати як засіб захисту прав кредиторів, оскільки за певних умов кредитор може виграти від її укладення.

По-перше, мирова угода дає змогу зменшити витрати на судові процедури; по-друге, кредитору вигідніше отримати компенсацію в

розстрочку, ніж втратити всю суму боргу. Однак мирова угода доцільна тільки в тому разі, якщо немає тенденції до подальшого погіршення фінансового статусу боржника. Якщо така тенденція з'явилася, то будь-які відстрочки втрачають для кредитора сенс.

Рішення про укладення мирової угоди від імені кредиторів приймається більшістю голосів. Воно вважається ухваленим за умови, що всі кредитори, вимоги яких забезпечені заставою майна боржника, висловили письмову згоду на укладення мирової угоди. Дуже важливо, що для осіб, які не дали згоди на укладення мирової угоди, не можуть бути встановлені умови гірші, ніж для тих, хто угоду підтримав.

Рішення про укладення мирової угоди підписують: від імені боржника — керівник чи арбітражний керуючий (керуючий санацією, ліквідатор), від імені кредиторів — голова комітету кредиторів.

Мирова угода передбачає обсяги, порядок та строки виконання зобов'язань боржником; відстрочку, розстрочку або прощення боргів чи лише їх частини; виконання зобов'язань боржника третіми особами; обмін вимог кредиторів на акції боржника та інші способи задоволення вимог кредиторів, що не суперечать закону. Мирова угода затверджується арбітражним судом, що є підставою для припинення справи про банкрутство.

Метою проведення санації є запобігання визнанню боржника банкрутом і його ліквідації. Далі представлена послідовність етапів процедури санації.

1. Оголошення про порушення справи про банкрутство
2. Виявлення кредиторів та складання реєстру вимог кредиторів, визнаних судом
3. Виявлення інвесторів, які бажають взяти участь у санації боржника
4. Створення комітету кредиторів
5. Винесення судом ухвали про проведення санації боржника та призначення управляючого санацією
6. Розробки та затвердження судом плану санації боржника
7. Здійснення санаційних заходів
8. Розгляд звіту управляючого санацією зборами кредиторів

Укладання мирової угоди

Звернення в арбітражний суд з клопотанням про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури

Звернення в арбітражний суд з клопотанням про продовження терміну процедури санації

Довгострокове припинення процедури санації у зв'язку з відновленням платоспроможності та переходом до розрахунків з кредиторами

Виконання плану санації, закінчення процедури санації, відновлення платоспроможності боржника

9. Відповідна ухвала арбітражного суду

Це складний багатоетапний процес, який затверджується ухвалою арбітражного суду щодо:

визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури;

затвердження звіту керуючого санацією і припинення розгляду справи про банкрутство;

встановлення кінцевого строку розрахунків з кредиторами, але не більш ніж шість місяців.

У цьому випадку розгляд справи про банкрутство припиняється після завершення розрахунків з кредиторами.

Таким чином, ліквідаційний процес при банкрутстві відбувається лише після того, як випробувані усі можливі заходи щодо оздоровлення фінансового стану боржника.

Ліквідація боржника передбачає завершення підприємницької діяльності суб'єкта господарювання. Призначений судом ліквідатор здійснює комплекс заходів з виявлення та оцінки майна боржника, його реалізації і задоволення вимог кредиторів. У його обов'язки входить звільнення працівників підприємства-банкрута відповідно до трудового законодавства. Законом регламентована черговість вимог кредиторів, які підлягають задоволенню в ході ліквідаційної процедури.

Ліквідаційна процедура здійснюється протягом 12 місяців, а в разі потреби може бути подовжена ще на 6 місяців. Після завершення всіх розрахунків з кредиторами ліквідатор подає до арбітражного суду звіт про свою діяльність і ліквідаційний баланс. Якщо все майно боржника використано на погашення боргів, то арбітражним судом виносиється ухвала про ліквідацію юридичної особи-банкрута. У разі достатності майна для погашення всіх боргів і продовження своєї діяльності підприємство вважається таким, що не має боргів. У цьому випадку підприємство може бути ліквідовано, якщо обсяги його майна недостатні відповідно до законодавства.

7.9

В чому полягає зміст процесу фінансової санації?

Термін «санація» (лат. «sanatio») – «оздоровлення» або «лікування».

Санація – це система заходів, що спрямовані на запобігання банкрутства, ліквідацію кризових явищ, відновлення його стійкого фінансового стану довгостроковому періоді.

7.10

За якою моделлю доцільно проводити санацію підприємства?

Цілісний погляд на етапи розробки концепції санації окремого підприємства становить так звана класична модель санації (рис.) , що широко використовується як основа для розробки механізму фінансового оздоровлення суб'єктів господарювання в країнах з розвиненою економікою.

Відповідно до класичної моделі, функціональна схема якої показана на рис. 2, процес фінансового оздоровлення підприємства розпочинається з

виявлення й аналізу причин фінансової кризи. На підставі первинної інформації (первинні бухгалтерські документи, рішення зборів акціонерів) визначаються зовнішні й внутрішні фактори кризи, а також реальний фінансовий стан підприємства.

У рамках внутрішнього аналізу поглиблено досліджується фінансове становище на основі розрахунку ряду коефіцієнтів, з яких самі основні (за групами):

- 1) коефіцієнти платоспроможності;
- 2) коефіцієнти ліквідності;
- 3) коефіцієнт фінансового левериджу;
- 4) коефіцієнти прибутковості.

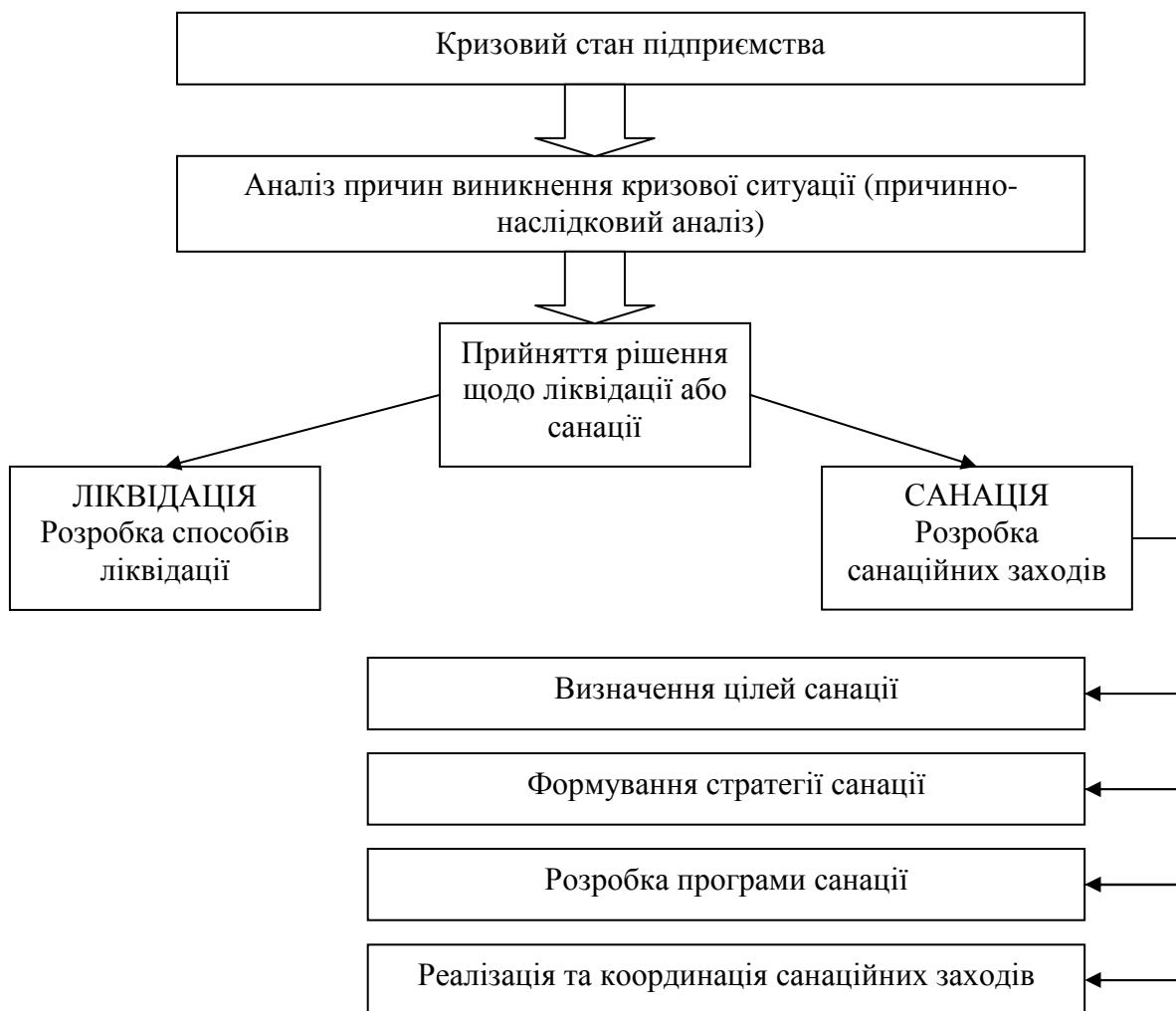

Рис. 7.2 Класична модель санації підприємства

Відповідно до обраної стратегії розробляють програму санації, тобто систему прогнозованих, взаємозалежних заходів, спрямованих на вихід підприємства із кризи. Вона формується на основі комплексного вивчення причин фінансової кризи, аналізу внутрішніх резервів, висновків про можливість залучення зовнішнього капіталу й стратегічних завдань санації.

7.11

Які елементи містить план санації?

Проект санації розробляється на основі програми й містить:

- 1) техніко-економічне обґрунтування санації;
- 2) розрахунок обсягів фінансових ресурсів, необхідних для досягнення стратегічних цілей;
- 3) конкретні графіки й методи мобілізації фінансового капіталу;
- 4) строки освоєння інвестицій і їхньої окупності;
- 5) оцінку ефективності санаційних заходів;
- 6) прогноз результатів виконання проекту санації.

Рішення про проведення санації приймають на основі даних санаційного аудиту (причинно-наслідковий аналіз фінансово-господарської діяльності).

Санаційний аудит має багато спільногого із загальним фінансовим аналізом підприємства. Проте, він має свої особливості як відносно об'єктів і цілей проведення, так і відносно методів. Характерною рисою санаційного аудита є те, що він проводиться не підприємством, що знаходиться в кризі, а третіми особами. Основна його ціль полягає в оцінці придатності підприємства для санації, тобто у визначені глибини фінансової кризи й виявленні можливостей його подолання.

Завершується аудит загальною оцінкою санаційної придатності з наступним ухваленням рішення про доцільність санації або ліквідації підприємства.

7.12

Які види санації виділяють залежно від масштабів кризового стану підприємства і умов надання йому зовнішньої допомоги?

Залежно від масштабів кризового стану підприємства і умов надання йому зовнішньої допомоги виділяють наступні види санації:

- а) без зміни статусу юридичної особи (за умов тимчасовості кризового стану підприємства);
- б) зі зміною статусу юридичної особи підприємства (повна реорганізація підприємства у випадку глибокого кризового стану).

7.13

В чому полягає процедура проведення санаційних заходів?

Відповідно до законодавства України санація вводиться на термін не більше дванадцяти місяців. На клопотання комітету кредиторів або керуючого санацією або інвесторів цей строк може бути продовжене ще до шести місяців або скорочено.

Протягом трьох місяців від дня винесення постанови про санацію боржника керуючий санацією зобов'язана подати комітету кредиторів для схвалення план санації боржника.

План санації повинен містити заходи щодо відновлення платоспроможності боржника, умови участі інвесторів, при їхній наявності, у повному або частковому задоволенні вимог кредиторів, зокрема шляхом переведення боргу (частини боргу) на інвестора, термін і черговість виплати боржником або інвестором боргу кредиторам і умови відповідальності інвестора за невиконання взятих відповідно до плану санації зобов'язань.

План санації повинен передбачати строк відновлення платоспроможності боржника. Платоспроможність вважається відновленою за відсутності ознак банкрутства.

У випадку наявності інвесторів план санації розробляється й узгоджується при участі інвесторів.

Заходами щодо відновлення платоспроможності боржника, у плану санації, можуть бути:

- реструктуризація підприємства;
- перепрофілювання виробництва;
- закриття нерентабельних виробництв;
- відстрочка й (або) розстрочка платежів, списання частини боргів, про що складається місцева угоди;
- ліквідація дебіторської заборгованості;
- реструктуризація активів боржника; продаж частини майна боржника;
- зобов'язання інвестора про погашення боргу (частини боргу) боржника, зокрема шляхом перекладу на нього боргу (частини боргу) і його відповідальність за невиконання взятих на себе зобов'язань; виконання зобов'язань боржника власником майна боржника і його відповідальність за невиконання взятих на себе зобов'язань; продаж майна боржника як цілісного майнового комплексу (для недержавних підприємств);
- одержання кредиту для виплати вихідної допомоги працівникам боржника, які звільняються відповідно до плану санації. Кредит відшкодовується в першу чергу за рахунок реалізації майна боржника; звільнення працівників боржника, які не можуть бути притягнуті до процесу реалізації плану санації. Вихідна допомога в цьому випадку виплачується за рахунок інвестора, а при його відсутності – за рахунок реалізації майна боржника або за рахунок кредиту, отриманого для цієї мети; інших способів відновлення платоспроможності боржника.

Якщо протягом шести місяців від дня винесення постанови про санацію в господарський суд не буде представлений план санації боржника, господарський суд має право ухвалити рішення щодо визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури.

У випадку схвалення комітетом кредиторів плану санації, що передбачає більший строк санації боржника, ніж спочатку встановлений, господарський суд

подовжує строк санації, якщо є підстави вважати, що продовження строку санації й виконання плану санації приведе до відновлення платоспроможності боржника.

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА ДО МОДУЛЯ 7

Тестові завдання до модуля 7

1. З економічної точки зору банкрутство – це:
 - а) неспроможність суб’єкта продовжувати свою підприємницьку діяльність внаслідок її економічної нерентабельності, безприбутковості;
 - б) явище, коли вимоги кредиторів будуть пред’явлени у визначені для цього терміни, але майна суб’єкта – активів у ліквідній формі – не вистачить для їх задоволення;
 - в) майнові правовідносини банкрутства, здійснення яких у встановленому законом порядку може привести до ліквідації суб’єкта підприємництва;
 - г) відповіді а) та б) правильні;
 - д) жодна з відповідей не є правильною.

2. Суб’єктами банкрутства (банкрутами) чинний Закон визнає:
 - а) лише юридичних осіб;
 - б) лише фізичних осіб;
 - в) юридичних та фізичних осіб, що є суб’єктами підприємницької діяльності;
 - г) правильними є відповіді а) та б).

3. Відмінність боржника і банкрута полягає в тому, що:
 - а) немає жодної принципової різниці, це лише питання використуваної термінології;
 - б) банкрутом суб’єкт визнається лише після відповідного рішення суду, а боржником на всіх стадіях провадження справи банкрутства;
 - в) боржником суб’єкт визнається після рішення суду, а банкрутом може оголосити сам себе самостійно.

4. Банкрут – це суб’єкт підприємницької діяльності:
 - а) неспроможність якого відновити свою платоспроможність і виконати свої грошові зобов’язання визнана судом;
 - б) неспроможність якого відновити свою платоспроможність і виконати свої грошові зобов’язання оголошується згідно з рішенням наглядової ради;
 - в) неспроможність якого відновити свою платоспроможність і виконати свої грошові зобов’язання визначається його кредиторами.

5. Банкрутом не може бути:

- а) відокремлений структурний підрозділ юридичної особи;
- б) філія, представництво, відділення;
- в) фізична особа, зареєстрована як приватний підприємець;
- г) відповіді а) та б) правильні.

6. Кредитором, що порушує справу про банкрутство, не може бути:

- а) постачальник товарів, виконавець неоплаченого за мовлення;
- б) підприємство, яке лише планувало співробітництво з потенційним банкрутом;
- в) робітник, якому не виплачено заробітну плату;
- г) податкові, інші контролюючі органи (якщо підприємство має податковий борг).

7. До судових процедур банкрутства не відноситься:

- а) процедура колегіальної розробки порядку відшкодування вимог кредиторів;
- б) розпорядження майном;
- в) процедура санації системи заходів, спрямованих на попередження визнання боржника банкрутом і його ліквідації;
- г) ліквідація.

8. Загальний термін ліквідаційної процедури не може перевищувати:

- а) 5 років;
- б) 12 місяців;
- в) терміну позовної давності у даній категорії справ;
- г) 6 місяців.

9. Явище, коли деякі суб'єкти господарювання, маючи певні цілі, можуть навмисно оголосити себе банкрутами, не будучи ними, називають:

- а) навмисним банкрутством;
- б) прихованим банкрутством;
- в) фіктивним банкрутством.

10. Навмисне приховання факту стійкої фінансової неспроможності через подання недостовірних даних, якщо це завдало матеріальних збитків кредиторам, називають:

- а) навмисним банкрутством;
- б) прихованим банкрутством;
- в) фіктивним банкрутством.

Відповіді тестових завдань до модуля 7

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
б	в	б	б	а, б	б	а	г	в	б

ДЛЯ НОТАТОК

Перелік рекомендованої літератури

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Баканів М.І. Фінансовий аналіз: навч. посіб. [Текст] / М.І. Баканів. - К.: Кондор, 2009 . - 296 с.
2. Білик М. Д. Фінансовий аналіз: навч. посіб. [Текст] / М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмержицька. - К.: КНЕУ, 2005. - 592 с.
3. Бланк І. А. Основи фінансового менеджменту: підручник. В 2 т. [Текст]/ И.А.Бланк. - К.: Ника-Центр, 1999. - 512 с.
4. Гадзевич О. І. Основи економічного аналізу і діагностики фінансово-господарської діяльності підприємств: навч. посіб. [Текст] / О. І. Гадзевич. - К.: Кондор, 2007. -180 с.
5. Гушко С. В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. [Текст] / С. В. Гушко, А.В. Шайкан, Н.П. Шайкан, О.А.Гушко. - Вид. 2-е, перероб. і допов. - Кривий Ріг: Чернявський Д. О., 2011. - 174 с.
6. Економічний аналіз: Навч. посібник / М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбаток та ін.; За ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. — Вид. 2-ге, перероб. і доп. — К.: КНЕУ, 2003. — 556 с.
7. Коваленко Л.О., Ремньова Л.М. Фінансовий менеджмент: Навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2005. – 485с.
8. Карамзін В. Я. Фінансовий аналіз: навч. посіб. [Текст] / В. Я. Карамзін. - К.: Центр учебової літератури, 2008. - 392 с.
9. Лазаришина І. Д. Методологія та організація економічного аналізу: навчальний посібник. [Текст] / І.Д. Лазаришина. / Український держ. ун-т водного господарства та природокористування. - Рівне: УДУВГП, 2004. – 112 с.
10. Момот Т.В., Безугла В.О., Тарапуєв Ю.О., Кадничаський М.В., Чалий І.Г. Фінансовий менеджмент: Навч. Посіб. / За ред. Момот Т.В. – К.: Центр учебової літератури, 2011.-712 с.
11. Петряєва З. Ф. Організація і методика економічного аналізу: навч. посіб. [Текст] / З.Ф. Петряєва, Г.Г. Хмеленко. - Х.: ХНЕУ, 2008. - 240с.
12. Сухарев П. М. Фінансовий аналіз: навчальний посібник [Текст] / П.М. Сухарев, Т.Д. Косова, І.В. Сіменко. - Донецьк: ДонДУЕТ, 2002. - 299 с.
13. Фінанси: підручник / С. І. Юрій [та ін.] ; ред. С. І. Юрій, В. М. Федосов. - К. : Знання, 2008. - 611 с.
14. Фінансовий менеджмент: Підручник. — 2-ге вид., стер. Затверджено МОН / Шелудько В.М. — К., 2013. — 375 с.
15. Фінансовий менеджмент: Підручник / Кер. кол. авт. і наук. ред. проф.А.М.Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2005. – 535с.
16. Фінансовий менеджмент. Навч. посібник: / За ред. проф. Т.Т.Крейцера. – Київ: ЦУЛ, 2002.– 496 с.

17. Фінансовий менеджмент: Навч. посібник для самостійного вивчення дисципліни / А.М.Поддєрьогін, Л.Д.Буряк, Н.Ю.Калач та ін. – К.: КНЕУ, 2001. – 294 с.

18. Фінансовий менеджмент: Навч. посіб. / Коваленко Л.О., Ремньова Л.М. — 2-ге вид., перероб. і доп. — К.: Знання, 2005. — 485 с.

19. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник / за заг. ред. В.М. Бороноса. – Суми: Вид-во СумДУ, 2012. – 539 с

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про підприємства в Україні» // ВВР України. – 1990. – №52. – С. 650.

2. Закон України «Про господарські товариства»//ВВР України. – 1997. – №21. –

3. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств. – [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>

4. Закон України «Про податок на додану вартість» . – – [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>

5. Про безготівкові розрахунки в господарському обороті України: Інструкція, затверджена постановою Правління Національного банку України від 29 березня 2001 р.

6. Податкове законодавство України. – К.: Парламентське видавництво, 1998. – 183 с.

7. Закон України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” від 30.06.99 ”[Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>

8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження положення про порядок санації державних підприємств»// Зібрання Постанов уряду України, 1994, №5

9. Білик М. Управління фінансами державних підприємств. – К.: Знання, 1999.– 312 с.

10. Брігхем Ю. Основи фінансового менеджменту. – К.: Видавництво “Молодь”, 1997. – 1000 с.

11. Ван Хорн Дж., Вахович мл. Дж. Основы финансового менеджмента: Пер англ.. . – М.: ИД «Вильямс», 2003. – 992 с.

12. Кизим В.А., Благун И.С., Копчак Ю.С. Оценка и прогнозирование неплатежеспособности предприятия: Монография. – Х.: ИД «ИНЖЭК», 2004. – 124 с.

13. Ковалев В.В. Введение в финансовый менеджмент. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 768 с.

14. Ковтун С. Бюджетування на сучасному підприємстві або як ефективно управляти фінансами. – Х.: Фактор, 2005. – 340 с.

15. Соколенко В.А. Санационная оценка рыночной стоимости предприятия.–Х.: Основа, 2000.

16. Соколенко В.А. Санационный менеджмент: Реалии, проблемы, решения.–Х.: Основа, 2001.
17. Станиславский Е.Н. Анализ финансовой состоятельности неплатежеспособных предприятий. – М.: Ось 89, 2004. – 274 с.
18. Степанов В.В. Несоответствие (банкротство) в России, Франции, Англии, Германии. – М.: Статут, 1999. – 208 с.
19. Структурна реструктуризація підприємства./ Посібник для менеджерів/ Г.М.Заболотний, В.В. Коровін, П.С. Мартинюк та ін. – Вінниця, Книга-Вега, 2003. – 303 с.

ЕЛЕКТРОННІ ДЖЕРЕЛА

<http://www.finance.com.ua>
<http://www.bank.gov.ua>
<http://www.minfin.gov.ua>
<http://www.rada.gov.ua>